

ॐ

రాజమహేంద్రవరమున

శ్రీరామముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రింపబడియె.

ॐ

ఉ పా ధా త ము.

“వండ్రిండు రాజులకథలు” పృతి భారత గృహమందును వంశపారంపర్యముగాఁ జెప్పకొనబడుచున్న విషయమెల్లరు నెఱిగినదే. పృస్తుతము విక్రయింపబడుచున్న గ్రంథములలోని కథలలోఁ జాలనసందర్భములుండుటచే నవి యంతగా సర్వజన సమాదరణీయముగ నుండుటలేదని గ్రహించి, చిరకాలమునుండి వివిధగ్రంథముల పరిశీలించి, పెద్దలవలన నాలకించి సందర్భాను సారముగా సాంఖ్యసూత్ర ఛాయాపురుషాది వేదాంత రహస్యములఁ జర్చించి వ్రాసి నేటికి ప్రచురించినాను. ఇందలి దోషములు విజ్ఞులెఱిగినచో ద్వితీయ ము ద్ద్రామున సవరించుకొందును.

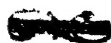
రాజమండ్రి. }
4—9—32.

ఇట్లు విధేయుడు,
గ్రంథకర్త.

విషయానుక్రమణిక.

1. జగస్సోహమహారాజ కథ.
2. వీరప్రతాపమహారాజ కథ.
3. విక్రమసేనమహారాజ కథ.
4. చిత్రఖండమహారాజ కథ.
5. శశబిందు మహారాజ కథ.
6. చంద్రగుప్తమహారాజ కథ.
7. రాజహంసమహారాజ కథ.
8. చంద్రశేఖరమహారాజ కథ.
9. యజ్ఞదత్తమహారాజ కథ.
10. సుగుణవర్మమహారాజ కథ.
11. జయదేవమహారాజ కథ.
12. విజయపాలమహారాజ కథ.

పం ద్రెం దు రా జు ల క వ లు .

శ్రీమదఖిలాండకోటి బ్రహ్మాండనాయకుండును, సకలాగమ వేదియు, లీలామానుష విగ్రహుండును, నవగ్రహము వ్యభిచారివభావనా తీతుండును, పీతాంబరధారియు, నాదిమధ్యాంత రహితుండును, యోగీజన దర్శన సులభుండును, కరివరదుండును నగు శ్రీకృష్ణకరమార్త్య ద్వారకాపురిలో రాధా సత్యభామా రుక్మిణ్యాది సతీమణులచే సేవింపఁబడుచు, తుంబుర నారదాది గానకళానిధులచేఁ గీర్తింపఁబడుచు నానందముగఁ గాలము గడపుచుండఁగా నొకనాఁడా యదుబ్రాహ్మణుని జననీ జనకులగు దేవకీ వసుదేవులు తనయుని కేరంజీరి, “కృష్ణా! నీసోదరి సుభద్ర క్షేమసమాచారములు పెక్కుదినములనుండి తెలియకున్నవి. నీనావమఱచి పాండవమధ్యముఁడైన నీదర్శనమున కేతేరఁడాయెఁ గావున నీవొకవరి సవరివారంబుగ న్నరిగి విదుషీమణియైన కుంతికిని ద్రుపదనందనకును గానుకలొసంగి, చెల్లెలి సేమమరసి రమ్మని పలికిరి.

శ్రీకృష్ణుండు మందస్మిత వదనారవిండుండై తలిదండ్రులతో నట్లనే పోయివత్తునని పలికి ప్రేమైకమూర్తులగు నిజసతీమణులతోఁ ద్వారలో వచ్చెదనని వచించి, రథగజతురగాది వాహనములతోడను, జనిచీనాంబరములను, దేవీద్యుమానములై వెలుంగు రత్నాభరణములను దనతోఁగైకొని సవరివారుండై యింద్రప్రస్థనగరమునకుఁ బయలుపయ్యెను.

వాసుదేవుని రాకను చారులవలన నెఱిగి యుద్ధిష్ఠిరుండు భౌతలలో నెదురేగి కుశలంబారసి నిజసాధంబునకుఁ దోడ్చెచ్చి, యర్ఘ్యపాద్యముల గౌరవించి, సుఖాసనాశీనుంగావించి, “పురుషోత్తమా! నీరాక మాకమందానంద సంధాయకంబైన” దనియెను.

గోపాలకృష్ణుండంత దాఁగొనివచ్చిన వస్త్రాభరణములను కుంతి ద్రౌపదీ సుభద్రాదేవులకుఁ గానుకగా నొసంగి, వారి మన్ననలకు బాతుఁడయ్యెను. ధర్మరాజు నాతని సోదరులును శ్రీకృష్ణునిచే గీతారహస్యముల ననుదినము తెలిసికొని వ్రహ్మప్రమానసులగుచుండిరి. ఒకనాఁడు సుభద్రా మనోవల్లభుడగు నర్జునుండు ద్రౌపదీ మానసంరక్తకుండును నారాయణావతారుండును నగు గోవిందుం జూచి, “గోవా! వసంతేఋతుకాలమున మన మిర్వురము యమునానది కరినరంబుననున్న గిరులందు విహరించుచున్న మదీయాభిమతం”బని కలుక, వసుదేవనందనుండు సమ్మతించెను.

అంత నయ్యిరువురును దమ బ్రయాణంబునకుఁ దగిన యాహార వస్త్ర సామగ్రినిఁ గొలఁదిమండి కరివారమును గొని యుత్తమ హయాచూపలై భయంకర మృగసంకులంబులగు వనాంతరంబుల నదనుఁక్కినపుడు వేటాడుచు, సుకపికళారికా కిలకిలారావములకు నానందింపుచు మధుర ఫలముల నారగించుచు సెలయేళ్ళలోని స్వచ్ఛ జలంబుల గ్రోలుచు మల్లె బాణ మొదలగు పుష్పలతల నవసారభము నాహ్లాదించుచు యమునానదీతీరముం జేరిరి.

నాఁటి రాత్రింబున సుఖాంకుడు గగనమండలమున నత్యంత తేజోవంతుఁడై వెలుంగుచు బోకమును దన శీతయాఖములచేఁ జల్లగాఁతేసెను యమునానదీతీరం గ మంజులగానము నాకర్ణించుచు, నినుకతిన్నవై గూర్చుండి కృష్ణార్జునులు సరసస్థలాపములాడుకొనుచు న్నలఱిం గొండవమధ్యముండు వాసుదేవున కిట్లనియె.

చంద్రాండురాజుల కథలు

బావా! నాహృదయమిప్పుడు విశ్వలముగను నిర్వికారముగ నున్నది. చిరకాలమునుండి నీవలనఁగొన్ని వేదాంతరహస్యముల నెరిగి తరింక వాంఛించుచున్నవాకు నమీయము లభించినది ప్రశాంతముగానున్న యీవేళ, దేవమానవులు పునర్జన్మ రాహిగ్యము నొందిమోక్షము నెట్లుపొందుదురో తెలుకఁగోరెద." యదుకులభూషణుడనగు వికసిత పదనాంబురుఁడైన బావా! ఏమిది? నీకులుకులు నాకర్త్యం తాశ్చర్య జనకములుగానున్నవి ఎవ్వడును నీనోట యదవర్గమునుగూర్చిన భాషణముల నాలకింకలేదు తొల్లిసీపునరుండవును, నేను నారాయణుండనైయుంటుంటేసి, నీకు మోక్షమార్గంబు విషయమై స్ఫురించినది. తత్త్వయోగజ్ఞానులగు మహాత్ములకే విదేహతై వల్యమనంబడు మోక్షము నుసాధ్యము. వివిధనామములతో విగ్రహారాధన మొనరించుట వలనఁగాని యంత్ర మంత్ర తంత్ర జపములవలనగాని మోక్షము సిద్ధింపనేరదు. తొల్లి వ్యాసవాల్మీకాంబరీషాగస్త్యుడి మహర్షులు వేదాంతరహస్యముల నెఱిగియే మోక్షసామ్రాజ్యమును కేరగలిగిరి. సాకార బ్రహ్మమగు సర్గురుస్వామి కర్చనవందనము పూజగావించి, నిరాకార బ్రహ్మమును ధ్యానించిన మోక్షము కరణలామలకమగు" ననియెను.

“స్వామీ! కృష్ణవరమూర్తా! ఈవేదాంత రహస్య విధానముల నాకుఁ దెలిపి, కృతార్థుం జేయవే” యని కోర్కొంప, నాకన్నగళయతుం డిట్లని వాక్రిచ్చె.

“అర్జునా! వేదాంతసారము చంద్రాంధు విధంబులు. సాంఖ్య సూత్రము, ఛామూపురుష లక్షణము, నాదానందభావము, చంద ముద్రాభావము, తారకమంత్రప్రభావము, సచ్చిదానంద లక్షణము, ఆకార నిరాకారభావము, అవానస్కము, దర్పకభావము, యోజుక ప్రకారము, అచలపరిపూర్ణము ననునవవి ఈమార్గముల ననుసరించి, నడచుకొనువానికి విదేహకై వల్యము సులభముగ సిద్ధించును. గురు ముఖంబున నొక్కొక విషయమున బోధింపఁబడి, పుణ్యపదమందిన మహాత్ములగు రాజుల చరిత్రములం దెలిపెద నాకర్ణింపుము. మొదటి దగు సాంఖ్యసూత్రము ననుసరించిన జగత్సिంహ మహారాజుకథను దెలిపెద నాకర్ణింపుము.

న తీ స క్కు బా యి

గ్రంథకర్త:—కొచ్చర్లకోట కామేశ్వరాపుగాడు.

మహాశక్తురాలని పేరుపడిన సతీసక్కుబాయి చరిత్రము అనేక వ్యయప్రయాసలకుఁగొని నాటకరూపమున వెలువరించి నామ సక్కుబాయి భక్తి-విశ్వేశ్వరభట్టు అమాటుకత్తెము, అత్తగారి కోడందొక్కిము, స్త్రీలమోదించులు-కడుపుబ్బచవ్వుపుట్టిం చుచోన్యము-దేవనాథయోగి భక్తిబోధ చదివితీగవలయును చక్కనిపాటలుకలవు.

జగత్స్నిహమహారాజు కథ

తొల్లి కేరలదేశమును జాలించుచుండిన వీరశేనమహారాజునకు లోకోత్తర సాంసర్యలావణ్య విరాజితయని పృథ్వితిగాంచిన పరిస్థితియను భార్యవలన చిరకాలమునకు జగత్స్నిహుడను పుత్రుడు జన్మించెను.

వీరశేన మహారాజు లేకలేక కలిగిన యాపుత్రసత్యధిక గారాబముతో, బెంచుచు, సకల శాస్త్రపారంగతునిగను, ధనుర్విద్యాకుశలునిగను, సమర కాశలయుక్తునిగను జేసెను. ఆ రాజుమానునకంతట లోకసంచారము చేయవలయునను కోరికజనించెను. అందుతోజెప్పినవో బయలుదేలుట కంగీకరింపకని తల్లిది యా రాజు మానుడు వలయుఁబ్రయాణ సానుగిం జైకొని, యా రాజుయారాల్పించున నుత్తమతురంగము వారోహించి, పయనంబయ్యెను.

తెల్లవాఱినపిదప వీరశేన మహారాజును వెలిసిదేనియను కుమారుని గానక, మిక్కిలి పరితపించి నశ్శెనలకుఁ బాదారకులఁ బాపిరి. ఒక్కండైనను రాకొమారుని జూడ నెలువఁజాలకపోయెను.

ఇట జగత్స్నిహుండు ఘోరసూరక మర్యాద కరాళ వ్యాధాది కూరిమృగ సమస్తోత మగు సరణ్యంబులను, పద్మతోపత్యకాను, గిరికందరములను చాటిపోవుచు, సరోవర జలంబులం గోల్చుచు, మూతఖర్జూరాది ఫలంబుల వారగించుచు పృథ్విరామణీయకరఁబరిశీలించి, యానందింపుచు నేగి యేగి యొక నగరమును సమీపించి, నవసౌరభంబు వెడఁజల్లు వృక్షంబులతో నిండియున్న యొక యుద్యాన వనంబును జూచెను.

ఆవనమునుండి వలలెంచు నుగంధమిళిత మలయమారుతము
మేనుపోక, ఈయిజెంది, జగత్సంహారాకుమారుడు తన హయము
తో నావనములోనికి లంఘించెను.

ఆయువవనంబున నశ్వము నొక తరువునకుం గట్టివైచి యా
రాజనందనుఁ డయ్యారామములోని పుష్పలతలను, ఫలవృక్షంబుల
నేత్రోత్సవంబుగఁ గాంచుచు “ఈవనమేరాజనకోఁ జెందియుండ
వలె” నని మనంబున తలపోసి, యావనములోని సరస్సుదరికరిగి,
నిర్మల జలంబులఁ ద్రావి, యొక చంద్రకాంత శిలావేదికపై విశ్రా
మించెను.

ఇంతలోఁ గొందఱు యువతీమణు లత్యంత మనోహరములగు
పాటలను నుమధుకర కంఠస్వరమున బాడుచు నట కరుదెంచుట గమ
నించి, జగత్సంహారుఁడు “ఓహో! ఈతరుణీమణు లిచ్చోట జలక్రీడలు
కాచితురు కాఁబోలు. అలసి సాలసియున్న నేనెందేగుదును. ఈమ
హాన్నత నృత్యశాఖాగ్రంథునఁ గూర్చుండి వీరి యాటపాటల సర
సెదగాక” యని తలంచి, గుబురుగానున్న యొక చెట్టుకొమ్మపైఁ
గూర్చుండెను.

ఆ కామినులంత నరుదెంచి, యానరోవరతీరంబున గూర్చుండి,
మోడులు చిగుర్చున్నట్లు తమ కంఠములెత్తి లోకమోహనకరముగఁ
బాడిరి. ఆనారీమణుల సమూహములో నొక యువతి యందతికంటె
విలువైన దుస్తులధరించి, సౌందర్యరాశి యననోవృచుండెను. ఆమె
యాతర వ్రాతరాదులనుబట్టి, రాజకుమార్తెయై యుండునని గ్రహి
ంచి జగత్సంహారు డామె చక్కదనమున కక్కజంబుది కామవికార
మునకులోనై ఈమెను బెండ్లి చేసికొననిజన్మ వ్యర్థమని తలంచి మరల
‘నక్కఁగో! నే నీమెనెందులకుఁబాది తనిపోని యావికాకముండెదన్

పెట్టుకొంటి నీమె నావశముగాకున్నచో నామనం బాణములునిట్లు
ట కల్లయని తలంచి ఈమెధరించిన వలువలంగ్రహించియైన మాన
సము నూటడించుకొండమనియెంచి తన బాణమున నమ్ములు సంధించి
యాతూగసములచేతనే రజ్జువుగావించి సరస్తీరముననున్న యాచీరను
రైకలను హరించి తనయొద్దనుంచుకొనెను.

రాజకొమరిత లోడిచెలికత్తెలతో తీరమునకేతెంచి తన దుస్తు
లులేకుండుటకును, బాణముచే భూమి లోనైనయాఘాతమునకును
నాశ్చర్యమునొంది కలవరపడి చెలికత్తెచే సంసృపురమునుండి చీరను
దెప్పించుకొని లోనికిగి తనతలిదండ్రుల కవ్వీషయము నెఱింగించెను.
జగత్సంహార దాయకవనమునుండి వెడలిపోయెను. రాజ కుమార్తె
తో నావిషయము విచారించునని పలికి మంత్రియగు సుశర్మతో నా
యవవసంబునకరిగి యావ్రదేశముం బరీక్షించెను. సుశర్మ రాజ
నుద్దేశించి “ప్రభూ! ఎవరో రాజకుమారుడు తమపుత్రీకారత్నము
సఖజనపరివృతయై కొలనుకరుదెంచి జలకమాడుటకై వస్త్రములు
తీరముననుంచుట గమనించిన యేరాజపుత్రుడో తనయత్ప్రవిద్యా
కౌశలమున బాణములచే రజ్జువుగావించి యామె చీరలగొనియుం
డు”నని పలికెను.

అంతనాజయద్రోధమహారాజు తనకుమార్తెను జేరంజీరి, మంత్రి
చెప్పిన విషయముం దెలుప, నామె “తండ్రి! నేను స్నానమునరించు
నప్పుడ రాజకుమారుడు నాయవయములను గాంచి యుండును. అట్టి
యెడ నేను మఱొకరాజకుమారుని ప్రేమింపఁబాలను నాకారాగో
మరునెట్లయిన వివాహము చేయుఁ డద్యుల నే నొల్ల” నని పలికెను.
రాజుంతట వల్లెయని, మంత్రితోఁ దన కుమార్తె వృథమనోనిశ్చ
యముం దెలిపి, యెట్లుం న నారాకొమరుని దోడిలేవలయునని చెప్పు
గా నామెంతిసత్రముఁడగు సుశర్మ వ్రయాణసన్నద్ధుండై వెడలెను.

ఇదట నాజగత్సింహుడువన్యమృగారావములచేఁబ్రతిధ్వనించు సాద్రాగ్యములను గడచి పోవుచుండెను. ఆతని చిత్రముమాలి మామత్తకాశినిపై హత్తియండెను. ఆతని కేడిదృగ్గోచరమైనను నారాజకుమార్తెవలెనే తోచుచుండును. ఆతఁడు పోయిపోయి భరద్వాజ మహర్షి యాశ్రమము సమీపించెను. భరద్వాజమహర్షి శిష్యులు భిక్షువ్రయున్న యారాజనందనుని గాంచి, యాతని నామహర్షి చెంతకుఁ బోయిని పోయిరి.

భరద్వాజమహర్షి జగత్సింహుని కన్గొని “రాకుమారా! నీవ దనము నన్ని కొఱంగియుండుటకు హేతువేమి?” యని పశ్చింప నా రాకుమారుడు తాను జయద్రథమహారాజకుమార్తె మందారమాలను గాంచి మోహకరవశలేడెదిన యుదంతము నెఱిగింప నామునిపుంగ వ్రుం డిట్లనినది.

“రాజు! నీవును సంసారసాగరమను మాయాజాలంబున జిక్కినవనియుఁ జూచితివిగాదా! కట్ట! కామమెంతగర్హమైనది? తుచ్ఛమగు వాత్సల్యమువంటి సుఖమున కాశించి యుంద్రాదిదేవతలే నిరర్థకమునందై యుండుట నెఱిగిన నీ వట్లానర్పుట పాడియగునా? సంసారమునుండి తొలగినిదియు. నీకేను కెట్టభేదియను మహామంత్రము! నుకదలించునని వలికిన జగత్సింహకుమారుం డాశ్చర్యచకితుండై యా మునియొసాదములకెఱిగి “నేను ధన్యుడనైతి”ననెను.

భరద్వాజమహర్షి యారాజపుత్రునకు అష్టాక్షరీమంత్ర, మంత్రార్థము, మంత్రీమూలమంత్రీసారములను బోధించి ఎనిమిదిమంత్రాశ్రమములను కిమలనక్షత్రమునందును నాదబ్రహ్మమునందునునిలిపి ఆ కిమలంబులను వర్జించి తదధిదేవతను వివరించి “కుమారా! నీవు కృతార్థుడనైతివి. మాంసహింసమును మంత్రహింసముగా నొనరించితిని. ఈమంత్రము మహామహిమోపేతంజ్ఞనది. నీవును దీనిం గారాముగ

మొనరించి పుణ్యల్లోకమునొందగలవు. తొలుత నద్వయబ్రహ్మమునం దాకసమును ఆకాశమునుండ వాయువును దానివలన నగ్నియును నగ్నివలన జలమును జలమువలన భూమియుఁగలిగినవి. ఆకాశమునకు బ్రహ్మతోడి సంబంధమువలన జ్ఞానమును వాయువునకు నాకాశము సంబంధముకల్గుటచేత హృదయమును అగ్నియు నాకాశము కలియుట వలన బుద్ధియును జలాకాశసంబంధమువలన చిత్తమును భూమ్యాకాశసంయోగమువలన సహంకారమును నావిర్భవించినవి. ఇవి గగనమునకు సంబంధముకలిగినవై యంతరింద్రియములునాఁబడును. ఇఁక ప్రాణేంద్రియములు ప్రాణాపానవ్యానోదాన సమానములను నైదునై యున్నవి. అగ్నిసంబంధములగు జ్ఞానేంద్రియములు శ్రోత్రీ త్వక్కుచక్షు జిహ్వ ఆఘ్రాణమునను నైదునైయున్నవి. ఇక నుదకమును సంబంధించి శబ్దస్పర్శరూపరసగంధములున్నవి. వాక్కు, పాణి, పాద, గుహ్యవాయువులైదును భూమికి సంబంధించిన కర్మేంద్రియములై యున్నవి. మొత్త మీయిరువదియైదునుగలిసిశరీరము నావలయుచున్నవి.

జ్ఞాత	మనస్సు	బుద్ధి	చిత్తము	అహంకారము
సమానము	వ్యానము	ఉదానము	ప్రాణము	అపానము
శ్రోత్రము	త్వక్కు	చక్షువు	జిహ్వ	ఘ్రాణము
శబ్దము	స్పర్శము	రూపము	రసము	గంధము
వాక్కు	పాణి	పాదము	గుహ్యము	వాయువు

జ్ఞాతస్సమానశ్రోత్రీ శబ్దవాక్కు లైదును నాకాశకుంచకమనియు, మనోవ్యానత్వక్ స్పర్శప్రాణ లైదును నాయుకుంచకమనియు, బుద్ధి, ఉదాన, చక్షు రూప పాదము లగ్నికుంచకమనియు, చిత్త ప్రాణ, జిహ్వ, రస గుహ్యము లైదును నుదకకుంచకమనియు, సహంకార, అపాన, ఘ్రాణ, గంధ వాయువులైదును భూకుంచకమనియు ననబడును.

శ్రోత్రీయను దానికి విషయము శబ్దముగను, దిక్కు అధిదేవత గను, త్వక్కునకు రూపమును, సూర్యుడధిదేవతగను, జిహ్వకు విషయము రసము, వరుణుడధిదేవతగను వెలయుచున్నవి.

వాక్కునకు వచనము విషయముగను అధిదేవత అగ్నిదేవుడును, ప్రాణికి దానము విషయముగను అధిదేవత విష్ణుదేవును, గుహ్యమున కానందము విషయము బ్రహ్మదేవతయు, వాయువునకు విసర్జనము విషయముగను, అధిదేవత సృష్ట్యవునునై వెలయుచున్నవి.

నాభిలో సమానవాయువును, హృదయస్థున ప్రాణవాయువును, గుహ్యస్థుడపానవాయువును, కంఠమునందు దానవాయువును, శరీరము నందంతలను వ్యాసవాయువును నుడుతుంటే గాక నాగ, కూర్మ, కృకుర, దేవదత్త ధనంజయుంబులను నై దుపవాయువులు కాయమునందంతలను నిండియుండును.

మఱియు కాలాగ్ని ఫలమునందును. జఠరాగ్నికుక్షిలోను, శీతాగ్ని హృదయమందును, కోఠాగ్ని నేత్రములందును జ్ఞానాగ్ని భ్రూమధ్యంబునందును గలిగియుంచి వంచాగ్నులునని చెప్పబడును. ఈవంచాగ్నుల మధ్యమున నాత్మరాము డేకరూపుడై వెలుగొందుచుండును. మఱియు జాగరణ స్వప్న సుషుప్త్యవస్థలు మూడింటిలో మొదటిది హృదయమునను, కంఠమున స్వప్నమును, త్రికూటంబున సుషుప్తియునుండును ఈమూడవస్థలును గృహస్తావ యోగకరంబులును, తుర్యము తుర్యాతరమునను రెండునుగలిపి యోగిండ్రిలకు నియమింతులై యుండును. ఇంద్రియ సాగత్యవిరహితమై నిర్మలమై యుండు సుషుప్త్యవస్థయే అవస్థలన్నింట శ్రేష్ఠంబని పెద్దలు నుడువుదురు. హృదయము ప్రాణవాయువులోనిండి రసము జహ్వేంద్రియము ద్వారాగ్రహించి గుహ్యోత్పవస్థలు రెండును మదింబుటచే శుక్ల శ్రోత్రములుబొంగి రెండును నొకటిగా యభివృద్ధి నొంది పిండరూపంబు

తెండి సమానవాయు కరిపోషితములై వివిధావయవములు క్రిమి క్రిమముగ నేర్పడ నవమాసములు మూల్యపురీష నిలయమైన గర్భము నుండి మూల్యద్వారముగడిచి యీవలఁబడిమాతచేబోపింపబడును. జనని శ్రోణితంబెక్కులైన నెఱుపుగను, తండ్రి శ్రోణితంబధికంబైన వల్లగాను రెండును సమానంబైనచో శ్యామలదాయగాను పుత్రులు జనన మొందుచుండురు. అట్టి హేయమగు నిందియంబున కాశించి నీవిట్లు విగ్నింతుడవు కాకూడ'దని ధరద్వాజమహర్షి జగత్సింహునకు సాంఖ్య మూర్త్యుల్యంబుల సంగముగ నెఱిగించుటయేగాక క బ్ధభేదియను మహామంత్రిమును గూడ నుకడేళించెను.

జగత్సింహరాజుమరుడు మానవజీవితాంతరార్థము గ్రహించినవాడై యాఱుషికి సుకూష్మచేయుచు, నత్యంతవిని గూఢంబులగు వేదాంత రహస్యములం దెలిసికొనుచుండెను.

ఇట్లు వలికిన శ్రీకృష్ణుని మాటల నాకర్ణించిన యర్జునుండు సంతృప్తాంతరంగుడై “బావా! గోవిందా! నీకృపాతిరేకమున సాంఖ్య సూత్ర ధర్మముల నెఱిగితిని. జగత్సింహుఁ డేమయ్యెను? ఆరామత మందారమాలగతి యేమయ్యె” నని యడుగ, నచ్యుతుఁ డిట్లనియె.

“అస్థనా! ధరద్వాజమహర్షి యశ్రమముననుండి యొకనాఁడు జగత్సింహుఁడు ఫలపుష్పములకై వనాంతర్యాగంబునకుంబోవఁ గొందఱు బాటసారులు గోచరించిరి. “అయ్యా! మీరెందేగుచున్నా”రని జగత్సింహరాజసూనుఁడు పగిల్చింప వారు “అర్యోత్తమా! మత్యదేశాధీశుడైన కలింగవర్మచుహారాజు తనపుత్రికయైన చిత్రీక్ష స్యయౌవర మహోత్సవముఁజూడబోవుచున్నాము. ఆరాజకేళియఁ జూక శౌరికాయంత్రము నేర్పఱచినాఁడు. ఆయూత్రమునకు గట్టబడిన మత్స్యమును కొందనుచిన యద్దంబుననుండి గుఱిచూచి కొట్టినవారికి తనకుమార్తెనునని ప్రకటించినా”దని చెప్పుగా జగత్సింహుఁడు టుసియొద్దకు

చిరచిరసరిగి “ముసీంచా! మత్స్యదేశంబునకుఁబోయినవత్తు”నని చెప్పు
వాఁడు “శుభంబగుగాక” యని యాశీర్వదించివంపెను.

జగత్సింహుఁడు నిజహయారూఢుడై మత్స్యదేశాభిముఖంబు
గ పోవుచుండగ దేశదేశంబుల నాతని నన్వేషించుచున్న జయద్రథ
మహారాజు మంత్రిసుశర్మకనిపించెను. శుష్కించి జీర్ణవస్త్రధారియై
యున్న యారాజసూనుఁడే మందారమాలకంచుకములను గ్రహించి
నవాడై యుండునని యూహించి నిజచరిత్రమూతనినుండియే నేడేని
యక్తింబుని దెలియవలెననియెంచి యాతనితో వివిధవిషయములం
గూర్చి ముచ్చటించుచు రాజకుమారా! ఈవనసౌందర్యమునెంతని
వర్ణింపగల”మనివలుక నారాజవందను “ఁదోయీ! ఈయరణ్య రామ
ణీయకమునకే యింతగా నబ్బురపడుచుంటివే? విదర్భదేశపు మహారా
జయిన జయద్రథరాజేంద్రుని కుమార్తెయ్యద్యావవన రామణీయకత
కొందును సరిపోల”దనిచెప్పెను. సుశర్మనిజముగా నాతఁడే మందార
మాలంబూచియుండునని నిశ్చయించుకొని మఱికొంత దవ్వేసిపడిదప
నొకసరోవరము కనబడగ నామూత్రి “అహ! ఈకొలనుశోభ వర్ణనా
తీతమనివలుక నారాజపుత్రుడు “ఁదోయీ! నీప్రకంచమున విచిత్ర
ములైనవానిని వేటినిజూచియుండవు. విదర్భదేశాధీశుని కొమరితయువ
వనమునందలి సరస్సునుజూచితివా యిక నచ్చోటినుండి విడిచిరా”
వని చెప్పగా నామూత్రి “అయ్యా! ఆరాజపుత్రి యువవంబునెట్లు
చూచితి”రని ప్రశ్నింప నాతఁడు జరిగినదంతయుఁ జెప్పెను.

మంత్రిమఱు “నయ్యా! అంతటిసౌందర్యవతియైన రాకొమరిత
ను జలకమాడుచుండ కనులారగాంచి యొక్కవలుకైన నాడక యీ
వలికివచ్చిన మీమనోదాగ్ధ్యమెంతయుఁ బ్రశంసాపాత్రము ఆసౌందర్య
మూర్తిని విడిచివచ్చుటకు మీమనస్సెట్లు తృప్తి నొందిన”దని యడుగ
నాజగత్సింహుఁడు తనకడనున్న మూటవిప్పి యామె చీరనుకైకను

జగత్సంహారుడారా కథ.

జూపి "అయ్యా! ఆరాకొమరిత సాందర్యమున కేను విమోఘం! గానరా
నై ఉన్నాడుడనైపోతి"నని వదించగా కనులనుండి నలులనుని చూపు
శ్రువీడువులు రాలెను.

అంత సుకర్మ యా రాకొమారు నుద్దేశించి, "అయ్యా! విచా
రింతుము. మావిదర్శదేశపు రాజనందన మంహావిద్యాలనే ఏవు
చూచి మోహవివతుడవై తివి. నీవావా దుర్వానా! నీవునుండి నెడలి
పోయిన పీదకు నాయెలవాగ తన కలిదండుగిలినా! నీవునంతముం
దెలువగా నాతండు నిన్ను వెదకుటకై నన్నంపినా! నీ దోడేశింబల
నిద్రాకోరములమాని నిన్ను వెదకుదు నేటికి గర్హింబు. రాకుమారా!
రా! రమ్ము. వచ్చి మానుదారమాలను జెంపడి ముఖంబునుమ
నెను. జగత్సంహారు ధానందకాష్టాకులనయమున "అయ్యా!
మంత్రినత్తమా! మత్స్యదేశాధినాథుండగు కళింగవర్మ కుమార్తె
చిత్రిలేఖ వివాహమహోత్సవమున కే నరుగుచున్నావను. అచ్చట
శౌరికాయంత్రాద్వైతముం దిలకించి, మగుడి మీదేశమున కరుగున"
మన సుకర్మ "నశోదగినందనా! నామనవి నాలకింబును. మారాజ
పుత్రినే కట్టంపుదేవిం కేయవలయు" ననుటయు మునుల కానందం
గ్గీకరించెను.

జగత్సంహారు సుకర్మలు సరససల్లాహ నిమగ్నులై హయముల
బరువెత్తించుచు మత్స్యదేశముంజేరిరి. మఱునాండే స్వయంవరమగుట
నానగరము వివిధదేశాధిపులగు రాజులతోడను వారివా గజతురంగ
వదాతి వరివారవర్గముతోడను నిండి నేతోత్సవముగ నుండెను.
స్వయంవర సభామంటకము చక్కగా నలంకరింపఁబడి, రాజుల కిరీట
ములందలి రత్నకాంతులతో ధగధగాయమానముగఁ బ్రకాశించుచుం
డెను. కళింగవర్మ తన కుమార్తెను జూపి, "రాజశ్రేష్ఠులారా!
ఈశౌరికాయంత్రముకింద సమర్పఁబడియున్న యిమ్ములో, యంత్ర

చిరచిరవరిగి “
నామొకటి బడిన మత్స్య వ్రతబింబము నాలోకించి, లక్ష్మము
భద్రంచువానికి నాతనయనిచ్చి కరిణయము కావెను” నని, కూ
ర్చుండెను.

రాజులెల్లరును నామహాయంత్రమును దేచిపారిజాడజాలక
“అహో! ఇది మాశక్తినిమించిన విషయ”మని, విన్నదనమున మిన్న
కుండిరి. జగత్సింహుడు యంత్రమును సమీపించి, దిక్కులు పిక్క
టిలునట్లు ధనుష్షంకారముంజేసి వింట నమ్ములు సంధించి, భరద్వాజ
మహర్షిం దలంచుకొని శరము విడుచునరి కది తీవ్రవనేగి యాలక్ష్మ
మును భేదించెను. దేవతలు దుందుభులు మోయించిరి. రాజులెల్లరు
వాళ్ళర్థమగు మానసులైరి. కళింగవర్ష జగత్సింహుని విలువిద్యా
కౌశలమును జ్ఞాపించి, మహావై భవమున కుమార్తెనిచ్చి కరిణయ
ముగావించెను.

అయిదవవాటి రాత్రి జగత్సింహుడు చిత్రకేళితో మందార
మాల విషయముందెల్లి, “నీవు నారెండవభార్య”వని మఱునాడు
మామగారొసంగిన యమూల్య బహుమానములంగొని భార్యాసహి
తుడై విదర్భ దేశాధివాఘుండగు జయద్రథమహారాజు నగరికి సుశర్మ
తో బయనంబయ్యెను.

చారునివలన సుశర్మ జగత్సింహు లరుదెంచుచున్నారని విని
జయద్రథుడు పురము నత్యంతమనోహరముగ నలంకరించెను. ఆరా
జు జగత్సింహనుశర్మలను ఎదుర్కొని గౌరవించి నగరునకుఁగొంపొ
యెను. చిత్రకేళి మందారమాలచెంతకంటబడెను. శుభముహూర్త
మున మందారమూ లాజగత్సింహుల వివాహముజరిగెను.

అట గొన్నాళ్ళుండి జయద్రథుఁ డొసంగిన కానుకలతో జగ
త్సింహుడు మందారమాలా చిత్రకేళిలకు దోడ్కొని సపరివారము
గ శేరళదేశమున కరిగెను. వీరసేనమహారాజును నభినేత్రవియు కుమారు

రుని కన్యని యత్యధికానందభరితాత్మరై “నాయనా! నీసంఘ గానరా
వముఁదెలుపు”మన నాతఁడు మందారమా లాచిత్రోత్థలం జూరియుఁ

అంత శుభదినంబున నీరసేనమహారాజు కుమారునకు బ్రాహ్మకాది
కట్టెను. జగత్సంహుడు వివిధదేశముల జయించి రాజ్యంబును స్వయం
స్వతఃమొనరించి ప్రజానురంజకముగఁ బాలించి యనంతరమున విష్ణు
సాన్నిధ్యమునొందెనని కథముగింపగా నర్జునుడు “బావా! దామోద
రా! నాకు నిద్రవచ్చుచున్నది. తీపు మఱియొక విషయమై వ్రసె
గింత”మనియెను.

వా రానాటి కాయసుకతిన్నవై నిద్రించిరి.

మొదటికిఁగ నమాప్తము.

సంగీత విద్యా వో ధి ని

కర్త:-యంగ్ల శైలి జగన్నాథముగారు.

సంగీతము నేర్పుకొనుటకూహలపడు ప్రాధికారిని అత్యంతోపయోగకరమైన
గ్రంథము కృతులు, జంటస్వరములు అలంకారములు, గీతములు, మున్నగువన్నియు
విశిష్టములైన 200 పుటలగ్రంథము.

కల రు 1—0—0

చిరచిరవరి

రెండవకథ.

వాఙ్మణి

దృష్టం రెండవనాటిరాత్రి శ్రీకృష్ణాస్థులు యమునాపై కతస్థులులం
 పార్వతి, తంబూల చర్వణముగావించుకొనుచు సరససల్లాపముల
 నాడుకొనుచున్నది. అప్పుడు “బావా! వేదాంతహాస్యములలో
 రెండవదగు రాపురుషలక్షణము నెఱింగించి, నన్ను గృతార్థం
 చేయు”ను నొక హాస చంద్రికా వికసిత వదనారవిందుడై, దా
 మోదరుండైపోయెను.

“బావా! నీకు వీరప్రతాపమహారాజు కథను చెలిపెద
 నాకర్జుంపుము.”

వీరప్రతాప మహారాజు కథ.

అప్పుడు దేవకమును దీలీపమహారాజు ప్రజలం గన్నవిడ్డల
 భాతిం బరిపాలించుచున్నతఱి నారవి కుమారుండగు వీరప్రతాపుడు
 ధిశుద్విద్యా కుంజుడై సకలశాస్త్ర పారంగతుడై విరాజిల్లుచుం
 డెను. అరిసక మతిమంతుడగు ముంతికుమారుం డెల్లవేళల తోడు
 నీడయై మెలకుచుండెను. ఒకనాటిరాత్రి యారాజకుమారుండగు
 వీరప్రతాపుండును, ముంతినందనుండగు మతిమంతుడును దేశసంచా
 రము చేయు రెండు కలుగగా, వీరప్రతాపుండు రెండు ఉత్తమా
 శ్వముల నాంకించి వెదలిపోయిరి.

ఉదయమున రాజపుత్రుడును, మంత్రీతనయుడును గానరాకుండుటచే బురమున కల్లోలముదయించెను. రాజును మంత్రీయుఁ దమకుమారుల వెదక చారులఁ బంపిరి.

ఇట వీరవ్రతావనునినుండు తిరువురును వ్యాసుభిల్లాకాది వన్యమృగ ఘోషలచే బ్రేచ్ఛబలము భయంకారాటవులను నిర్భయముగ గుఱిమృదువు ననేకమృగములదాటి వింధ్యకర్వతమును సమీపించిరి. అంత వీరవ్రతాపునకు దాహము విశేషముగాకాగా నారోడు మంత్రీపుత్రుఁజూచి “మిత్రీయా! పిపాసదుర్భరముగానున్నది. నీనింక నమవజాలను. ఎండవెరికి నీరంబులఁగొనివచ్చి నాప్రాణంబుల నిలుపుమా యనెను. మతిమంతుఁడు వెంటనే బయలుదేరి చాల దూరము నడచిపోయెను.

మతిమంతుడట్లు చాలదూరముబోవగా నొకచిలము కనిపించెను. రాజకుమారునకు బలంబులఁదీసికొనిపోవు తలంపుతో అన్యథా నవేదీయులేని యామంత్రితనయుఁడు నిర్భయముగా నాచిలమునఁ బ్రవేశించెను. మృదునుండమాడుతము పీచుటచే నచ్చోటతప్పుక జలము లభ్యంబగునని యారోఁడంచెను. కొంతదూరము చేరునకి పెద్దవెలుగు కనబడి మతిమంతు నాశ్చర్యంబుభిప్రాయముననుట గావించెను. ధైర్యముతో నారం దావెలుగును సమీపించి నది సుందరాంగి యారనిని సమీపించి “బయ్యా! ఈదేవతావిహారస్థలమునకు నడువడవగు నీవెట్లురా సాహసించితి”చని జలముమంత్రించి యారనిపై జల్లుగా నతఁడు మర్కటరూపము ధరించెను. కోతిరూపముదాల్చిన మంత్రీకుమారు నారరుణీమణి లోహ్లానిపోయి తక్కుంగలవానరసమూహంబునఁజేర్చెను.

ఇచ్చట వీరవ్రతాపుఁ డెంతసేకటికిని మంత్రీకుమారుఁడు కాకుండుటకు మిక్కిలి విచారించి, కష్టముతో మరలఁ బ్రయాణము

సాగించు సరి కనతిమారమునో నొక యామలకవృక్షము గోచరింపఁగా నాఫలముల భుజించి, దాహబాధ యుపశమనముఁ జేసికొని కొంత దూరము పోవుసరి కొక నది కనిపించెను. ఆనదీ జలంబులఁ దనివీరిరఁ గ్రోలిన వీరప్రతాపునకా ప్రవాహమున పెత్త తలవెంట్రుక కనిపించెను. దానిం దీసి తరికింక, నయ్యది కుండ్రోండు మూరల పొడవు గలిగి వినిలముగనుండెను. “ఇంత నిడిగల తలవెంట్రుక కలిగియున్న నారీమణి మానషలోకమున నుండుటరుదని గ్రహించిన యావీరప్రతాపుఁడా శేకముంగొని “తమ్ముడా! మతిమంతా!” యని ఎలుంగెత్తి శేకలిడుచు, పోయిపోయి భాస్కర మహాబుష్టి గూళ్ళిమముం జేరెను.

భాస్కరమహర్షి వీరప్రతాపుని యుదంతమాలకించి, కుండ్రోండుమూరల నిడివిగల తలవెంట్రుకగల తన్వికథను, మతిమంతుని బాదలను తెలిసికొనుట యాలని యభిమతిమై యున్నదని గ్రహించి, యిట్లనియె.

“దేవకాంతయగు ఉల్కాదిపేరు వినియుందువు. ఆఉల్కాది యొకానొకప్పుడు భూలోకసంచారసందర్భమున మరుత్తుండను నృపాలుని గాంచి మోహవివశయై యాలనిని సమీపించెను. ఆతడును నామెను నూహించి వివాహమాడెను. ఉల్కాది గర్భవతియై తొమ్మిదిఘడియలలో ననంతకోటి సూర్యప్రభాసమానయగు నామకేశువునుగాంచెను. ఆశిశువుజన్మించినంతనే మరుద్రాజు ‘నిశిశువునునీవేపెంచుకొను’ మని చెప్పి లన దళిమునకు వెడలిపోయెను.

ఉల్కాది భూలోకమున నుండుట కడకాశములేని దేవకాంతయగుటచే నాకుమార్తెకు కీర్తిచంద్రికయని పేరిడి మువ్వరుచేడియలను గొలది తరివారమును నేర్పరచి యప్పుడప్పుడువచ్చి చూచుచుండె

ను. ఆక్రిచ్చండిక నవయావనోద్భావితయై దిగంతవిశ్రాంతసాందర్య విలసితయై లోకోత్తరలావణ్యవతియై వెలుగొందుచు మనుజులఁ బెండ్లి యాడుట కంగీకరింపక యాచిలమును జొచ్చినవారి నందరను కోతు లుగను, శునకములుగను జేయుచుండెను. ఆక్రిచ్చండిక స్వారము చేయునపుడు రాలిన శిరోజమయిది. నీన్నేహితుఁడు మతిమంతు డొ కోవేళ యాచిలముంజొచ్చి వానరరూపమునుజెందియుంచునని తలంతు" ననినటుక వీరప్రతాపుఁడు వెంటనే మూర్ఛితుఁడై "మహర్షిచంద్ర మా! ధైర్యోక్తిపితమగు రాకొలమున జన్మించి పిఱికింపవలె నూర కుండుట పాడికాదు నేనువెల్చి నామిత్రుని విడిపితుననిచెప్పుగా నా భాస్కరమహర్షి "వత్సా! తొందరపడవేల? నేజెప్పుదానిని సావ ధానముగా నాలకించివెళ్ళుము. వేదాంతరహస్యముగు ఛాయాపురుష లక్షణము దెలిపెద" నాకన్గింపుమని యిట్లుచెప్పెను.

"నకార టంకారమును, లింగాయుక్తంబగు హకారంబును నీహంసాక్షరద్వయంబు జపించి నూర్యవిముఖముగా నిలిచి, నీదేహ చ్ఛాయనుజూచి, తేవాక్షరములుండు స్థానముపై దృష్టి పోననింకఁజేసి అచండ్రముగ మేఘములవంకఁ జూడుము. ఆమేఘచుక్కన నీకు ఛాయాపురుషుఁడు దృష్టోతరంబగును. ఆఛాయాపురుషునకు శిరస్సు లేనిచో నాలుమాసములకును, కరములు లోపించినచో మూడు మాసములకును, పాదములు లేకున్నచో నొక మాసమునకును మృతి సంభవించును. ఛాయ రక్షకముగనున్నచో పామోజ్యాధిపత్యము కలుగును. కనుపువర్ణముం గల్గియున్నచో మహిమఁదలనాయకుం డగును. శ్వేతవర్ణ యుక్తముగనున్నచో ననారోగ్యము, దాఢిద్రవ్యము సంపాప్తంబగు" లని వలికి, ఛాయాపురుషుని జూడమనెను.

నిశ్చల హృదయముతో వీరప్రతాపుఁడు భాస్కరమహర్షి యుపదేశించిన మంత్రమును జపించుచు, ఛాయాపురుషుని విశోకించి,

ఎటుపు కనుపు వర్ణములు కలిసియున్నవని చెప్పగా నాముషి “వత్సా! నీకు సకల శుభంబులును గలుగును. ఆచిలమునకేగి, నిన్ను ‘ఎవర?’ వని యడిగిన వారితో దేవదూతనని చెప్పి, ‘కీర్తిచండికా’ యని గొంతెత్తి పిలిచినంతనే ఆమె వచ్చును. నీవామెను బరిణయమై రమ్మ ‘అని చెప్పెను.’

శ్రీకృష్ణు డిట్లు చెప్పగానే అర్జునుడు “బావా! ఛాయాపురుషు నేకాలమున జూడనగు?” నని ప్రశ్నింప నిట్లనియెను.

“అర్జునా! ప్రాతఃకాలంబున నెన్నిది గడియలనుండి యిరువది యైదు ఘడియలవఱకును, రాత్రికాలమున చంద్రాకాంతి యున్నంత కాలమును, సూర్యచంద్రులు స్పష్టముగా లేనప్పుడు దీపకాంతియందును జూడనగు” నని అర్జునునకు ఛాయాపురుష దర్శనముం జేయించెను.

“తరువాత వీరప్రతాపుఁ డేమిచేసె?” నని పాండవమధ్యముడు ప్రశ్నింప, వాడుదేవు డిట్లనియె.

“అర్జునా! వీరప్రతాపుండంత వానిభిముఖించి కరిచారికలకు దేవదూతనని చెప్పచు “కీర్తిచండికా!” యని పిలిచెను. ఆమె వచ్చి నవమోహవాకారుఁడును, జగదేక సుందరుఁడునగు వీరప్రతాపుని గాంచి. “నీవెవ్వ?” రని ప్రశ్నింప, వాతఁడు భాస్కరమహర్షివలన నామె చరిత్రము నెఱిగి, యట కేసరిని విధానముం జెప్పగా, నామె యాతని మర్కటముగా మార్చినచో భాస్కరముషి శపించు నని భీతి, తల్లియుఁబొంది దలంచుకొనెను. ఉఱుచి మనోవేగముతో నచ్చటికుఁడెంచి, యావృత్తాంతములయు నరసి, యామెతో వీరప్రతాపుని వివాహముచేసికొను మని చెప్పెను. కీర్తిచండిక “అక్కటా! ఈయప్రార్థ సౌందర్యము నరునిపాలు చేయవలయునాత్మనీ!”

యవగా నులూచి, “అమ్మా! ఈతడు భాస్కరమహామునివలన దేవ
రహస్యము నెఱిగిన ఘనుం” డని పశ్చుఁ బలికి, చెబ్బడి యోగంబుల
వివాహముం జేసెను.

వీరభక్తాచార్యుఁడా క్రిచ్చంద్రికతో శృంగారసాగ్రాజ్యవల్లభుడగు
లవలె కాలముగడపుచుండిరి. ఒకనాడు మంత్రిసుతుడగు మతిమంతు
డు జ్ఞపిఠిరాగా ఖర్చుఁజూర్చుండెను. క్రిచ్చంద్రిక భర్తావిచారము
నకు గారణము తెలిసికొని యానానరముల నన్నిటి నాతని సమక్షము
నకు రావించి, మనుష్యులుగాఁ జేసెను. వీరభక్తాచార్యుడు మతిమం
తుని గుర్తించి, తక్కుంగల వారిని విడిచిపుచ్చెను.

ఈతఁడు నిజరాజ్యమునకుఁ బోవనొంది, క్రిచ్చంద్రికతోఁ
జెప్పగా మంత్రకత్తెలను కీలుగుల్లుములుగాఁ జేసి, వయనమయ్యెను.
వీరభక్తాచార్య మతిమంతులును, క్రిచ్చంద్రిక, చెలికత్తెలును దిన్నగా
కాళ్ళిగదేశముంజేరి. వానక సత్రమున బసచేసి భోజనముకావించి
‘ఈయూరి విశేషములే?’నుని పగిల్లిన నొకగాటసారి యాదేశా
శ్రీసుండగు కళానంద మహారాజు కుమార్తె భారతిని మత్స్యయంత్ర
ము కొల్లనవారి కిచ్చి పెండ్లిచేయును” నని పగిలించెను అని చెప్ప
గా క్రిచ్చంద్రిక యనుమతిబడసి యారాజకుమారుఁడు మతిమంతుని
తో స్వయావర మంటపమునకుంబోయి మెల్లరాజులు వాస్తవ్యా
వందమగ్ను లగునట్లు ఆమగ్నయంత్రమును కేడించి, భారతి యను
నారాజకుమార్తెను వివాహమాడి, కొన్నిమాసము లానగరమున
నుండి, పరివారముతో బయలుదేలి మద్రదేశమున కరుదెంచి, తల్లి
దండ్రులకానందము గలిగించెను.

దీనిపనుసరాజు కీర్తిచంద్రికాభారతులంగని యమంచానంద
కందలిత హృదయారవిందుడై శుభముహూర్తమున నాతనికి వట్టాభి
షేకముజేసెను. మతిమంతుని సాయమున వీరప్రతాపుడు మహా
రాజై ధర్మము నాలుగుపాదముల నడచుచుండ చిరకాలము రాజ్య
ము పాలించి, పుణ్యలోకము నొందెను.

అట్లునుండి కథవిని బావా! నిద్రవచ్చుచున్నదిక శయనింత”
మనెను. ఇరువురును నిద్రించిరి.

రెండవకథ సమాప్తము.

మూడవ కథ.

మూడవనాటి రాత్రి భోజనాంతరము. శ్రీకృష్ణార్జునులు యమునా స్రవంతి కూలంబునం గూర్చుండి, తాంబూల చర్వణముఁ గావించుచున్నతఱి మృగుమందమారుతము సోకుచుండ సరససల్లాపము లాడుకొనుచున్నతఱి వర్షునుఁ డిట్లనియె—

“బావా! వేదాంతరహస్యములలో మూడవదగు నాదానంద కృభావమును దెలిపి నన్నుఁ గృతార్థుఁ జేయుము”

శ్రీకృష్ణపరమార్థ “పార్థ! నేడు నీకు మహారాజు కథ తెలుపుదు నాకర్ణింపు” మని యిట్లు చెప్పెను.

విక్రమ సేన మహారాజు కథ.

తొల్లి పాండ్య దేశమును బరిపాలించు చుండిన యశ స్తీలక మహారాజునకు లోకోత్తర సౌందర్యవంతుడగు పుత్రుఁడు జన్మించెను. ఆతనికి తలదండ్రులు విక్రమ సేనుడని పేరుపెట్టిరి. ఆబాలాడు గురు ముఖంబున సత్త్రకత్త్రప్రయోగము నేర్చి మిక్కిలి బలాఘ్నుడని ఖ్యాతిగాంచెను. ఆరాజకుమారుఁ డనుదినమును దన ‘వంచకల్యాణి’ అశ్వము నెక్కి నగరము వెలుపలఁ దిరుగుచుండును. ఒకనా దానిడు తన హయమునాలోహించి, తల్పరబాహ్య ప్రదేశమున విహారము సల్పుచుండ నొకవృద్ధాంగన యేషుచు నాతనిని సమీపించి, “భాయ నా! ముసలిదానను తిక్కుమాలినదా ను. న నీకొర్యము, సాహసము

చూపుట దరాలనగు నాపికలమీదనా చూపుట? ఈపికలమ్మ
 కొడుకీవించుచుండును? మగటిమి యన్నచో దానిమ్మకన్నయ
 మీదఁ జూరవలయు నంతయగాని నాపికలమీద చూపినం
 గలుగు క్రయోజనమే" మని తృప్తిపెంచెను.

ఆరాజపుత్రుడు "ఓ అవ్వా! నీవు పికలకొఱకు దీనముగ
 విలపింపకుము. నీకు వలయు ధనమొసంగెదను. విలాపముమాని,
 దానిమ్మకన్య విషయమై నీకుఁదెలిసిన విశేషములఁ జెప్పు"మన,
 నాను "ఓ రాకుమారా! ఒకనాఁడు చితుకుల నేరుటకై నే నరణ్య
 మునగరిగి, యొక ఖడ్గమ్మగము కంటఁబడ, మిక్కిలి భయముచెంద
 లెఱుఁగున గుబురుగా పెరిగియున్న యొక పాదమాటున కరిగితిని.
 ఆపాదమెరుక నిరువురు సన్యాసులు కూర్చుండియుండిరి. ఆసీధులలో
 నొకఁడు రెండవవానింజూచి "ఓయీ! మిత్రుఁడా! దానిమ్మకన్యను
 మించిన సౌందర్యవతులీ భూలోకమున నుండ" రని నాయుద్దేశ
 మనెను.

ఆసన్యాసి "ఆమెను నేనుకూడ నొకస్థాని చూచియున్నాను.
 ఆమె భాస్కరునకు నాగరాజునందు జన్మించినది. ఇచ్చటికి చాల
 దూరమున నున్న 'మలక' ద్వీపమునందలి కొలనిలోని దానిమ్మ పు
 ష్పించుననున్నది. ఆద్వీపము తూర్పు సముద్రమధ్యమున నున్న"
 దనెను.

ఇంతకంటె నాకన్యవిషయము నాకేమియుఁ దెలియదని యా
 వ్యభాగనఁ జలికెను. విక్రమసేనుఁడు వర్ణనాతీతమగు దుఃఖము
 నొందెను. ఆదానిమ్మకన్య నెట్లుచూతునాయని యతఁడు తలవించు
 చు వోలాండ్లోత చిత్తుడై, నిద్రాహార విహారముల రోసి సంద
 రించుచున్న విషయముం గమనించిన మంత్రితనముఁడు "మిత్రమా!

నీవు వగది, కృశించి దేహదార్ధ్యము నశించుజేసికొనవలసి నీవామెను జూచుటకుఁదగిన యువకరణముఁ జేయుతు"నని కలికి, యొక గొప్ప శిల్పిని రామిచి, నాయువేగ మనోవేగములతో సమానముగాఁ బరు వెత్తగల యొక కీలుగుఱ్ఱమును దయ్యించేయిచి, విక్రమసేనునొద్ద కుఁ దీసికొనివచ్చెను.

విక్రమసేనుఁడు ధనవస్త్రాది వ్రత్యము సామగ్గి నా కీలు గుఱ్ఱము యొక్క యుపరములో గుప్తపఱచి, దానినెక్కి మలకదీప్తి పాభిముఖముగఁ బోవుచుండెను. యశస్తిలకమహారాజు తుమారుండగు విక్రమసేనుం గానక దౌడమునం గుది, చాచులచే నన్వేషించుఁ జేసియు విఫలమనోరథుం డయ్యెను.

విక్రమసేనుఁడు కీలుగుఱ్ఱముమీఁద మహావేగముతోఁ బ్రయాణముచేయుచు, నగస్త్యమహర్షి యాశ్రమము సమీపించెను. ఇత ముంచునకుఁ బోవఁజాలక యా కీలుగుఱ్ఱము కీఘ్వాశిసోయి క్రింద పడెను. విక్రమసేనుఁడు స్పృహహీనుఁడై క్రిందబడిపోయెను. అగస్త్య మహర్షి శిష్యులలో నొకఁడఁ రాకుమారుని గాయములకుఁ గట్టుకట్టి, తైల్యోపచారములం జేసి, అగస్త్యమహర్షి చింతకు గొని పోయెను.

ఆరాజసూనుఁడు తాను దానిమ్మ కన్యను వినాపాపాదాదలఁ చితిసని తెలిపి యా కీలుగుఱ్ఱమును మరల దన కిప్పించవలసినదిగాఁ గోరెను. అగస్త్యమహర్షి "విక్రమసేనా! నాకీలుగుఱ్ఱమును పునస్సృష్టి చేయుటకు నాకు శక్తిలేదు. తుచ్ఛము, హేయమునగు భోగము నాశించి, యెందుల కిట్లు వృథావ్రత్యమునందుడెదవు? మము బోటి ఋషులఁజేరి దేవరహస్యముల నెఱిగి ధన్యులఁ గాంచరాదా? పురుషార్థ మొదవునుగదా?" యని బ్రశ్నింప నారాజనందను "హః ఋషి చంద్రిమా! కాశ్వతానందదాయకముగు దేవరహస్యముం దెలిపి, నన్ను కృతకృత్యుం జేయు" మని వేడెను.

కరుణాంతరంగుడగు నయ్యగస్త్యమహర్షి “వత్సా! కాంతల తోడి పొందే యానందముని మూఘలు తలంచి తమ జన్మల నిరర్థకము కావించుకొందురు. దేవఋషిగణంబులు మాదవులలోఁ బుణ్య శీలురును నాదానంద వృణవమును గుర్తించి, యనూనానందముం జెంది తరించినా రద్దానిం దెలిపెన నాలకింపుము. నిత్యానందము గూర్చు వృణవనాదము దశవిధములుగా మ్రోగుచు చిటి చిటి యను ధ్వని నావిర్భవింపజేయును.

‘ఓం, హ్రీం, శ్రీం, హం, సం, అను నీహంస పంచాక్షరీమంత్రమును మరువకుమని దన యంగుళిద్వయంబుచే కర్ణపుటముల మూసి, జలధి, ఘోష, భ్రమరనాదము, భేరినాదము, మృదంగనాదము, భూరినాదము, తాళనాదము, శంఖనాదము, ఘటానాదము, వేణునాదము, మేఘనాదమునను నీదశవిధనాదములు గ్రీవాస్థంబైన కుండలియందు నిరంతరము మ్రోగుచుండును. దీనినే వృణవకుండలియనియు, జ్యోతిర్మయంబనియు, జెప్పచుండురు. అవి యడఁగియుండుటవలన లాభము గలుగ నేరదు. ఇహపింగళానాడులలో సంచరించు హంసయొక్క మార్గమును నిరోధించి, లెక్కిన మార్గమును బలముతో రేదించి, పూరించి, కుంభించి మరల రేదించినచో దశవిధంబులగు నాదంబులు కర్ణపుటంబుల బైకివచ్చి చిటి చిటి యని ధ్వనించు చుండును. ఈవ్రణవనాదమును మనస్సున లీనముచేసికొని, బ్రహ్మనంద సౌఖ్యమొంది, కినులమూసియుంచుకొని, భూమధ్యంబున దృష్టినిలిపి, ఆనందింపు’ మనెను.

ఆరాజనందనుడు ధక్తిశ్రీధరలో నాముసిందుగ్గుడు వదించిన తొలుగున నాహంసపంచాక్షరీమంత్రంబును నిర్మల చిత్తుడై ధ్యానింపుచు నజవకుండలిం భేదించి, నభ్యాసముం కేయగా నాదబ్రహ్మము విజృంభించి, ఝంకారము చేయుచు మ్రోగ సాగెను. వికృమసేనుం

దంత నాదశబ్దవిధనాదంబులను నాకర్ణించి, నిరవధికానంద భరితాంతః
కరణుంజై, అగస్త్యమహర్షి పాదములపైఁబడి “మహాత్మా! అవస్థ
మగు సుఖము నాపాదించు నాదానందము ననుభవించి తరించితిని” అని
వలికి, యా ఋషిచంద్రునినకు శ్మశ్రూషలక్షణముండు” నని శ్రీకృష్ణుండు
సుభద్రామనోహరునకుం బలికిన, నతండు “మహాత్మా! భగవదనుగా
కటాక్షులు కలన మహారహస్యముం దెలిసికొనగలిగితిని విక్రమసేనుం
డేమయ్యెనో తెలుపు” మనుటయు, నాకరూఢాము డిట్లని వచింప
దొడంగె.

“విక్రమసేనుం పోకనాఁ డగస్త్యమహర్షి యాశ్రమమున్న
వనంబున చాలదూరమరిగెను. ఒకచో నాతఁడొక వటవృక్షంబును
గాంచి, యావృక్ష పై శాల్యమున కెంతయు విన్నయంటాది, “అహా!
ఈమహీరుహము దేవవృక్షంబై యుండనోపు కాదేని యీతగా నిన్న
రించి యుండ” దని తలంచి, యావృక్షచ్ఛాయయ విశ్రాంతిచెను.
అంత నావృక్షశాఖలపై గూర్చుండిన పక్షులు వివరీత ధ్వనులఁ
జేయగా, నారాజసూతుండాపద శంకించి, యావృక్షమువంకం దన
దృష్టిసారించెను. భయవరమును సర్పమును చ్ఛేదనై కౌరవ్యాకు
చుడుట దిలకించి, యానరూపము పక్షులు జూపునది భయపడి
మెటనే తన యమ్ముల పొడిగోని నాడియమ్ముతో నాసర్పశరమును
ఛేదించెను. ఆమహాసర్పవిషము నల్పంకలఁ జిల్చి, యారాజేంద్రునంద
నుని కాయముపైఁ బడుటచే నతండు నమీహముననున్న యొక కొల
నులో శరీరమును గడిగికొని, జలంబులఁ ద్రావెను. అపరంబులు,
విషపూరితములై యుడుటచే నావిషము తలకెక్కి యావిక్రమసేనుఁ
డాయత్తరక్షణంబుననే యనువుల వీడెను.

వటవృక్షశాఖాగ్రంబులపైఁ గూర్చుండిన పక్షులు విక్రమ
సేనుఁడు భూపతితుడగుట గమనించి, “అయ్యో! అత్యధిక పై

ర్ష సాహసోపేతుండగు నీరాకొమరుండు మనల రక్షించి, మృత్యువు వారలబడనే? ఏనైన యోషధులంగొనివచ్చి, యీతని రక్షించుటకు మనసింకను తెక్కలు రాలేదుగదా! మన తలిదండ్రు లరుదెంచిన పిదప నీయదంతమును సంతముగఁ దెలిపి, యీతఁడు సజీవ్రుడగు శతనము సలువవలయు"నని యెంచెను.

ఆకళ్ళుల తలిదండ్రులగు గండభేతుండ కళ్ళు లరుదెంచుచు తను తనయుల కింకలారావములు వినబడకుండుటకు వారందరిని "అయ్యో! ఆసాము మనపిల్లలఁ దన పొట్టబెట్టుకొన్నది కాబోలు నేనెన్ని నీతులఁ దెప్పినను, నీవు మన నివాసము విచటినుండి మార్చ నైతి" వనెను. అవి యావృక్షమును సమీపించి తమ చిహ్నము సేమ ముగానుండు గారసి, ఆనందించి, "బిడ్డలారా! నేఁడేల మీవదన ములు లేదముసూదించుచున్నవి? మిమ్మేకళ్ళులైన నవహసించెనా? మీకెవరైన హానిసలుక విచటికేసేదీరొ?" యని వలుక, నవి గర్భ ద కంతమున నిట్లనియెను.

"అదిగో, ఆకొలనుయొక్కనఁ బ్రాణములుగీసియున్న రాకు మారుండు మమ్ము కలువవచ్చిన యాహూరభుజాగముం దునిమి, మమ్ము రక్షించి, యా విషము మేనిపైఁ బడుటచే కొలనుకుఁబోయి, అవీరముగోలి ప్రాణములఁ బాసిరాడు. ముందుగా మారక్షకుని బుచ్చివీతు జేసుకే, మేమాహారము భుజియొల్లము."

తమ నిష్కల కార్యసాధన తత్పరతకు ముదంబుడి, యాగండ భేతుండకళ్ళు గగనమార్గమున కెగిరిపోయి సుజీవివర్యతమునందలి విష గ్రాహికలగు మూలికలఁ గొనివచ్చి, విక్రమసేనుని బ్రదికించినవి. విషమయమైన యావాహినిం బక్కజేసినవి. రాజనందనుండు కొలను లోని నిర్మలనీరంబుల, గోలి సేదఁదీసినపిదప నాతనితోఁ దమ

విక్రమసేనుని రాజ్యము

చిత్తల క్రితజ్ఞుడు పెక్కుగా వరజా చిన్నకట్టుల కావరము స్వీకరింపుచు నెను. అప్పుడవి యాచారము స్వీకరించివని.

విక్రమసేనుఁడంత నాకట్టులకు దానియ్యకన్య వృత్తాంత మెఱింగించి, తానా కన్యను వివాహమాడు నట్లు చేయుమని కోరెను. అకట్టులాశ్చర్యము వెలిబుచ్చుచు "నోరాకుమారా! నూర్యునకు నాగరాజునందు జన్మించిన ఆకన్యను బడివేలమంది రక్కసులు వికారము కావలిగాయుచుండురు. ఆరక్కసుల నుక్కడించి, యాసెను గొని వచ్చుట దుస్తర" మనగా నాకట్టుల బిడ్డలు "రక్కుక మీసీ యుపకారమును జేయవలయు" వని చెప్పగా వల్లయుని యాగంధ భేరుండ కట్టులు బయలు దేతవని.

విక్రమసేనుఁడు మగకట్టిపైఁ గూర్చుండెను. అందుకట్టి సూర్యుని కష్టంబుగా నేగుచుండెను. అకట్టులు మలకదీప్వమునందలి కొలను సమీపించెను. విక్రమసేనుఁడు దానియ్యపుప్పుమును గోసి తనయొద్ద నుంచుకొనెను. రక్కసులు విజృంభించి యాకట్టులను చాకిరి. అకట్టులు తమ వాడిముక్కులతోఁ బొడువగా నారాక్షసులు చిందరవందరయై పారిపోయి నాగరాజున కవ్వార్త నెఱిగించిరి. కట్టులు రాజకుమారుని వటవృత్తమునకుఁ దీసికొనివచ్చెను.

నాగరాజు వెదలి దేవేంద్రునితోఁ దన కుమార్తెను హంస కట్టులు మోచికొని వచ్చిన నమండు గొనిపోయెనని చెప్పి, యాకట్టులతోడి యుద్ధమునకై సాహాయ్యముచేయని మృని కోరగా నింగ్రహించు "నాగేంద్రా! అకట్టులు మానవుని గొని వచ్చినందున నది మనము తోసిరాజనందగదు. మన మొకవేళ వారి మీఁద కింకలువకు నిన్నుద్ధలమైనచో, వారి కూతఁగ గరుత్మాంతుఁడు దావయ్యను అంగు చేత మీరు ముందుగానేగి, యుద్ధమునకు, దలవకుండు, వారిబలము విశేషమైయున్నచో నేనరుదెంచి, యాపొరునాపి, మన కిట్లుగా నాతని కిచ్చి పెండ్లిచేయుద" మని వాకుచును.

‘అటులే’ యని పలికి నాగేంద్రుడు సర్పములనన్నిటిని సంగరమునకుఁ బురికొల్పెను. అపన్నగములు భయంకరవిషాగ్నుల వెడలఁ గ్రోక్కుచుఁ దిన్నగా నావలవృక్షంబు దరి కరుజేర, వికృమసేనరాజు కుమారుడు ఆగ్నేయాస్త్రముఁ బ్రయోగించెను. నాగములలోఁ గొన్ని ప్రాణములఁ బాసెను. నాగేంద్రుడు మఱల నిందునితో నీవిషయముం తెప్పఁగా, నాతఁ జేతెంచెను. ఇంతలోనే గండభేరుండ కక్షులు కూడ వరులెంచెను.

కచీనాధుఁ డంతట నా దానిమ్మ కన్యకును, వికృమసేనరాజు కుమారునకును పెండ్లి చేసెను. నాగేంద్రుడు కుమార్తెకు నల్లునకు దివ్యాలంకారగుకూలములనిచ్చి, వెడలిపోయెను.

వికృమసేనుం డగ స్త్రమహ్నిని పక్షులసాహాయ్యంబునదర్శించి, కృత్జ్ఞతావందనముల నర్పించెను. పక్షులూ దంపతులను బాండ్వజేశమునకు దీసికొనివచ్చి, యచ్చట దించి, వెడలిపోయినవి. చారుల వలనం దన కుమారుడు తిరిగి వచ్చెనని యెఱింగి సపరివారంబుగ నెదురేగి, యాతనిం దోడ్కొనివచ్చి కట్టాభిషేకముఁ గావించెను.”

అప్పుడు “బావా! నిదుర కనుల మూయుచున్న దింక శయనింత” మనెను. ఇరువురును నిద్రించిరి.

మూడవ కథ సమాప్తము.

నా లు గ వ క థ.

నాలవనాటిరాత్రి సరనారాయణులై వెలసిన శ్రీకృష్ణార్జునులు మరల నెప్పటియట్లు సంతోషసాగర నిర్మిస్తులై పావనయమునా ప్రవంతజలతరంగమంజులఘోష నాలకించుచు సరసవల్లభముల గౌర ముంబుచ్చుచున్నతటి నర్జునుండు “దేవా! నేదాంతరహస్యములం దైద వదగు వంచముద్రలప్రభావము నాకెఱింగించి రిరియింపజేయు”మని గోవిందుడు ప్రశ్నలవదనారవిందులై ‘యర్జునా! నేడు నీకు చిత్రధ్వ జమహారాజచరిత్రముం దెలిపెదశ్రద్ధతో నాకన్గింపుమన యిట్లుచెప్ప దొడంగెను.

చిత్రధ్వజమహారాజు కథ.

పూర్వము చేరదేశమును గవీధ్వజమహారాజు ప్రజలంగన్నదిష్ట లవోలె భావించి పరిపాలించుచుండెను. ఆతనికి రత్నావతియునుసతి కలదు. ఆదంపతులు సంతానముగలుగుటకి శ్రమయుగూడుచుండిరి. దానధర్మములిచ్చిరి, పెక్కుపుణ్యనదులంగుంతులిడిరి గాని సంతాన లాభము కలుగదాయెను. ఒకనాడు రాజు వాస్తానమున కొకయోగి పుంగవుం దరుదొంచెను. తపోమహిమజే నుజ్జలమైయున్న యాఋషిం దుగ్గిని వదనమండలముంగని రాక్షసుని దాతని సర్వసాధ్యాదివిధుల బూజించి యంతఃపురమునకు దోహ్దనిపొయెను. రత్నావతియు నా మునీంద్రునకు నమస్కరించి తన హృదయంబును వ్యధింతులొనరించు తున్న చింతాకారణము నెఱిగించెను. ఆఋషిండుగి: జాయమకంఠ

నొకమంత్రమువదేశించి నిశ్చలచిత్తముతో ధ్యానింపుమనియు నొక యోగముంజేయవలయుననియు జెప్పి వెడలిపోయెను.

అంతఃకేంద్రుని యాదేశానుసారముగ నాదంపతు లిరువురు నొకరినొకరి యోగకాలమున నగ్నిహోత్రుడు వ్రత్యత్వమై “ఓపుణ్యదంపతీ! యోగకాలమున సంతానలాభము కలుగును. సుపుత్రుడు పుట్టును” అని యాశీర్వాదము కలిగించు”నని పలికి యుత్తర్ధానము నొందెను. అని యాశీర్వాదము ననమాసములు గడచినపిదప నఖండ తేజోవిలాసమున నొకప్పుడు పుత్రునిగా నెను, అదంపతు లాపుత్రునకు జిత్రధ్వజుడని నామకరణము చేసిరి.

చిత్రధ్వజుడు తనదిన ప్రవర్తమానుడై గురుముఖంబున నకల శాస్త్రంబులను నభ్యసించి తిలదంబుల కానందము గలిగించుచుండెను. ఇట్లుండగా నొకనాడు అదేశంబున ‘మహాదేశాధిపతి తనయ శారదాస్వయంవరము జరుగు’నని ప్రకటించుటచే ను. వివిధ దేశంబుల నుండి రాకుమారుల స్వయంవరమున కరుగుచున్నారనివిని చిత్రధ్వజుడు తానుకూడ స్వయంవరమునకుఁబోవుట కనుజ్ఞయిమ్మని తండ్రిని కోరెను. తపిధ్వజుడు కుమారు నుద్దేశించి “నాయనా! నీవు స్వయంవరమునకుఁబోవలదు. అచ్చటికి నీకంటె శస్త్రవిద్యయుదు వేయిరెట్లు శ్రావణద్యముగల మేలివరులగు రాజపుత్రు లరుదెంతురు. నీవు వెడలి యుపమాసమునొందుటకంటె వెడలకుండుటయే శ్రేష్ఠము” అని చెప్పెను.

“అట్లనకుండు తండ్రి! సూర్యనాశోద్భవుడనై జన్మించి, ప్రయమననినవలె నూరకుండుట తగదు. తండ్రి! ఎట్లున నేనటకుఁబోవలయు” నని వలికిన కుమారుని కోరిక తోసివేయఁజాలక, యారాజుండుడు చతురంగబలములను సాయముగా నిచ్చి వంశిను.

చిత్రధ్వజుడు సవరివారుడై మంగదేశమున కరిగెను. మంత్రీ యారాజపుత్రుల నందఱిని నుద్దేశించి, యొక శౌరికాయంత్రముం బాపెను. ఆయంత్రము కొట్టకొన నొక చిలుకయొక్క వ్రీతిమ కట్ట బడి యుండెను. “ఆచిలుకయొక్క వ్రీతిబింబమును యంత్రమున కడుగున నమర్పబడియున్న దర్పణంబునంబాది బాణముతోఁ గొట్టిన వారికిఁ దమరాజకుమార్తె నొసంగి వరిగాయము కానింతు” మని జెప్పెను. ఆయంత్రము వ్రీక్షింప యొక భాస్కుండెను. ఆభాస్కుత్తుట శెవ్వరికిని శక్తిచాలకుండెను. ఆవ్యయంపరమున కడుదొచిన రాజపుత్రులందఱును ఆబాణము లెత్తజాలక, ‘యిదియేమి మహాయంత్ర’ మని యాశ్చర్యము నొందుచు, సౌందర్యవతియగు శారద తమకు లభింపకపోయెనేయని విచారించుచుఁ దమదేశములకు తిరిగి వెడలి పోయిరి.

చిత్రధ్వజుడు దుస్సహముగనున్న యీ విచారము భరింపజాలక, యారాజకుమారి లభింపని తన పవిత్రము వమ్మనియొంది, వరాభవానల దండపామానమానముడై, వస్త్రాభరణముల విసర్జించి సన్యాసాశ్రమమును స్వీకరించుటయే యుత్తమమని తలపోసి, యా నాటిరాత్రి యేరికిని దెలుకకుండ వెడలిపోయెను. తమ రాజకుమారుగానక, సైనికులు మిక్కిలి వరితపించి, తమ రాజేమచునో యను భీతికి లోనై విచారభరితహృదయులై చేరదేశమునకు వెడలిపోయిరి.

చిత్రధ్వజుడు సూర్యలాభమునకుఁ జిక్కి, వన్నెదొఱుగిన పదనముతో నరణ్యమున కంటకాన్వితమైన మార్గమున నడచుచు దిన్నగా పోయి, అత్రీమహాముని యాశ్రమముఁజేరెను. అత్రీమహాముని యారాజపుత్రు నాదరపూర్వక వచనములచే సమాశ్వాసించి, “రాజకుమారా! నీవృత్తాంత మెఱింగింపు” మన, వారఁడు తాను తిక్కుమాలిన వాఁడననియు, మోక్షమార్గము నెఱుంగు కొరకతో

నట కే తెంచిననియుఁ దెలిపెను. అఱుషీశ్వరుం డక్కజమంది “వత్సా! మోక్షమన నేమనుకొంటివి? అది తపోనిష్ఠాగరిష్ఠులగు మావంటి మునులకే దుర్లభమగునద నీకెట్లు లద్దాని సాధింపనగును? కావున, నీవీ వ్రయత్నమునుండి విమోక్షుడనై, యింటికి మరలిపొమ్ము. నీకు నుఖం” బగునని పలుక, చిత్రిధ్వజుండు విషాదరేఖాంకిత వదనుండై కనుల దుఃఖాశుకిణముల రాల్పుచు, “మహాత్మా! ఒకవిషయమున నవమాన పరీభూతుడనై యున్నవాడను. మీరు వాక్యక సఫలీ కృత మొనరింపలేని మీయెట్టయెదుటనున్న మహాన్నత వృక్షశాఖ కురిపోకొని ప్రాణత్యాగము కావించు”నని పలుక వాయోగీంద్రుఁ డు దయారసం బుప్పటిల్ల నిట్లుపలికె.

“చిత్రిధ్వజరాజకుమారా ! పద్మాసనాశీనుండనై నడుము నిక్కిందియుంది, కనులమూసికొని, ముక్కుయొక్క కొనయందు బుద్ధినిలుపుము. హం, సః, యను నదియే మనోబుద్ధి. దీనికి రెండు రేఖలున్నవి. దీని నడుమనుండు సుషుమ్నయనువాడి ఆపోజ్యోతి యనంబడును. దీనినే పెద్దలు బిందుస్థానమని పేర్కొందురు. ఈబిందు స్వరూపమే టంకారప్రణవంబనియు, నేత్రీధ్వయసభినదళద్వయ కమ లంబనియు, నవస్థాత్రీయంబనియు, త్రికూటస్థానంబనియు, నివాపింగళ నామల మధ్యనుండు సుషుమ్నవాడియనియు, సరస్వతి నాడియనియుఁ డెప్పుడబడును. దీనినే ఆకాశకంచకంబుచురు ఈఆకాశకంచకమునందే గంచభూతములు, కంచస్థానములు, కంచముద్రలు, కంచకళలుకలవు. కంచముద్రప్రభావము నాలకింపుము.

వాసిక కొనయందు సూర్యచంద్ర బింబములు గోచరించును కన్గోనుము. అవి లయించుచున్నవి. దానినే భూచరముద్రీయందురు. కృధ్వి దీని కథిదేవతయై యొక్కచున్నది. నడుము నల్ల నిగిచ్చియుంది ముఖముందై కెత్తి, లోచనములనుమూసికొని, త్రికూటస్థానమునదృష్టి

నిలిపి చూచుము. దీనిని వచరముద్రాయందురు. దీని కాళము అధి దేవతయై వెలయుచున్నది.

కనుకొప్పుల కెండిటి నొకదానికొకటి తగులవీయక నీలంపు జ్యోతుల మొనకులను జేర్చి లోచూపుచూచుము. దీనినాంతర్యక్షము ద్రాయందురు. సూర్యచంద్రులు దీనికధిదేవతలై విలసిల్లుచున్నారు. శ్రోత్ర, నేత్ర, నాసికార్కధముల నారువ్రేళ్ళతోమూసి పాగ్గాపానముల నొక్కటిగాజేర్చి త్రికూటస్థానమున హంసనునిల్పిచూచుము. దీనిని వజ్రుఖముద్రాయందురు. గురుడు దీనికధిదేవతగా కొప్పుచుండును. నడుము నిగిడ్చియుంచి ముఖముకొంచెమువంచి కన్నులనుమూసి కొని తొడలమీద హస్తములనుజేర్చి పాగ్గాపానంబులనొక్కటిగా జేర్చి హంసను త్రివేణీసంగమంబునజక్కబట్టి హృదయమును మారుతమునుజేర్చిచూచుము. దీనిని శాంధవీముద్రాయందురు. దీనికధిదేవత కైలాసలోకాధీశుండగు సూర్యభివుడై మొవ్వచున్నాడు."

ఇట్లని అతిమహామునివలన దృక్ దృశ్యభావములన్నియునెరింగి యాయోగికి నమస్కరించి "మహాత్మా! భూచరముద్రద్రవ్యరాజనరహితముగను, వచరముద్రకష్టయుక్తముగను, ఆంతర్యక్ష, వజ్రుఖముద్రలత్యంతకష్టసాధ్యములుగ కన్పట్టుచున్నవి. శాంధవీముద్ర ముఖ్యధికావందసంధానకము. దీనినే నేనభ్యాసముచేయుచుందు"నని కలికి యారాజనందనుం డాయాశ్చర్యములలో బుష్పికి శుశూప్సలుకావించుచు కాలముగడపుచుండెను.

చారులవలన కపిభవమహారాజు తనకుమారు డ్దత్రిమహాముని యాశ్చర్యమున నున్నాడని తెలిసికొని సైనికులసంపెను. వారామునితో రాజపుత్రుని సమాచారమెరింగింప నాబుషిందుడు "అయ్యయ్యో! ఈరాకుమారుఁ డీవార్తముందుగాజెప్పియున్నచో సన్యాసా

శని స్వకార మునరింపజేయుకుండునే" యని చలికి రాజపుత్రుని వారిలో బోవుట కనుజ్ఞనీయ నాతఁ డిట్లనియె.

“మహాత్మా! శారదయును కన్యం బెండ్లిచేసికొన దలంచి నేను చేరజేయునుండి బయలుదేరియుంటిని. ఆశౌరికా యంత్రోలక్యమును ఛేదించఁజాలక విషాదవేదనా విదళితమానసుండనై, సంసారమునెడ విరక్తిజనింప, నామెనుబొందని జీవితము వృథాయని తలంచి, తపోవృత్తినుండుటకై భవదీయాశ్రమంబున కేతెంచితిని. ఇప్పుడా కన్యను జూందక, నేనెట్లు చేరజేయున కేగుదును?”

ఆముషీంద్రుడంత కరుణాంతరంగుడై యాచిత్రీధ్వజు నుద్దేశించి, “కుమారా! నీవిపుడిందులకుం వగవంబనిలేదు. నీవు చంచము ద్రీ ప్రభావిభాసితుండ వగుట, నీకేశార్కమునందైన విజయమే లభించును. వేగమ నామెను బెండ్లాడి నిజదేశంబున కరుగు”మన, నాతఁడు నల్లెయని, యాయత్రీమహాముసీంద్రునకుఁ బ్రియమిల్లి, ససైస్యముగ వంగదేశంబున కరిగెను.

రెండుసంవత్సరముల నూడియు, నాయంత్రోలక్యము ఛేదించఁబడనందున, శారద యక్ష్మటికిని, నవివాహితయై యుండెను. ఆమె తండ్రి తన తనయకింక నెప్పుటికిని వివాహము కాదేమోయని భీతిలుచుండెను. మంత్రి “అయ్యా! ఇంక నొకటి రెండు మాసము లోర్చి యుండు”మని యూటటఁ గలిగించుచుండెను. ఇట్లుండగా చిత్రీధ్వజుడు వంగదేశపు దుర్గముయొక్క సింహద్వారమునకు గట్టబడియున్న గంటను గణగణమోగించెను. తన నందనను బరిణయంబాడుట కెవరోపద్ధి యున్నా”ని తలంచి యారాజసేవకునిబంపి ఆపద్ధిన వానిం దోడ్తెచ్చునను.

మునివేసముననున్న చిత్రీధ్వజుడు తానెంతెదిన కార్యముం దెలిసి, యాశౌరికాయంత్రీము సమీపించి, ఎవరికిని ఎత్తనశక్యమై

యొక్క భవస్సును మలభముగా రేపనిది. ధనుష్టంకారముండేది దిక్కులు మాన్పొగెను. ఆరేడు మలభముగా నాలక్యమును చేసింది యెల్లరు నాశ్వర్యాంబుధి మగ్గులగునట్లునరిచెను.

అదేకాధీశుడగు నృపాలుడును, నారని రేపయ శారదయుఁ గూడ “అయ్యో! తుదకు వనభూముల సంచరించు మునిజాలకుని చాలుకావలసినదెచ్చెనా?” యని దొదంబున కుంపిరి. ముఠి యాతఁడు క్రీచ్చన్న వేషధారియైన రాకుమారుడు గాని, రాచసికాడని వాఁకి నచ్చఁజెప్పెను.

ఇంతలో చిర్రీధ్వజుని పై నికు లట కరుదెంచి, యారాజునకు నిజవృత్తాంతముం చెలిసిరి. శారదా చిర్రీధ్వజులకు మహావైభవముగ వివాహము చేయఁబడెను.

చిర్రీధ్వజుడు కొన్నాళ్ళటనుండి, మామగారిచ్చిన కానుకల గొని, రేప సతీమణియగు శారదతో బయనందై, కఠిణయ దినంబు లకుఁ జేర దేశంబు సమీపించెను. కపిధ్వజుం డీవార్త చారులవలన నాకన్గించి పురమంతయు సత్సంతోషనోహరముగ నలంకరించెను.

చిర్రీధ్వజుడు పురప్రవేశ మొనరించు రోజు గౌరంగవలు సౌధములపైనుండి మంగళాక్షరలం జల్లిరి. మంగళహారతుల నిచ్చిరి. శ్రుధముగూర్తమున చిర్రీధ్వజునకు రాజ్యవట్టాభిషేకముఁ జరిగె” నని కృష్ణుడు చెప్పగా నర్జునుడు “జానా! నీకృతవలన నేను క్రీమోదము నొనగూర్చు కథను వినుటయేగాక కంచముద్రల వ్రథావముం చెలిసికొని, ధన్యుడనైతిని. నాకు నిద్ర కనులు మూతరడు చున్న” నని మేను వాల్చెను.

శ్రీకృష్ణుడు కూడ యమునానదీతరంగముల నుల్లసితము నాలకించుచు నిద్రాపరవశుం డయ్యెను.

నాలుగవ కథ సమాప్తము.

అది

అయిదవ కథ.

అయిదవనాటి రాత్రి గోపీమనోవల్లభుడగు శ్రీకృష్ణుండును, పాండవమధ్యముండగు నర్జునుండును పావన యమునా నదీతోయంబులం దోయజారాతి పశ్చిమింబమును గాంచి యానందించుచు వివిధ విషయములంగూర్చి ముచ్చటించుచుండ ఫల్గునుం డిట్లనియె. “బావా! నేడెవరికథం దెలిపి నన్నుం దరింపఁ జేయ నిశ్చయించితివోయి” యని పశ్చింప, యదుకుల భూషణుం డిట్లనియె:—కిరీటీ! తారకమంత్ర పశ్చాదమున కృష్ణకుమారిని బెండ్లియాడిన శశిబిందు మహారాజుకథ ను దెలిపెద. సావధానమత్తివై యాకర్షింపుము.

శశిబిందు మహారాజు కథ.

తొల్లి అంగదేశమును బరిపాలించుచున్న చిత్రనాహనమహారాజునకు సావిత్రీవరపశ్చాదమున నలుపుగు పుత్రులు జన్మించిరి. ఒకనిపేరు చిత్రాంగదుఁడు చెండవవాని నామధేయము చిత్రకేతుఁడు మూడవవానిపేరు చిత్రరథుఁడు నాలుగవవాని నామము శశిబిందు కుమారుఁడు మాశవదేశ రాకుమారి యగు కాంతామతి చిత్రాంగదునకును, కాంభోజదేశ రాజపుత్రియగు శృంగారవతి చిత్రకేతునకును, తృతీయ తనూభవుండగు చిత్రరథునకుఁ గాశ్మీరరాకుమారి భద్రావతియుఁ బరిణయముఁ జేయబడిరి. చిత్రనాహనమహారాజు తాను జీవించియుండగనే నాలుగవపుత్రుండగు శశిబిందు కుమారునకుఁ గూడ వివాహముచేయఁదలంచి, వివిధదేశాధి పతులగు మహా

రాజుల కుమార్తెల ఛాయావరణములం దెప్పించి చూపించెను. ఆతడు తనకా చిత్తరువులలోని మత్తకాశిని యొక్క తెయ నచ్చలే"నని కలిగెను. తనకు నచ్చిన రాజపుత్రిని గాని వివాహముచేసికొన నని నిశ్చయముగాఁ బలిగెను. అందరు వారని త్వరలో వివాహము చేసికొని, వృద్ధులైన శలిదండ్రులకు "ప్రమాదము ఘటింపు" మని చెప్పుచుండటచే, శకబిందుకుమారుడు "అక్కలా! అందరును నన్ను వివాహముచేసికొనుమని నిర్భంధించుచున్నారు. అన్నలు వాలో నీవిషయమై కోపముచెంది, సంభాషించుట మానివారు. వదినలీ విషయమున నెట్టియభిప్రాయము కలిగియున్నారో తెలిసికొని, తదను గుణ్యముగఁ బ్రవర్తించు"నని కలికి, మధ్యాహ్నమువేళ వారు కూర్చుండు చావడివెనుక నున్న యొక గదియందెవరికిని దెలియకుండ రహస్యముగా నుంచెను.

భోజనాంతరము ముప్పును లోటకోడ మ్మని చావడిలోని కరుదెంచి, తాంబూలచర్విణము గావించుచున్నంతే పారిలో బెద్దకోడలగు కాంతామతి యిట్లులనెను.

"సోదరీ మణులారా! మన మఱచి శకబిందు కుమారుడు కూడ వివాహముచేసి కొన్నచో మనము నలువురమై, ఆనందభ్రదముగఁ గాలము గడపుదముగదా."

ఆ వచకోడలగు శృంగారవతి "అబ్బ! ఆతని తెట్టినుండరాఁగియు నచ్చుటలేదు. మన మింక నేమి చేయవగు" ననిపలికెను.

కూడవకోడలగు భద్రానతి "అక్కలారా! మనమఱచి లోకోత్తరసౌందర్యప్రభావిభాసితుండగుట నందముగల కన్యనుగోరుట ప్రహజను. ఆతనికిందగినకన్నయ యాధరారలమున నెందును గానరాదు కాని వాపినరండియైన సుగుణకలాపమహారాజుకుమార్తె జగన్మోహినియను నాపె నిక్కముగా జగన్మోహినియై విలసిల్లుచున్నది.

అప్పుడు పండ్రిండురాజులు మిక్కిలి సంతసించి యొక భయంకరరాక్షసి
 లాంటి వానిని పండ్రిండురాజుల కామెను గొనిపోయినది. మామిసలండ్రి మహా
 దుష్టాచార్యుని దర్శించి యమోఘములగు మంత్రశక్తులఁ బ్రయోగించి
 నను బాధించుకొని సాధ్యపడనందున విచారభరితాత్ముడై యూర
 కుఁడొకఁడు పండ్రిండు మనమఱికి దగిన"దని పలుక నాయరువున్నను
 విష్ణుభక్తచేతనములై నిజముగా నామె యసాధారణసౌందర్యవతి
 అనిపించుకొని యామెను మఱిగొని మరెవ్వరుగాని యాకన్యాలలాను
 ను దీసికొనిరా నశక్తులుగదా"యని తమతమ శయ్యాగారములకు
 వెదలిపోయిరి.

కళలిందు కుమారుడు తన హర్షమునకరిగి "అహ! ఆజగ
 న్స్వహినిని పొందని నాదేవిత కుందులకు? నేనెట్లులాయించిచేఁజిక్కిం
 చుకొందు"నని కఠికవిధిమల బొంది "అను ఎల్లము నాకులభింప
 దు. మలమర్వకమునెల్లము నేనుచేరఁజాల నింక నీరాజ్యాధికారమును
 సుఖాకాంక్షను విడినాడి దైరాగ్యముంబూని కాననముల సంచరించి
 యూరటఁబొందును"నని దృఢముగ నంగల్పించుకొని వస్త్రాభరణ ధను
 రాజులును దీసికొని తాను లోకసంచారి మొనరించి తనకు నచ్చిన
 కిస్యను బరిణయమైవత్తుననిచెప్పి తలిదండ్రుల నంగీకరింపజేసి బతుక
 దేక్షను.

దుర్గము వర్వతముల నానోహించుచు, వడిగల వ్రావాహముల
 నీడుచు, కందమూలాదుల ఛక్రించుచు నాతఁడనేక యోజనములు
 గడచి సుకమహ్న యాశ్రమముం జేరి, క్షుత్తిపానాపేతుడై పడి
 పోయెను. అటుపి కళలిందు కుమారుని సేదఁజేర్చి, క్షీరమును ద్రావ
 నిచ్చి, "ఎలా! నీవేలెంచిన కార్యమే" మని పలుక నాకళలిందు
 రాకుమారుం డిట్లనె—

“మహాత్మా! నేను మలయద్వీపపురామసి పాకుచున్న జగ
న్మోహిని యను రాజపుత్రిని ప్రేమించియుంటిని. ఆమె నాకు లభ్య
మగుట కలలోని వార్తయని గ్రహించి, విహికవా ఛా విరక్తుండనై
బయలు దేటి తమ యాశ్చర్యము గంటిని. నాకేదైన మహామంత్ర
మువదేశించి, చిత్తమునకు శాంతిగూర్చు” డని కలికిన రాకుమారు
నకు సుకమహర్షి “నాయనా! నీకు కరమ రహస్యమును, సత్యత
మహిమావంతులగు తారకమంత్రమువదేశితును. నిశ్చలమన
సుండవై యామంత్రమును ప్రాప్తలాభముచితాత్ముండవు” మ్మని
కలికి, ఆమంత్రము జపించి, చాలమంది పుణ్యవదమంజరిని కలికి
పెండియు నిట్లనియె.

“తారకమంత్రంబనగా పగిలము. ఈవగిలముందు ఆకార
ఉకార మకారము లుత్పత్తియై త్రిమూర్తుల స్వరూపముందాల్పిసవి.
అయం, ఆత్మాబ్రహ్మమదు శ్చతీకలదు ప్రతస్యమూర్తయై ఆత్మా
రామబ్రహ్మము వివిధముల శరీరమున బ్రవేశించును అది యాత్ముం
డనబడును. అంతర్మహిర్వాక్యకల్పముగలిగి త్రిమూర్తులారా లి గ
కాయములకు భంగమువకుండ శేయింబవచ్చునోహాననోహాము
లతో ప్రదామరయక్తమై తంతియావమును రవిచంద్రనామలయందు
దినంబున 21, 600 కర్యాయములు సడచుచుండును. దీనినే ప్రణా
వమనియు, తారకమంత్రమనియు, సంధును. సకారోకారంబును, నిందు
య్యుక్తంబైన హాకారంబును శేచకపూర్వకారలలో జపించుచు సర్వకా
లసర్వావస్థలయందును పెదవులబంధించి జపింపిండ్రియ జ్ఞానెండియ
ములను వాయువునందుండేర్చి ధ్యానింతు రిదియ తారకమంత్రము. త్రి
లోకపూజితుండైన నారదమహర్షివలన నేనును నావలన నీవును
యారహస్యమును దెలిసికొంటివనివలక, శక్తిబిందుకుమారుడు హర్ష
పులకితగాతుండై ధన్యుడనైతిని కృతజ్ఞతా పూర్వకాభివందనముల
నర్పించి మానముత్యందాల్పి తారకమంత్రము జపించుచుండెను.

ఈరీతిగా నిశ్చలచిత్తుడయి, ఏకాగ్రముగ ధ్యానించుచున్న శశిబిందు రాకుమారునకు యిష్టకామ్యార్థసిద్ధి గావించనంది, యింద్రాది దిక్పాలకులు శుకమహర్షి యాశ్రమమున కొక హయమునుబంపిరి. ఆమహర్షి యాశుశ్వము నిండుగ్రండు పంపెనని దివ్యదృష్టిం గ్రహించి, “వత్సా! ఈనారువము నారోపించి, భేదరమార్గగామివై మలయ ద్వీపమునకరిగి, యాజగన్మోహినిం బెండ్లియాడుమన వారాజనందనుండానందకండలిత వదనాంబురుహుడై, యాబుషి సెలవుఁ గైకొని యా యశ్వము నెక్కెను.

ఆఘోటకము వాయువేగమనోవేగములఁ బ్రయాణము సల్పి యారాకొమఁనిమలద్వీపమున జగన్మోహినియున్న సౌధమునదింపెను. ఆయశ్వము నొకచోఁ గట్టివైచి, శశిబిందురాజునూనుడా దివ్యసౌధ సోపానములపైఁ గాలిడి, “అయ్యో! ఈరక్కసి యొకవేళ నీసౌధమున నున్నచో, నేమి కీడు మూడునోకదా” యని శంకించుచు, నెట్టకేలకు గుండె దిటవ్ర చేసికొని లోనికేగెను. ఒక గదిలో రక్కసి భయంకర ముగ గుఱ్ఱుపెట్టుచు నిద్రించుచుండెను. ఆరాక్షసి గాఢనిద్రాభరవ శయ్య యుండుట గమనించి, మఱొక మందిరములోని కరిగెను.

జగన్మోహిని హంసతూలికాతల్పుముపై శయనించి నిద్రించుచుండెను. ఆమె లావణ్య సౌందర్యముల నాలొకించి, శశిబిందు రాజకుమారుడు మూర్ఛాగతుడాయెను. అచ్చటనే కంజరబద్ధమై యున్న కీరము నూతనాంగతుఁకుహికఁడు మందిరమునఁప్రవేశించుటఁ దిలకించి, ఆవేశముతో “అక్కా అక్కా” యని లేపెను.

జగన్మోహిని మేల్కొంది, తన యెదుట నవమోహనాదుఁడగు సుందరుఁడుండుటకు విస్మితమై “అయ్యో! నీవెవ్వ”రని పిల్చింప నాతఁడు తన వృత్తాంతము నెఱిగించి, “ఓసుందరీమణి! నీసహోదరి భద్రావతి నాకున్నగారికి వివాహముచేయఁ బడినందున మనమిరువు

కమును బంధుగులము. నీసాందర్యము నావదేశవలన నాకర్ణించి
జేమలాలనుడనై యాపదకంకింపక తెగువతో నిద్రపటి శతేంద్రి
ననెను.

రామచిలుక “అక్కా! ఈనవమస్కంధుని పెండి యాడు” మనె
ను. జగన్మోహిని “రామన్నా! ఈరవి జేమియితును. కరిగియంబగుదు
కాని రక్కసిచూచినచో నేమియాపద మూడునోకదా! ఏమిచేయు
దు”నన, నాచిలుక మరల “నక్కా! అంతమాత్రమున శి యింతగా
దిగులొందవలయువా? ఉపాయము లేనలేదా? రక్కసి యాహార
సంపాదనమునకై యిప్పుడే వెడలగల దంతపక్షుడు నీరని నొకగదిలో
నుంచుమన, నాజగన్మోహిని యట్లే యొనరించెను.

రాక్షసి నిదురనుండి మేల్కొని జగన్మోహినినిముద్దుపెట్టుకొని
యాహారసంపాదనార్థ మరణ్యములకుజనెను. వెంటనే ఆజగన్మోహిని
శశిబిందురాజసూనుని పన్నీటజలకమాడించి నూర్నవస్త్రముల ధరిం
పజేసి కంచభక్త్యపరమాన్నములతో భోజనమిడెను. రాజసందనం
డాలావణ్యవతిని గాంధర్వవిధించిరిగాయంతై శృంగారసామ్రాజ్యకట్ట
భద్రులవలె కాలముగడపుచుండిరి.

శశిబిందు రాజసంకనుఁ డిట్లు రెండుమాసములు మహాన ద
ముగ గడపి యొకనాడు విషణ్ణువదనుడై “వేయిసీ! ఈరక్కసిభయ
ము నన్ను మిక్కుటముగా పీడించుచున్నది. మనమీమె బాటినుండి
తప్పించుకొని మనదేశమున కరుగవలయును. నేను బయలుదేరి చాల
దినములైనందున నాతలిదండులు, భవోదరులు, పడినెలు నాకై
యాందోలాందోళితదిత్తులయియుందు”రని పలికిన నాజగన్మోహిని
తన పరియారాటమును రామచిలుకకు దెలిపి విచారించెను. ఆచిలుక
“అక్కా! విచారించకుము. నిన్ను ముద్దిమకొని లాలించునపు కుపా

యమున నారాక్షసి పాణిమర్మములను తెలిసికొనుము. తక్కుంగల కార్యభారము నాపైనికొని నేను చక్క శేయుదు”ననియెను,

రక్కసివచ్చి, జగన్మోహినిని ముద్దుపెట్టుకొనుచుండగా నామె కయసములనుండి, దుఃఖాశ్రు బిందువులు జాలువాటెను. అదిచూచి, రాక్షసి, “తల్లీ! నీవేల కన్నీరు విడుచుచున్నావు. నీకేమి లోపము కలిగినది. నివసించుటకా దివ్యసాధమున్నది. కాలక్షేపమునకా చక్కని రామచిలుకయున్నది. ధరించుటకా చీనిచీనాంబరములు, వజ్రములు, రత్నములు సమర్పబడిన దివ్యహారములు నున్నవి. ఇక నీకేమి కావలయునో చెప్పము తల్లీ! నీమృదుల కపోలనుండి విచారాశ్రుధార ప్రవించుట నేను చూడనొల్లనని తలుక జగన్మోహిని గద్గడ కంఠమున నిట్లనెను.

“అమ్మా! సౌఖ్యవిషయములో నాకేలోపమును లేదు. నాకెచ్చట నుండుటకు మహానందదాయకముగనున్నది. నీవు ఆహారము చెచ్చుటకై యరణ్యమున కరిగినపు డే మృగము వలననై న నీకు హాని యొకపునేమాయనియు, నట్లు జరిగినచో నన్నీ నిర్జనమగు ద్వీపంబున కాపాడుట కెవరున్నారనియు నందియము తోచినపుడు చెందము వ్యస్తమగును.”

ఆరాక్షసి జగన్మోహనుని నుద్దేశించి “అమ్మా! నీవు నాపాణిములనుగూర్చి సంకయింపఁ బనిలేదు. నాపాణిముల నయిదింటిని, అయిదు తుమ్మెదలుగా తేసి, యొక బరిణెలోనుంచి యాద్వీపము చివరనున్న దానిమ్మచెట్టుమీద నొక చిలుకచెంత గూటిలో నుంచివాను.

ఆచిలుక మరణములేనిది. నాచేతనే ప్రత్యేకముగా నాబరిణె ను కాపాడుటకై నియమింపఁబడిన ఆశుకమున కెవరును హానికలి

గింజులకు. కావున విద్యా, వాటిరముదుసూర్య భయపడినాడు. అని కలికి మరల ముద్దుబెట్టుకొని వనమునకు బయలుదేరినాడు.

చిలుకతో జగన్నోహిని యీవృత్తాంతము చెలికెను. ఆచిలుక బరిణాను నోటఁ గలచుట నభ్యాసముచేసి యొకనాటి యుదయమున బయలుదేరి ఊరివెలుగుల దానిమ్మచెట్టుమీదనున్న చిలుకను సమీపించెను. తనవారినక్షివచ్చినందులకు సంతసించి యారాక్షసి యొక్కచిలుక సంతోషాధిక్యమున కిలకలారావము లొనర్చెను.

జగన్నోహిని చిలుక బాంధవ్యమునటించుచు “అక్కా! నేను ముగానుంటివా? మనరల్లి మనల నిరువురను జన్మతనముననే విడదీసి నందున మనము యిన్నాళ్ళచుండును కలిసికోలేకపోతిమి. మనరండ్రి నన్ను తనతోఁ దీసికొనిపోయెను. ఆతఁడు మరణించుటకుఁబూర్వము నీవిచ్చటకున్నావనిచెప్పి యపుడపుడుచూచి రమ్మనినందునవచ్చితి” నని కలిగెను.

ఆచిలుక యిది నిజమేయని తలంచి “చెల్లెలా! నీవుచెప్పినదినిజమైయుండవచ్చును. నిన్ను నేనెన్నడను చూడలేదు. రమ్మ కూర్చుండుము. నీకు దియ్యనిఫలములదెచ్చియిస్తును. ఈ సుమాల్సము జాగ్రత్తగాచూడు”మనివెడలి ఫలములతో వచ్చుసంతలో జగన్నోహిని చిలుకతానుదెచ్చినబరిణిని గూటిలోనుంచి రాక్షసిప్రాణములున్న బరిణి తనదగ్గరనుంచుకొనెను.

ఫలములదిని మఱలనాల్గుదినములలో వత్తుననికలికి చిలుక తీవ్రమైన నెగిరిపోయి జగన్నోహినిసౌఖ్యముంతరెను. తిరిగించుకుచూచుచు దాబరిణిలోని తుమ్మెదలనయిదింటిని నలిపిచంపగా నారాక్షసి చిలుకలు పిక్కటిలనట్లొకకేకవైచిచనిపోయెను.

దేవతలు పుష్పవర్షము కురిపించిరి. శశిబిందు రాజుమారుఁ డాచిలుకను జగన్మోహినిని అచటిమఱులను వెంటబెట్టుకొని దేవతాశ్వమునెక్కి శుకమాహర్షి యాశ్రమమున కరుదెంచి యాబుష్పికి ననుసక్రించి మఱల వయనమై లంగదేశముంజేరి జననీజనకులకు సోదరులకు వది నెలకు ముదమొనగూర్చెను. చిత్రవాహనమహారాజు తనరాజ్యమును నాలుగువిభాగములుచేసి పట్టాభిషేకమహోత్సవమత్సరంబుల వైభవముగ వొనర్చెనని చెప్పిన నానందపరవశుడై పార్థుడర్థనిమిలితలోచనుడై “బావా! నిదురనాపుకోజాల”ననియెను.

ఇరువురును నిద్రించిరి.

అయిదవకథ సమాప్తము.

రాధాకృష్ణ

గ్రంథకర్త:—పానుగంటి లక్ష్మీ నరసింహ్వరావువంతులుగారు.

ఈనాటకములోని కథ శృంగారపురుషులకు శృంగారము, భక్తులకు భక్తిరసము, వేదాంతులకు ముష్టావబోధయొసంగును. కృష్ణునివేడుక చెలికాడగుకారదుని హాస్యపుష్పంగములు వినినా జన్మకాలమున వర్ణనివార్తనను నవ్వితీయవచ్చు. కలరు 0-12-0

అ అ వ క థ.

ఎప్పటియట్లు త్రికృష్ణుండును, కిరీటియు నదీతరంబునఁ గూర్చుండి, ముచ్చటించుకొనుచుండగా నర్జునుండు, “బావా! వేదాంతములో నత్యంత నిగూఢమైన సద్విదానంద భావమును గుఱించిన కథను దెలిపి, నన్నానందభరితాత్మ్యం జేయవేయని కృచ్ఛసేయి, నత్పరమాత్మ్యండు దయాంతరంగుడై “పార్థా! నేటిదినంబున నీకు చంద్రగుప్త మహారాజ చరిత్రముం దెలిపెద వాకర్ణింపు”మని, ఇట్లుచెప్పవొడంగెను.

చంద్రగుప్త మహారాజు కథ.

తొల్లి కేశవదేశాధీశుండగు విజయవర్మ మహారాజునకు సునీతి, వినీతి యను నిరువురు భార్యలు కలరు. వినీతి శృతకీర్తి యను పుత్రుఁడు జన్మించెను. సునీతి యా శృతకీర్తిని తనకు బిడ్డలు లేనందున మిక్కిలి ప్రేమతోఁ బెంచుచుండెను. మఱువటివత్సరమున నామె గర్భవతియై యొక సుతుంగనియెను. సునీతి వినీతీదేవుల పుత్రులగు చంద్రగుప్త శృతకీర్తి లిరువురును క్రమముగా పెద్దవారైరి. వినీతి, తన సవతియగు సునీతికి బిల్లలు జన్మింపక పోయినచోఁ దన కుమారుని కే పట్టము కట్టుదురని యాశించియుండుటచే, సునీతికిఁ బుత్రోదయమైనందునఁ దనవాంఛ నెఱవేఱక పోవుటచే మిక్కిలి కుతంజలందెను.

ఇట్లుండగా నాయురువురు రాజనందనులును సత్ర శత్రు విభాగములగుట, యుక్తవయస్కులైరి. చిన్నభార్యయగు విసితి, మొట్టమొదట చంద్రగుపునిఁ గడతేర్చి, తన కుమారుని రాజ్యాభిషిక్తుఁడయిననని యెంచి, యొకనాఁడు రాజు తన యంతఃపురమున కరుహుని పట్టుటకే తలకట్టుకొని, ఆభరణము లన్నియుఁ దీసివేసి కుమారుని రాజు వచ్చి, చిత్రాశ్రావ వదనయై యున్న భార్యను “నీ భార్యయని యెఱుఁపె” మని యడిగిన నామె “నాథా! నాకు భార్యనముఁ జేరినది. దుష్కరముగా నున్నది.” యనెను. రాజు “నీ భార్య తలకట్టుకొని కరుండవలయునా? వైద్యునకుఁ గలుగఁగ లేకపోతివా?” యనగా వైద్యులిది కుదర్చలేదు. నాకు ఆడుపులి పాలు తెప్పించవలయును. ఆపులిపాలు త్రాగినచో నీశిరోభారముంత రిండు” నని జరిగెను.

రాజు దేశముందంతటను “ఆడుపులిపాలు తెచ్చినవారికి బహుమానము ఈయ బడు” నని ప్రకటించెను. ఎవరును దమ ప్రాణములమీదికి వచ్చు సహాయమునకు వెఱచి, యాపులిపాలను దెచ్చుట కంగీకరింపజైరి. విసితి యనుచినము రాజును వ్యాఘ్ర శ్రీరములఁ జెప్పించుచుని తొందరసేయుచుండెను. విసితి “నాథా! మీపుత్రుల నిరువురిం బిలిచి, ఎవరు వ్యాఘ్రముయొక్క పాలను దెచ్చుదరో వారికి రాజ్యమిచ్చుదనని చెప్పు” డనెను. తానుమాత్రము తన సుతుడైన శత్రు కీర్తితో రహస్యముగా “నాయనా! నీవరణ్యముల కరుగక, ఎంచైన సంచరించి, కుదునై నుదినములు గడచిన నీదళ తిరిగిరమ్మా” అని చెప్పెను.

సుసితి తనయుడగు చంద్రగుపుఁడు తండ్రికలుకుల పాల కింది, తల్లికడ కరిగి, సెలవిమ్మని యడుగ “నాయనా! ఇది నీవరణ్యము. నన్నామె మెట్టినఁ గడతేర్చవలయునని యాశించెను.

చుచున్నది. నీవు పులిచాలను తేవలదు. నీకు రాజ్యమును వలదు. తిన్నగా కలిగదేశమువకుఁ బామ్మ. తద్దేశాన్వేషమునకుఁ నిందులేఖర మహారాజు నీకు మేనమామ యగు నాతనికి దేవీకృతానముగ వెలుంగు నొక కుమారీ కర్మము కలదు. ఆకన్యామనెం బరిగయించె, యచ్చటనే సుఖాబుగ నుండు"మని, దీవించెను.

చంద్రగుప్తుఁడు వస్త్రాధరణ శత్రుసమంచితుడై "అమ్మా! పౌరుషవంతులగు రాకొలమున జన్మించి, పరభాగ్యోపజీవిగనుట పాడి గాదు. వీరోచితముగఁ బ్రసరించి, పులిచాలనుచెచ్చి, రాజ్యమును పాలింతు" నని వాక్కుచ్చెను.

ఇట్లని యాతఁడు కందినుండి భటులను వెంటనిడుకొని, భయ దకాంతారములఁ బరునము సాగించెను. ఆతనిననుసరించిభ యు పది మందియు క్రూరమృగములచాలఁ బడిరి. ఒకరినొకఁడు ప్రాణమాలతో దప్పించుకొని రాజ్యమున కరిగి, చంద్రగుప్తుఁడు మార్గము తప్పి యోదేగనో తెలియదని చెప్పఁగా విజయవర్మమహారాజును, సునీ తియు సత్యధికవిచారావోగన భరిత హృదయులైరి.

చంద్రగుప్తుఁ డట్లు భయంకరకాంతారములను గడచి, మొక ఋష్యాశ్రమముం జేరెను. ఆయాశ్రమము నందలి ముని యాతని యుదంతంబు సంతయుగ నెఱిగి "వత్సా! నీకుఁ బులిచాలు తెప్పించి యిచ్చెదను. నాయాశ్రమంబునఁ గొన్ని దినములుండు" మని చెప్పిన నాతఁ డట్లే యనెను.

ఒకవాఁ డాఋషి "వత్సా! నేను మనముదేవీపూజ యొనర్ప వలసియున్నది. మనకు నేను దేవివ్రత్యక్షమైకొనినవరముల నిచ్చునని కలిగెను. ఈతనియెడ దయగలిగియున్న భర్మదేవత వ్రత్యక్షమై "నాయనా! ఈఋషి నిన్ను నేను కాలీమూలకు బలియొడుదలంజి

యన్నాడు కావున జాగరూకుండనై మెలగుచు నాఋషిని కాళికాల యముంజేరగనే వధింపు”మనెను.

రాజకుమారుడగు చంద్రగుప్తుఁడును నాఋషియు ఫలకును మములంగొని కాళీయాలయమునకరిగిరి. ఋషి పూజానంతరము “రాజనందనా! దేవికి సాష్టాంగదండప్రణామము లాచరింపు”మన నాతడు “స్వామీ! నాకవ్వధానము తెలియదు. కావున ముందుగా తాము చేసిచూపు”డనెను. ఆముని కుటిలహృదయముతో జనుసప్తసప్తదు సాష్టాంగముగ దండమిడుతటి చంద్రగుప్తుడు తన దీర్ఘకరవాలముతో నాయోగిశిరస్సుఖండించెను.

కాళికాదేవి యారాజనందనునకు బ్రత్యక్షమై “వత్సా! కుటిలంత్కుండగు నీయోగినిజంపి నాకానందము నొదవించితివి. నీకేమికా వలయునో కోరుకొను”మనెను. చంద్రగుప్తుడు “తల్లీ! ఋషినిచంపి బ్రహ్మహత్యాపాతకము నొడిగట్టుకొంటిని. నాకీపాతకము నశించు యపవర్గసూర్యముబోధించి పుణ్యముగట్టుకొమ్మని కలికిన దేవి సకరుణ హృదయమై యిట్లనివలికె—

“నాయనా! వేదాంతరహస్యములలో సత్యంతమహిమోపేతం బైన సచ్చిదానంద బ్రభావమును సికిపుడుతెలిపెద నాలకింపుము—

“సత్తు + చిత్తు + ఆనందముసచ్చిదానందమగును. సప్రమాదం బనియు, చిద్రూపంబనియు, నానందరూపంబనియు నాత్మకు మూడు రూపములు కలవు. సద్రూపమునకు త్వచదము, స్థూలమునను నామా, తరములును, చిద్రూపమునకు తత్పదము, లిందువు, సూక్ష్మమునను నామాంతరములును, అసివదము, కళ, మకారము, కారణము నను నామాంతరము లానందరూపమునకును గలవు. స్థూలశరీరము వదునైదు తత్త్వములలో నొప్పుచు విశ్వపురుషుండిన బరగుచున్నది. ప్రాణజ్ఞానేంద్రియములు పంచతన్మాత్రైలవంజును. మనో

బుద్ధులు పెండింటిలో కూడిన యీ సూక్ష్మశరీరము వైజయందని పెన్స
లచే వాక్సినబడుచున్నది. శరీరము కారణ పురుషుడు ఆత్మారామ
బ్రహ్మము. అంతర్బహిష్కాకతత్వమున వందాగ్ని ద్వయముగాక సప్త
సముద్రములందు ముగ్ధక, జాగరణ, స్వప్న, సుషుప్త్యవస్థ విహీనము,
ఋషాధారములను చుట్టుకొని నిత్య విరువడియొక్క వేయివ్వాడు
కర్మాయములు కలుగుచుండును.

గుదస్థానమును చతుర్థములందు వ శ మ స న ను చతుర్థములలో ఓం బీజము కలిగి ఆధారకమలమున విష్ణుశ్చయనకు ఆరువందల ప్రణవమును, లింగస్థానమున మధ్యములలో బ భ మ య ర ల యా మధ్యముల యందు బీజముగల సాధిష్ఠకమలమున బ్రహ్మవతికి ఆరువేల ప్రణవమును, నాభిస్థానమున దశదళములందు డ, ఛ, గ, త, థ, డ, ణ, న, స, ష, యావర్ణములలో మణిపూరక కమలమున విష్ణుదేవుని కాలువేల ప్రణవమును, హృదయస్థానమున పంచైంద్రుల దళములందు కఫగమజ చఫ జరభ షటత అను ద్వాదశవర్ణములు కలిగి అనాహత కమలమున పార్వతీదేవునకు నాలుగువేల ప్రణవమును, కంఠస్థానమున షోడశదళములు కలిగి అఆ ఇఈ ఉఊ ఋౠ ఌౡ ఓౢ అం అః అను షోడశవర్ణములు కలిగి విశ్ణుశక్తమలమున వేయి ప్రణవము జీవునకును, దిగ్విపాకస్థానమున హం, క్ష య ను వర్ణములతో ఆగ్నేయకమలమున నాల్గుకు వేయి ప్రణవమును, ఫలమున రాం అను బీజము కలిగి సహస్రారకమలమున సద్గురు స్వామికి వేయి ప్రణవమును—యారీతిగా భాగింబడి, యిహాపింగళనామలందు ప్రణవాక్షరద్వయము పలుకును. ఆదిశేషుడధిదేవతగా దం అను బీజము కర్ణరంధ్రములలో నుండును. ఈఅష్టావరీమంత్రము ధ్యానించుచు హంసను ప్రాణాయామముచే రేదించిన పామునకు రాక పుట్టించుచు, దశవిధనాదముల నావిర్భవించుకేయుచు, వాలకించుచుండిన జ్ఞానాన

లము పాపరాసులఁ జూచుచుండునని వలికి ఆర్థ బ్రహ్మలకు భేదము లేదని కలుక నారఁ దానందవికసిరాత్ముఁడై కాళికాదేవి యొక్క సంపూర్ణానందగ్రహమున తదభ్యాసము చేయుచు వాఱుచూసములు గడపెను.

ఒకనాడు చంద్రగుప్తు డరణ్యమున ఫలములకొఱికి కొంత దూరముపోగా బాటసారులు కనిపించిరి. ఈతడు “పాంథులారా! మీ రచ్చటి కేగుచున్నా”రని వ్రశ్నింప వారు “అయ్యా మేము కళింగ దేశమునకురుగుచున్నాము. మారాజగు నిందుశేఖరమహారాజు కేరళ దేశమహారాజుగారి కుమారుడైన చంద్రగుప్తునికి తనకుమార్తెయైన అమృతవల్లినిచ్చి వివాహము చేయదలంచియున్నాడు. మేమూతనికై వెదకుచున్నా”మని చెప్పిరి. అదిగాక మారాజేంద్రుడు తనకుమార్తె కిప్పుడు స్వయంవరము చాటియున్నాడు. అదికూడ దేశదేశముల బ్రకటించివచ్చుచున్నాము” అనిచెప్పి వెడలిపోయిరి.

చంద్రగుప్తుడు అమృతవల్లి తనయెడ బద్ధానురాగయైయున్నదో లేదో కనుగొన దలంచి కాళికాదేవిని దలంచి వృద్ధునివలె దయారై దివ్యవస్త్రాభరణములనుగొని యొకయుతమాశ్వము నెక్కి బయలుదేరి కళింగదేశముజేరి స్వయంవరమండనముంజేరెను. ఎల్లరు నీతని వికారహాసముంగని నవ్వరి. చంద్రగుప్తుడు “రాజేంద్రా! నేను మీ రాజ్యమున కివ్వలనుండు వనదుర్గమున కధిపతిని. నన్ను వనరాజుండును. నీకుమార్తెస్వయంవరవార్త వాలకించి నేనరుదెంచితి”నని యాతడు వర్పరిచిన శుకయంత్రోలక్యముం ఛించి కీర్తికాముడయ్యెను. ఎల్లరు విస్మయాంబుధిమగ్నమౌనసులైరి. ఇందుశేఖరమహారాజు తనకుమార్తెను వనరాజున కీయవలసివచ్చెగదాయని మిక్కిలి విచారించెను. అమృతవల్లి పూలమాలను వృద్ధహాసముననున్న చంద్రగుప్తునికంఠసీమ

వలంకరించెను. రాజులెల్లరు విచారభరితాంశరంగులై తమతమదేశములకు వెడలిపోయిరి.

వివాహమయిదుదినములును గడచినపిదప నమృతవల్లి చంద్రగుప్తుని శయ్యాగారమున కరిగెను. చంద్రగుప్తు జాభీరవాదినడైనను శేరంతరి “ప్రియసీ! నేను వృద్ధుడను నావలన నీకెట్టిసుఖమునుగలుగజాలదు. నుండరుడైన యువకుని పొందుగోరి సౌఖ్యార్థవరరథముల నోలలాడు”మని కలికిన నామ “నాథా! ఇవేటిమాటలు. అగ్నిపాక్షిగా మిమ్ము వివాహమాడియేవల్లనగుల నోరునును?” అనియెను. అంత నాతడు “ప్రియసీ! నీవు శేగభదేశరాజవందనుడైన చంద్రగుప్తుని ప్రేమించితివట నిజమేనా?” యనివలుక నామ “నాథా! మీకు సెలినై అన్యునిపేతులచుట పాతివ్రత్యభంగమగును. మొదట నేనాతని ప్రేమించియున్నమాటవాస్తవము. ఆతడు పులిపాలకై బయలుదేరి వనముల కరిగినాడట. ఆతనిబాడలెలియక నాతలిదండ్రులు, నాతనితలిదండ్రులునుగూడ విచారమునందుచున్నారట.” యనివలుక చంద్రగుప్తుడు “ప్రియసీ! నేనువేటకుబోయివత్తు నాతని వెకకితెచ్చెడ”మని మఱునాడు వేటకుబయలుదేటి వనమునకరిగి కాళిదాసిని దలచుకొని నిజరూపము ధరించెను.

మూడు దినములైనను తన నాథుడు తిరిగి రాకుండుటకు విషాదమునొంది అమృతవల్లి తండ్రితోఁ జెప్పి కదిమంది భటులరగ్యమునకుఁ బంపెను. ఆభటులు కానవనమునకు బోవగనే, చంద్రగుప్తుడు కనబడి “అయ్యా! మీరెందుఁబోవుచున్నారని అగ్నిపక్షి! నాకు “మారాజవందని భర్త వేటకై వనమునకు వచ్చె నాతని జంతులయటకు మేమేగుదెంచితి” మని వలుక చంద్రగుప్తుడు “అయ్యా! అవృద్ధుఁడొక సింహమున కాహార” మయ్యెననియు, మిమ్ము

గుప్పుడనియుఁ బలి! వారిలో నగరమునకుఁబోయి, అమృతపల్లిని గలిసికొన “సఖ! ఇంతదూరము నీకొఱకైగదా! నేను వచ్చితిని. నన్నిట్లు మోసగించనగునా?” యని వలుక నామె “మీరు కనబడ నందుననే నాతండ్రి స్వయంవరము చాటించెను. నాభర్త లేని జీవితము నేనొల్ల. నాతనిశరము కాన్పించినంతనే సహగమనముఁ జేయుదు” నని వలుక, చంద్రగుప్పుడామె పాతివ్రత్యభావమున కానందించి మరల నిందునిరూపమున బ్రత్యక్షమై “కామినీ! నాలో స్వర్గోకమునకుర” మ్మనిన నామె “అయ్యా! నావతి మృతకాయము గోచరించినంతనే సహగమనము చేయుదు” నని పలికిన, నాతఁడు మఱల వృద్ధునివలెఁ గాన్పించి, “ప్రేయసీ! నేనే! చంద్రగుప్పుడను. నేనే యింద్రహుళముతో నీకడ కేతెంచితి” నని యిందుకేఖరమహారాజు సమ్మతిమున నావేషములఁ బ్రదర్శింపగా నాతఁ డాశ్చర్యభరితుడై అల్లుని కొగిలించు కొనెను.

చంద్రగుప్పుడు తన సతీమణినిఁ దీసికొని, మరల సవరివారముగా కేరళదేశమున కేగెను. ఆతని తల్లి సునీతియు, తండ్రి విజయవర్మయు, సవతితల్లి వినీతియుగూడ నానందసాగర తరంగమాలల నోలలాడించె” నని చెప్పగా నన్జురుడు “బావా! నిద్రవచ్చుచున్నది” అనెను.

ఇరువురును నిద్రావరపశులైరి. మలయభూతురమా వీడి, వారిని జోకొట్టి, గాఢనిద్రావివశులఁజేసెను.

ఆరవకథ సమాప్తము.

ఏ డ వ క థ.

శ్రీకృష్ణార్జును లెప్పటియట్లు యమునానదీతీరంబున నుప
విష్టులైయుండ, కృష్ణపరమార్థ “అర్జునా! నీకు నేడు మహానంద
ప్రదమగు రాజహంసమహారాజుకథం జెప్పెదనని యిట్లు చెప్పవారం
భించెను.

రా జ హం స మ హా రా జు క థ.

తొల్లి కాంభోజదేశంబున విష్ణుజితనురాజు పరిపాలించు
చుండెను. అతనికి జంద్రావతి, కుసుమాంగి యను నిరువురు భార్య
లు కలరు. పెద్దభార్య యనిన రెండవభార్యయగు కుసుమాంగి శంత
మాలిమును గిట్టదు. ఆరాజున కిరువురుభార్యలకును యిరువురు
కుమారులు కలరు పృథమభార్య కుమారుడగు రాజహంసుడు
రెండవ యావతనయుని నామధేయము చిత్రిగుప్తుడు.

ఇరువురును గురుముఖంబున నఖిలవిద్యలను నభ్యసించిరి.
రాజు మొదటికుమారునకుఁ బట్టాభిషేక మొనరించి, విశ్రాంతిపొంద
నఖిలమీచెను. లోకోత్తర సుందరుడగు రాజహంస కుమారుడు
మహారాజగునను వార్త జేకంబునఁ బ్రకటిరంజయ్యెను. ఎల్లరు నా

నానాధిశాంతి కరణులైరి. నవతికొడుకు ఎట్టున సింహాసనాసీనుఁ
డై రాకుండ మండవలెనను కుతూహలముగల కుసుమాంగి, రాజ
హంసునిపై మహారాజునకుఁ గోధము వచ్చునట్లు చేసి యాతనిని
రాజ్యమునుండి వెడలనడప నాలోచించి, తలకట్టుకొని, ఆభరణ విహీ
నము. దునిక బించుకొని, గజాలను, హారములను, దీసివైచి, కయ
నిలఁచును.

రాజు వాహ్యభివేదతి యింటికి దిరిగివచ్చి వెక్కి-వెక్కి యేడ్చు
చున్న నతిని దిలకించి “ప్రియసఖి! నీవిచారమునకు గారణమేమి?
నాతో దెలుపుము. నీవిచారమంతరింపఁజేయుదును. నీకేమికావలయు
నో కోరుకొను” మనియెను. ఆమె బిగ్గటగా రోదనముచేయుచు “నా
థా! మీకును నాకును నేటితో ఋణముదీరినది. నేనింతవఱకును
నీవే నానాధుండవని తలంచియుంటినికాని నీవధిమభార్యకుమారుడు
నన్నింతింతనరాని అల్లరిపాల్జేయుచుండెను. ఆతఁడే నాకు నాధుడట.
నీకు ఆతనిపై బ్రేమమెందు. నేను భరింపజాలని వలుకు లాతనినోట
బెలువడినవి. నన్నాతడు మోహించినాడట. నాపొందుగూడని యా
తనిజీవితము వ్యర్థముట. ఏమిచెప్పను? ఆతనిపలుకులు విసజాలక తుద
కు పాతివ్రత్యమే భంగపడునేమోయని భయపడి ఉద్యానవనములో
నికి బయగెత్తితిని. ఇక నేను జీవింపజాలను. ఈపరాభవము నన్నునిల
ఘ్రన దహించివేయుచున్నది. ఏమైనను నీపెద్దకొడుకు నీకుంగడు
ముతముకూర్చువాడు. నేనింక విషముండ్చావి మరణింతు”నని
కలిగెను.

రాజ కోర్కొన్నట్లుండై “ఆతఁ డెప్పుడు నీసాధమున బ్రేవేళిం చె?”నని కృశ్నింబ నామెయేడ్చుచు “నిన్నసాయంకాలమున”నని చెప్పెను. ఆవిష్ముజత్తమహారాజంతట “సరే. నిన్నవమానకలచిన యాతడు కుమారుడైనను దండింబవడవలసినవాఁడే. తల్లి నే బలాత్కరించిన యాతులువ నిక్కముగా వధ్యు”డని కోపోద్రిక్తుండై రయమున భటులంబిలిచి “రాజహంసుని తెల్లవారకముందు ఊరి వెలువలనున్న వధ్యశిలకడకుఁగొంపోయి వధించు”డని యాజ్ఞాపించెను.

ఈవలుకులను రాజుగారి చిన్నబార్య కుసుమాంగి చెలికత్తె యగు మాలతి చాటుననుండి విని, రాజహంసునిపై నభిమానముగల దగుటచే బిరాన నాతని యంతఃపురముం జొచ్చి “రాజకుమారా! లెమ్ము. త్వరపడుము. నీసవతితల్లి నీవు వట్టాభిషిక్తుండవగుదువని మత్సరగ్రస్తయై తన్నుకామించి బలాత్కరించితి” వని చెప్పగా రాజేంద్రుఁ డత్యధిక కోపవరీతచిత్తుండై నిన్ను సూర్యోదయాత్పూర్వము వధించు” మని యానతిచ్చె. బ్రీతికియుండిన బలుసుకూరఁ దినవచ్చు నన్నట్లు నీమెదైనఁ గొన్నాళ్ళు కృచ్ఛన్నంబుగ సంచరించి, తిరిగిర”మ్మని వలుకుటయు, నాతఁ డెందులకైన మంచిదని యాభరణముల నొక మూటగాకట్టి, ఆయుధసహితముగఁ దన తల్లిసెలవుఁ గొని వరికిని చెలి యకుండ నర్ధరాత్రిమున నగరము వీడి చనెను.

తెల్లవాత్రుడు. రాజహంసుం డెందు వెదకినను కాసరానందున రాజ మఱింతయుగ్రిండై మండివడుచు నాతనిం బట్టి వప్పుచెప్పిన వారికి లక్షవరహాలు బహుమానముగ నొసంగెదనని ప్రకటించెను. ఇచ్చట నీరఁడు తిన్నగా గిరికందరములను, నదీ నదములను గడచి

యొకచోట నొక యరటి చెట్టును జూచెను. ఆయరటి చెట్టున కొక్క
 లే గెలయు, నాగెలకు నాలుగు వండ్లును నుండెను. ఆనాలుగు ఫల
 ములను గోయగా మరి నాలుగు వండ్లు కనిపించెను. ఓహో! ఇది
 చాలవింతయైన వృక్షముగ నున్నదే యని, రాజహంసుం డొకపండు
 భక్షింపగ్గా శునకరూపము కలిగెను. రెండవండును దినగా స్త్రీ
 యయ్యెను. మూడవపండును దినగా కోతియయ్యెను. నాలుగవ
 పండును దినగా మరల యథాప్రకారముగ నిజస్వరూపమును
 బొందెను.

రాజహంసుండా యరటిచెట్టున నప్పుడు కనబడిన నాలుగుఫల
 ములను గోసికొని బయలుదేఱెను. కొంతదూరము పోవునరికి కొం
 డరు దొంగలాతని నడ్డగించిరి. ఆతఁడు తనవద్ద ద్రవ్యములేదని చెప్పి
 యొడటియరటిపండును తినుటకిచ్చెను. ఆయరటిపండును తిని నలు
 వురు శునకములుగా మారిరి. రాజహంసుండా శునకములతోఁ
 గొంతదూర మేగగా నొక సన్యాసి కాన్పించి “అయ్యా! నాకొక
 కుక్కనిమ్ము. నాయాశ్రమమును గోతులు మిక్కిలిగా పాడుచేయు
 చున్న”వని చెప్పెను. రాజహంసుండా శునకము నామునికిచ్చి తలచి
 నంతమాత్రమున రెండువేలమంది సైనికులను సృష్టించఁజేయు మహా
 మంత్రము నుపదేశమంది, కొంతదూరము పోయిన పిమ్మట మువ్వరు
 స్త్రీలుగా జేయు నరటి పండును దిననిచ్చి మరికొంత దూరము పో
 యిన పిదప నొక వరము నొక ఋషివలన పొంది యొక స్త్రీనిచ్చి
 మఱొక స్త్రీనిచ్చి యమాఘాత్రములను నొక కరవాలమును గొని
 యామువ్వరును పడల్చుకొని తిన్నగా పోయిపోయి యొక ఋష్యా
 శ్రమముంజేరెను.

అయాశ్రమము నందలి మతంగమహర్షి రాజహంసునింగని
 “వత్సా! నీకు వేదాంతములలో నత్యంత వినిశూఢమైన సాకారవృత్తి
 వముం దెలిపిన నాశర్ణింపుము. శరీరములన్నియు సాకార బ్రహ్మ
 స్వరూపములే యగును. తల్లిదండ్రుల శుక్ల శోణితమువలన జన్మించి
 వారివలన బోషింపఁబడి పిదప గురుముఖులున బ్రహ్మస్వరూప
 నిర్ణయముం దెలిసికొని, పూజార్తులయిరి. అర్చన వందనాది పూజలు
 తల్లిదండ్రులకుఁ దైవమునకుఁ జేసినవే ఫలించును గాని, దారు
 లోహ శిలాప్రతిమలకుఁ జేయు పూజ నిష్ప్రయోజనకరము. శివ
 కేశవమంత్రములు తమ గురువులనుండి గ్రహించి, శ్రద్ధతో నంత
 ర్ముఖుండయిన ప్రాణవాయువుతో మనస్సును నిలిపి, దృఢావములను
 లింగస్థానంబున నిల్పి చతుర్ముఖ బ్రహ్మను నాభిస్థానమున నిలిపి,
 విష్ణుదేవుని హృదయ పీఠమును నిలిపి, ధ్యానించిన యెడల యిష్టసిద్ధి
 యగును.

ఇట్లని నారాయణాష్టాక్షరీమంత్రమును ‘ఓంనమోనారాయణా
 యనుమంత్రము జపించుమని చెప్పెను. ఆయుష్యాశ్రమమున నొక్కసం
 వత్సరము జపింపగా సతనికెష్టకామ్యార్థసిద్ధియగుకాలము ప్రాప్తమగు
 టచే గొందఱు బాటసారు లాశ్రమమార్గమున నరుగుట తటస్థించెను
 ఆబాటసారులనుచూచి “ఓ బాటసారులారా! మీరెచ్చటికేగుచున్నా?”
 రని వ్రశ్నింప “అయ్యా! మేము మాశవదేశవాసులము మారాజ్యము
 ను శత్రువులు ముట్టడించుటచేతను మారా జసహాయుడై మమ్ము ర
 క్షింపక యూరక్కుండుటచేతను మేము రాజ్యమును విడిచివచ్చితి”మ
 నెను. ఆరాజహంసుండెట్లయిన నారాజ్యమును శత్రుహస్తగతముకా
 కుండ రక్షింపనెంచి “ఓపౌరులారా! మీరాజ్యమును నేను రక్షింతు
 ను. నన్ను ఎల్లయిన పురిలోనికి గొనిపోవు”డన వారుద్రముదితాత్ము

లైరి. రాజహంసుడు కాషాయాంబరములవీడి వస్త్రాభరణముల ధరించి తిన్నగాపురమునకు బోయెను. ఆతడు రాజాంతఃపురమునుజేరి విక్రమ సింహముహారాజునుగని. “రాజా! నీరాజ్యమును శత్రువులపాలుచేయ వలదు. నీకున్న కొలదిసైన్యమునకును నేను నాయకుడనై సంగ్రామ మొనరించివత్తు”నని భరికి సేనను వెంటబెట్టుకొని యాహవరంగమున కరిగెను.

ఈతనింజూచి, వైరు “లీలఁ దెవ్వఁడు? ఇచ్చటి శత్రురాజును రావలయు? “నని యాశ్చర్యపడి యుద్ధమునకుఁ దలపడిరి. ఆరాజును రాజహంసుం డవకృపరాకృమో పేతుండై విజృంభించి. వైరుల నెల్లర నొక్కతృటిలో నిశ్శేషముగ వధించి, శత్రువులను దఱిమివేసి, విజ యోత్సాహముతోఁ బురజనులెల్ల యూరేగించుచుండ కోటకరు దెంచెను. విక్రమసింహాదుహారాజు తనరాజ్య మన్యాకాంతముగా లేదని యానందించి, తన రాజ్యము నాతని కొనంగి, పట్టాభిషేకము గావించి తాను తపోవృత్తించుడుటకు వనముల కరుగఁ బోవుచు “నాయనా! నీవు మాత్ర మూరివెలువల నున్న కాళికాలయమునకుఁ బోయి యాతలుపులఁ దెలువకు మహాయము కలుగ గలదని చెప్పి వెడలిపోయెను.

రాజహంసుంకు మాళవదేశాధీశుడై జనరంజకముగా రాజ్య చాలన మొనరించుచుండెను. ఆతనికి మాత్రము విక్రమసింహుఁడు వలదన్న విషయమే విస్మయదాయకముగా నుండుటచే నెట్లయిన యొకసారి ఆదేవాలయమును జూచి వచ్చుటకై, మంత్రులతోఁ గొలఁది దినములలో వత్తునని మిషచెప్పి, ఆయుధముల ధరించి, వెడలెను.

రాజహంసుండా కాళిదేవాలయము తలుపులు తెలువగా నే యొక దివ్యాంగన ప్రత్యక్షమై, యారాజ కుమారుని చేయిపట్టు కొని లోనికిఁ దీసికొనిపోయెను. రాజహంసుఁ డేమిజరుగునో యని యామెతో లోనికిపోయెను. అతఁ డొక సారంగమునుండి చాలదూరము గొనిపోఁబడెను. అది యొక పట్టణము. ఆమె యొక రాణియొద్ద కా రాజహంసుని గొనిపోయెను. “ఈతఁడెట్లు మనలోకములో క్రవేళించినాఁడు వీనిని కారాగారమునఁ దోయుఁ” డనెను.

రాజహంసుని విచారమునకుఁ బారము లేదయ్యెను. ఆరాజేంద్రుని కలుకులు పెకఁదెనిఁజెట్టి వచ్చినందులకుఁ దగిననాస్తియైన దనియూ రాజనూనుఁడు పశ్చాత్తాపము నొందెను. అతని కొక యెల నాగ బంగారు వశ్యైరములో వివిధరుచ్య పదార్థములతోఁ గూడిన భోజనమును దెచ్చిపెట్టెను. అతఁడా లతాంగి సాందర్యమునకు నివ్వెఱియో, యాభోజనమును నిరాకరించి, విచారరేఖాంకితవదనుడై కూర్చుండెను. అతరుణియణి యాతనిని సమీపించి, “ఓయీ! ఏల విచారించెదవు? మారాణి యిప్పుడు నిన్ను పిలిపింది విచారించును. బహుశః ఆమె నిన్ను విడిచిపుచ్చవచ్చును.” అనెను.

రాజహంసుం “డయ్యో! ఇత నాకెక్కడి విమోచనము? నారాజ్యమున విప్లవములు చెలరేగును. నే నేమి చేయుదును. మీకు రాణియేగాని రాజులేడా?” యనగా, “మాకు రాణియే. ఆమె యొకను అవివాహితయైయున్నది. ఏరాజకుమారుడైన లభించినచో వివాహమాడఁదలంచి యున్నది. ఒకవేళ నిన్నుఁ బొట్టియూడుదు నన్నచో సమ్మతించువా? ఆమె యొకవేళ వివాహము చేసికొన్నచో నాకేమి యిచ్చెద” వని, “ఓవెట్టిదానా! నాకింకా ఏమో నబ్బులు దెప్పి జోకొట్టెదవేల? కారాగృహవాస శిక్ష తప్పించి, వధించులు తీసివేసి

చునేమో యని భయపడుచున్నా” ననగా నామె మఱల “నే చెప్పు నది సత్యము. మారాణి మిమ్ము లెప్పుక వరించును. నాకేమి బహు మాన మిచ్చెద?” రన, నాతఁడు “నీకు నాప్రాణము కావలసినను యిచ్చెదను. తెల్పు” మనుటయు, నామె “రాజేంద్రా! నీసౌందర్య మునే నేను ప్రేమించితిని. మారాణియు నీయెడ ననురాగవతియైన దని యామె భాషణములవలన చెలిసికొంటిని. అట్టి యెడ చెలికత్తై నగు నాకును నీకును వివాహము సంఘటిల్ల నేరదు కావున దయాం తరంగుడనై నన్ను జూచుచుండు” మన నాతఁ డట్లేయని యామె చేతిలోఁ జేయివైచి, తళతళలాడు నామె చెక్కిలిని నొక్కి ముద్దాడెను.

ఇంతలో నొక పరిచారిక వచ్చి “రాణీగారు రమ్మన్నా” రనెను. రాజహంసుఁ డా పరిచారిక ననుసరించి, యొక దివ్యభవ నములోని కరిగెను. ఆరాణింజూచి రాజహంసుఁడు నిరతిశయా సందము నొందెను. ఆమె “రాజకుమారా! నీవు మారాజ్యంబున నక్రమప్రవేశమొనరించి నందుల కేమి శిక్ష విధించవలెనా యని యోచించుచున్నాము. న్యాయశాస్త్ర మిట్టి శిక్షకు మరణము విధిం చుచున్నది. నీకును నదే విధింతుము. పాపము! నీకే కోరికలున్నవో తెలుపు మవి నెఱవేర్చి, వధ కాజ్ఞాపితు నిటు వచ్చి కూర్చుండుము” అనెను. రాజహంసున కాలనిం బ్రేమించిన చెలికత్తై కనుసన్న యొన రించి, వెడలిపోయెను. ఆతఁడు “రాణీ మణీ! నాదురదృష్టమే నన్ని చటి కీడ్చుకొని వచ్చినది కావున మరణశిక్షనే యనుభవించును. ప్రాణములదక్క యన్యమేది వాంఛించినను నభ్యంతరమిడక యిచ్చె దవా?” యన నామె అట్లేయనెను.

రాజహంసుఁడు “రాణీ మణీ! నీయందము నన్నాకర్షించినది. నిన్నుగాంధర్వవిధిం బెండ్లియాడ ఒక్కరాత్రి నీలో నుఖాపనిమ్ము.

తేవటియదయముననే మరణశిక్ష ననుభవించు'నన రాణికోపము నటించుచు “రాణి నిట్లుకోరరానికోరికల గోరుట తగునా?”యనగా నాతడు “నీయనుగ్రహము. సత్యనిరతి పాటించువేని నాకు హంస సిద్ధియగును. లేదేని వధింప”మనెను.

ఆమె వల్లెయని యాతనిం బెండ్లియాడి “నీకు మరణశిక్షవిధించినచో నాకుదుఃఖమొదవుగాన యాశిక్షరద్దుపఱచితి ననెను. రాజహంసు డామెను తనమాళవదేశమునకు రమ్మనియెను. ఆమె తన రాజ్యమునువీడి రాజులననియు నాతడే నాలుగైదుదివసముల కొక పర్యాయమువంతున వచ్చుచుండుట సమంజస”మనియు బలుక నాతడట్లేయని ప్రయాణసన్నద్ధుడయ్యెను. రాణియొక మంత్రిదండము నొసంగి “దీనితో ఎవరిని తాకినవా రదృశ్యులగుదురు. మూడుసార్లు కొట్టినచో మరల నిజరూపముంజెందుదు”రని కొన్ని వజ్రములనిచ్చి సాగనంపెను.

రాజహంసుఁ డొమంత్రిదండముం గొని కాళికాలయమునుజేరి తననగరమునకు వచ్చుసరికి మంత్రి యారాజ్యమును దనవశముచేసికొనియుండెను. రాజహంసుఁడు మంత్రిదుర్జయము నెఱింగి యాతని కడ కరుగ నామంత్రి రాజ్యము సైన్యము తనస్వాధీనుననున్నవనియు శక్తియున్నచో రాజ్యమును యుద్ధమొనర్చి సంపాదించవలయుననియు జెప్పెను. రాజహంసుఁడు మరల కాళికాలయముంజేరి పంచారికా సహాయమున నాయథోలోకమునకరిగి తనసతియగురాణితోజెప్పి లక్ష మందిసైనికులనుబెంటబెట్టుకొనివచ్చి పురప్రవేశమొనరించి మంత్రిం బట్టుకొని కారాగారమున బడ్డవైది తానాసైన్యముతో కాంభోజదేశమును ముట్టడించెను.

రాజహంసుని తండ్రియగు విజయవర్మ కరిచారిక వలనఁ బుత్రార్థమున బ్రతి నెఱిగినవాడై, పశ్చాత్తాప తప్పుడై యుండి “అయ్యయో! నాకుమారుడు రాజహంసుఁడున్నచో శత్రువును దఱిమియుండునుగదా! యని వగచి, తుదకుఁ దానే సైన్యమును యాహవభూమికఁ బొమ్మనెను. ఆసైనికుల నందఱ సమ్మోహనాస్త్రముం బ్రయోగించి, మూర్ఛానివశులఁ జేయుటచే, రాజేతెంచి, మూర్ఛాగతమైయున్న సైన్యమును గని దిగ్భ్రమకు లోనై యెదుట నున్న వీరుఁడు తన కుమారుడని గ్రహించి, యాతని చెంతకరిగి తన పశ్చాత్తాపమును వెల్లడింప రాజహంసుఁడు తన రాణినిఁ దలంచుకొని యామెను రప్పించి సుఖంబుగ కాలముంగడపె” నని చెప్పకథ ముగించుసరికే యర్జునుండు నిద్రించియుండెను. శ్రీకృష్ణుండు కూడ సంతనిద్రించెను.

వీడవకథ సమాప్తము.

ఎ ని మి ద వ క థ.

ఎనిమిదవనాఁ డెప్పటియట్లు నరనారాయణాంశమున జన్మించి న ట్రికృష్ణార్జునులు యమునా నైకత స్తలింగూర్చుండి వినోదంబులం బొద్దుపుచ్చుచున్నతఱి వాసుదేవుడిట్లు చెప్పదొడంగెను.

చంద్రశేఖరమహారాజు కథ

తొల్లిసారాప్రదేశమును విజయకేతుమహారాజు జనానురంజకముగా పరిపాలన మొనరించుచుండెను. అతనికి జయసేనుడు, వీరసింహుడు, చంద్రశేఖరుడు, నను మువ్వరు పుత్రులుండిరి. వారిలో మొదటి యిరువురికంటె మూడవవాడగు చంద్రశేఖరుడు అత్యంత ధైర్యసాహసవరాకృతిమోపేతుఁడై యనేక సాహసకృత్యములగాంచుచు పౌరులకెల్లరకు నేత్రోత్సవముకలిగించుచుండెను.

ఒకనాఁడు మువ్వరుసోదరులును మృగయావినోదార్థమై వన్య మృగసంకులంబగు నరణ్యంబునకుజనిరి. చంద్రశేఖరుండొక లేడినితఱు ముచు నది దోరకక చెంగుచెంగున గంతులిడుచు పాటిపోయినందున “అహ! దీని నెట్లయిన నాలో నింటికి గొనిపోవలె”నని తలంచుచు యితఱ దూరముపోగా నాహరిణమదృశ్యమయ్యెను. చంద్రశేఖరుండయ్యో! ఈకురంగమెట్లు నాకనుమటగి పారిపోయిన”దని విచారించుచు ఆయాసభేదంబవనయించుకొనుటకై యొకతరుచ్చాయను గూల బ్రదెను, అతడట నుపవిష్టుండైయుండగా మాయమైపోయిన హరిణ

మొకసుందర నారీమణియై పుష్పములుకోయుచు దృగ్గోచరంబాయెను.

చంద్రశేఖరుండా కాంత యద్వితీయసౌందర్య లావణ్యముల కాశ్చర్య చకితుడై, యామెను సమీపించి, “ఓలలితాంగీ! నీవెవర? వీయుగ్రతపారణ్యంబునకు రాగతంబేమి” యని పలుక “ఓరాజకుమారా! వరనారీలలామల నిల్లు పలుకరింపఁ దగువా? నేను నాగేంద్రుని కుమార్తెను. నాతండ్రి నాయాపక్షరసము నెఱింగినచో, గుపితుఁడు కాఁగలఁ” డనిన, నాతఁడు “మత్తకాశిని! నాడెందము నీయందఁ దగుల్లొనియున్నది. నేనస్యభామల వాఁఁఁచిపను. నీవు నా ప్రేమను పరిగ్రహింపవేని నేనిట నాయసువులఁ బాయుదు” నన నామె “రాజకుమారా! నీయందచందములుకూడ నన్నాకర్షించినవి. నేనేమి చేయుదును? నావెంట నాతండ్రిక డకురమ్ము. ఆతని యంగీకారముఁగైకొని, నన్ను పరిణయంబగుదువుగాని” యనెను. చంద్రశేఖరుఁ డాతన్ని సనుసరించి బయలుదేఱెను. వారిరువురును పుట్టును సమీపించిరి. ఆతరుణి యాతని నచ్చటనే యుండ నియమించి, తాను ఆవల్మీకమునుజేరి యందు బ్రవేశించెను. కొలఁది క్షణములు గడచిన పిదప నావల్మీకమునుండి సర్పము భయంకరముగా బుస్సు బుస్సు మనుచు నీవలి కరుదెంచిన, చంద్రశేఖరుఁడు భయకంపితుఁడు గాక, యాసర్పమునకు నమస్కృతు లొనర్చి నిలువఁ బడిన, నాభుజంగము మానవ సహజమగు కంఠస్వరమున నిట్టులనెను.

“ఓయీ! రాజకుమారా! నీవునన్ను చూచి భీతచిత్తుడవుగాకుము. నేను నీకవకృతిసేయవాడగాను. నేనొకగంధర్వుండను. శాపగ్రస్తుండనై యారీతిగా సర్పరూపమును బొందవలసివచ్చినది. నీవు నొంటనే ఘోరరదేశమునకుబొమ్ము. ఆమహారాజ కుమార్తె కనకాంగి

మిక్కిలి రూపవతి ఆమెస్వయంవరము జేకనుండంతటను జాటివబడి నది. ఆస్వయంవరమున నొకఁఁడుకొనియున్నది. దాని ని కొట్టినవానికి తనకుమార్తెనిచ్చి పరిణయముజేయుదునని యారాజు ప్రకటించినాడు. నేను నీకొక బాణమునిచ్చెద నాబాణము సాయమున నాయుత్తముంగొట్టి యామెను బెడ్డియూడి యాబ్రహ్మముడు లతో నిచటికివచ్చి నీవును నీనతియు నాపగడపైజేతులుంచుదు. అప్పుడు నేను నిజరూపముజెందుదు'ననియెను

చంద్రశేఖరుండంతట నాశరములకైకొని తిన్నగా ఘోరమునకు బోయెను. అచ్చట వివిధదేశాధీశులగు మహారాజులు ఆ యుత్తము ఛేదించుటకై యరుదెంచి నిరాశావాతులై యూరకుండిరి. హరింగని యీత డధైర్యముంజెందక నాయుత్తమును బరిక్షించి ఎల్లరు విస్మయాంబుధిమగ్నమానసులగునట్లు లక్ష్యమునుఛేదించెను. సుందరాంగుడు నవమోహనాకారుడునగు రాజనూనుడు లక్ష్యముఛేదించుటగాంచి నిర్భరానందధరితస్థాంతయై యాతనికంఠసీమను బూలహారము గీలించెను. మహారాజు కనకాంగిని చంద్రశేఖరునకును డబ్బదియోగంబులబెడ్డిచేసెను. అయిదవరేయి సత్యంతఃసోహరముగ నలంకరింకబడిన శయ్యాగృహమునకు దనయర్థాంగియును కనకాంగి యరుదెంచినపిదప నాతడామెను తాకక సర్వముయొక్కవృత్తాంతము నెరిగించెను. వరునైరుదినములెట్లోగడపి చంద్రశేఖరుడు తన రాజ్యంబున కరిగెననని మామగారితోజెప్పి యాతనివలన ధనకనక వస్తువాహనంబుల బహుసూనముగావడసి కనకాంగిని వెంటనిడుకొని వయనమై కలిపయదినములకు వల్లీకలమునుజేరి ధ్యానించినంత నాభుజంగమివలి కరుదెంచెను. ఆసతీపతులిరువురు నాపాముపడగపై జేయివైచిరి. వెంటనే యాపాము గంధర్వరూపమంది యాదంపతుల విస్మితులనొనరించెను.

అగంధర్వుడు “రాజకుమారా! నీవలన నాకు కావవిమోచనమైనది. నేను వెనుక నౌకవర్ణాశ్రయము మర్త్యలోకమున సంచరింపవలసింది, తకస్సుచేయుచున్న యొక ఋషిగారిని, యొక తామ్రవారనిపై విసరి ‘పాము పా’మని యరచితిని. ఆఋషి తకస్సునకు భంగమొదవెనని యాగ్రహించి నన్ను “నీవు సర్పము వగుచువుగాక” యని శపించెను. నేను వేడగా, నతఁడు కరుణాంతరంగుడై నీవలన కావవిముక్తి యగునని తెలిపి యంతర్ధానము నొందెనని కలికి, కల్మీకములోని దివ్యమణులను బహుమానముగా నొసంగి, “వత్సా! నీకింక నేమైన కావలయునా?” యని ప్రశ్నింప, చంద్రశేఖరుం “డయ్యా! గంధర్వులు మహావిజ్ఞాన సంతతులని వాడుక. నాకుభక్తి యోగము నిరాకార ప్రభావమును, మోక్షమార్గమును దెలిపి పుణ్యముకట్టుకొమ్మనిన, నాగంధర్వం డిట్లు చెప్పవొడంగె.

వత్సా! భక్తియోగము వేదాంత ప్రపంచమున సత్యధిక ప్రాముఖ్యముగలిగి వెలయుచున్నది. జగత్తున జన్మించిన ప్రతీనూన ప్రసకును భక్తి యనునది యుండవలయును. భక్తిలేకున్నచో మానవుని కెవ్వషయముననుగూడ దైవ సాహాయ్యము లభింపనేరదు. భక్తిగలిగియుండి, తదారాధనకు శక్తిలేక యున్నను పరమాత్ముడు సంప్రీతుండగును. ఇందియ నిగ్రహము కలిగి, భేదభావరహితమైన హృదయముతో అవినాశకము, రూపరహితము, సర్వవ్యాప్తము నచలము నగు పరబ్రహ్మ నెవరు భక్తియుక్తంబగు చిత్తంబుతో ధ్యానింతురో వారు పరాత్పరుని యవ్యాజకరుణకుఁ బాత్రులగుట నిస్సందేహము. కాని యీభక్తివలన మానవునకు సుఖదుఃఖములు సమానము అను నారోగ్య ప్రకారము సౌఖ్యముకలిగిన వెనుక నే కష్టము కలుగుచున్నది.

“శ్లో. సర్వాణి కర్మాణి మయినన్యన్య మత్పరా।

ఋణేనై వయోగేన మాంభ్యాయంత ఉపాసతే తేహ
మహం సముద్ధర్తా మృత్యు సంసార సాగరాత్ భవామి
నివిరాద్భక్తా మయ్యవేశిత చేతసాం.”

అనునట్లు చిత్తమును భగవంతునిపైఁ గేంద్రీకరించి, సర్వముఁ
ను త్యాగ మొనర్చిన వా రచిరకాలంబున మోక్షము నొందుచున్నా
రు. భక్తి యోగమువారికిమృత్యువుఁగల్గించి వైకుంఠమునకుఁగొనిపోవు
చున్నది. సర్వమును భగవదర్పితమొర్పి భక్తి పరులైయున్నవారలే
శీఘ్రకాలములో నృతినొంది విష్ణుసాయుజ్యలాభము నొందుచున్నారు
ఒకవేళ చిత్తము పరమాత్మునియెడ లగ్న మొనర్చుట కశక్తులైనచో
భగవంతుని సదాభ్యాసింపనగును. అందులకును సమర్థులైనవారు
“సమస్తము భగవదధీన”మని తలంచుచున్నచో ముక్తి కలుగుటకు
సందేహములేదు.

శ్లో॥ శ్రేయోహిజ్ఞాన మభ్యాసాత్ జ్ఞానాధ్యానం విశేష్యతే,
భ్యానాత్ కర్మఫలత్యాగః త్యాగాచ్ఛాంతిరనంతరం॥

అనునట్లు అభ్యాసముకంటె జ్ఞానమును, జ్ఞానములో భక్తితో
గూడినజ్ఞానమును, భ్యానమున కర్మఫల పరిత్యాగమును మేలు. కర్మ
ఫలమును త్యజించుటవలననే మోక్షము కలుగుచున్నది. కావున భూత
దత్తుగలిగి, మమకారాహంకారముల విడనాడి, సుఖదుఃఖముల యెడ
సమభావముఁ గలిగి, నిత్యానందముతో భగవంతుని యెడల మనస్సు
లగ్నముచేసినవానికి మోక్షము కరతలామలకము.

ఆసనాభ్యాసవిధులచేత, జపకుండలిని భేదించి, సుషుమ్ననాడి
యందుఁజేర్చి యుంచవలెను. గుడమందపానవాయువును, నాచియుండు

సమానవాయువును, హృదయమున ప్రాణవాయును, కంఠమున దాన వాయువును, శరీరమున వ్యానవాయువును వ్యాపించియుండి, ప్రాణ వాయువు హృదయకమలమున కొట్టుకొనుచుండు నిద్రయే నిరాకార భావ" మని చెప్పి యంతర్ధానము నొందెను.

చంద్రేశేఖరుడు తన సారాప్రదేశమున కరుదెంచుచు మార్గ మధ్యమున విజ్జలదేశమున విడిసెను. ఆరాజునకు సంతానము లేనందు న వట్టపుయేనుగలోండమునకొకపూలహారము దగిలించి యీహారము నీకుంజర మెవరికంతమున గీలించునో వారికి రాజ్యమును దనకుమార్తెయగు చంద్రేశేఖరునిచ్చి పెండ్లిచేయుదునని ప్రకటించెనని తెలిసి కొనెను.

ఆరాజేంద్రుడు విడిచిపెట్టిన మదేభము తిన్నగావచ్చి మార్గమున నొకచోటనున్న చంద్రేశేఖరుని కంఠమున హారము గీలించ చంద్రేశేఖరుడును నాతనియర్ధాంగియు సంతఃపురమున కరిగిరి. మహా వైభవముగ చంద్రేశేఖాచంద్రేశేఖరులకు వివాహముజేయబడెను. పదునైదుదినము లానగరంబుననుండి యనంతరము చంద్రేశేఖరుడు యిరువురు భార్యలను వెంటబెట్టుకొని సారాప్రదేశమున కరిగెను.

ఆతనితండ్రి విజయకేతువుమహారాజును నిరువురు సహోదరులును తమ్ముని సతీమణులగని యానందభరితాంతఃకరణులైరి."

ఈకథనాలకించి యర్జునుడు హర్షోత్ఫుల్లవదనుడై నిద్రించెను.

ఎనిమిదవకథ సమాప్తము.

తొమ్మిదవకథ.

శ్రీకృష్ణుండు కిరీటింజాది “బావా! నీకు నేడు యజ్ఞదత్తమహారాజచరిత్రముం దెలిపెద నాకర్ణింపుము. వేదాంతమర్మములలో నుత్తమమైనదగు మోక్షము లభ్యమగువిధానమును నీరాజచరిత్రముద్బోధించు”నని యిట్లుచెప్పవోడంగెను.

యజ్ఞదత్తమహారాజు కథ.

తొల్లి విదర్భదేశమును జయింపజయమహారాజు పరిపాలించుచుండెను. ఆతడు చిరకాలము కాళికాదేవింగూర్చి తపస్సుచేయ నొక బాలుడు జన్మించెను. ఆతడు పోషకశాస్త్రార్జున యెల్లరకు నయన వర్వముగనుండెను. రాజు తన కుమారునకు జాతకర్మలు నిర్వర్తించెను. ఆతనికి యజ్ఞదత్తుడని నామకరణముజేయబడెను. ఇట్లుండగా నొకనాడు మహారాజకడకు లక్ష్మణకుండితుండను గొప్పజ్యోతిషశాస్త్ర పారంగతుడువెళ్ళెను. జయింపజయమహారాజు తన కుమారునిజాతకము వ్రాయుమని యాకుండితునితోజెప్పెను. ఆకుండితుడు యజ్ఞదత్తునిజాతకమువ్రాసి “మహారాజా! ఈతడు నీకుమారకుడైజన్మించినాడు. ఈతని వ్రేనాస్థితి వ్రేస్తుతము ఎంతమార్త్రమును బాగుగాలేదు. ఈతఁ

దేవుని ప్రాణముల ప్రియముగలవాడగునడికి నీరాజ్యమన్యాయకాంతమగు ను. నీవు మరణింతువు. ఈతడు చాలకాలము కష్టములమధ్యకాలము గడపవలసియుండును. కష్టములుగడసినపిదప నీతడు చతురంభోధిపరీ తమైన భూతలము నేకచ్ఛత్రముగ శాసించును. ఇదిసత్యము." అని చెప్పెను.

ఈ వాకుండితుని నక్కరించి, నెలవిచ్చి, దుఃఖసాగరమున మునిగెను. అతనికిఁ బేయటకును దోచలేదు. లేకలేక కలిగిన కుమారుని విడిచి పెట్టుటకును నాతనికి మనసొప్పలేదు. అతని జన నము తన ప్రాణములకే ముప్పు తెచ్చిపెట్టినని యొకవక విచారము వేధించుచుండెను. అతడు తన ప్రాణముల బోగొట్టుకొనుట కంటె కుమారునే యరణ్యములకుఁ బంపివేసినచో జేయముగ నుండునని తలంచి, పాతల మనసొప్పక తటస్థముగ నుండెను. ఇంతలో నాబాలు నకు ఏడవయేడు ప్రాప్తించెను. చేరరాజ్యాధిపుండు దండెత్తి విదర్భ దేశపుకోటను ముట్టడించి, వశపరచుకొనెను. జయధ్వజుడు, తన కింక కోటను వశముచేసికొను టశక్యమని తోచగా, రహస్యమార్గమున కుమారుడగు యజ్ఞతత్తునితోను భార్యతోను వనములకు బయలు దేడెను. అతడు వనమున దిరిగి తిరిగి, శ్రమము దుస్సహముకాగా నొకచోఁ గూలబడెను. గర్భవతియైన యాతని భార్య యొక పుత్రుని ప్రిసవించెను. అపుత్రుండును నామయుఁ గూడ మృతినొందిరి.

జయధ్వజుడు విచారపారావార నిర్మగ్నుండై కుమారుకొక నగరమునకుం దోడ్కొనిపోయి, యచ్చోట యాచనమూలమున కాలముం గడపుచుండెను. కొన్నాళ్ళకాలము వ్యాధిపీడితుండై మర

ణించెను. యజ్ఞదత్తుడు కొంచెము బుద్ధివంతుడై, యానగరమున నొక బ్రాహ్మణునియింటఁ బశులకావరియై వనిసేయుచుండెను. ఒకనాడు పశువులఁ దోలుకొని, యరణ్యమున కరిగినంతనే గొప్ప తుపానువట్టెను. ఆతుపానులో మార్గము తెలియక యజ్ఞదత్తుడు తల్చిబుట్టడెను. పశువులన్నియు నిటు నటు చెదరిపోయెను. ఇంతలో నొక శాస్త్రులము యొక్క గాంధు గాంధువును శబ్దము వినబడెను. ఆశబ్దము వాకర్ణించి, యజ్ఞదత్తుడు వృక్షము నారోహించెను. ఆనుపీజముయొక్క కొమ్మపై నొక సర్పముండెను. ఆపాటాలనిని కాటువైవ, నతఁడు విషము తలకెక్కి క్రిందపడిపోయెను క్రింద పశువులకొఱకు వేటకాఁడొక వలఁబన్ని యుండెను ఆవలఁపై నిరఁ దు పడి, స్మృతిహీనుడై యుండెను.

ఉదయమున వేటకాఁడగుదెంచి యాబాలుని దీసికొని యొక సగరమునకు గొంపోయెను. ఆసగరమునకున్న యొక ఘనవైద్యుడు తనయొద్దనున్న మూలికను వాసనచూపించెను. ఆమూలిక నాఘాణించి యజ్ఞదత్తుడు పునర్జీవితమయ్యెను. ఆవైద్యు డాబాలుని మఱొకపిల్లలులేని బ్రాహ్మణునకు బెంచుకొనుట కిచ్చెను. ఆతఁడొక పాఠశాలలో జనువుకొనుచుండెను. ఆపాఠశాలలో రాజుగారి కుమారుడు మంత్రికుమారుడు చనువుకొనుచుండిరి. ఒకనాడొక జ్యోతిష్కు డగు దెంచెను. ఆతఁడు ఆపాఠశాలలోని బాలుఁడందరిహస్తములను బరిశీలించి యాతఁడు ఫలములందెప్పి యజ్ఞదత్తునిహస్తముకూడ పరిశీలించెను. “ఈబాలుఁడు రాజగు”నని యాతఁడు వారిలోఁజెప్పెను.

ఈవిషయము రాజునకు దెలిసెను. ఆరాజు యజ్ఞదత్తుడు రాజిలక్షణలక్షితుండైయుండుటగమనించి యాతఁడుండుటవలన దనకు ఆశా

యమొదవునేమోసని శంకించి యాబాలుని కావనమధ్యమునకుదీసి కొనిపోయి చ పిరండని యజ్ఞాపించెను. అభటులు యజ్ఞదత్తుని యరణ్యమధ్యమునకు దీనికొనిపోయి చంపుటకు జేతులురాక “అయ్యా! నిన్నువధించుటకు జేతులు రాకున్నవి. చంపుమని రాజాజ్ఞయైయున్నది అం గా యజ్ఞదత్తుడు “ఓభటులారా! అంతయు దైవాధీన”మని యూరకుండెను. భటులు కనికరమూని యాతనిని “నీదారినినీవుపో” మ్మని రాజనొద్దకుబోయి “మహారాజా! ఆబాలుని ముక్కలుముక్కలుగ నఱకివైచితి”మనిచెప్పిరి.

యజ్ఞదత్తుడు యెటుపోవుటకును దోచక యాభయంగరాటవి నాయర్థరాల్రంబున కంటక సమన్వితములైన వధముల ననుసరించి నడచి యాముళ్ళబాధకుఁదాళఁజాలక యొకచో బడిపోయెను. వేతువనే యచటి కనతిదూరముననే యాశ్రమమున్న పరాశరమహాముని యాచైతన్యహీనుడైన రాకుమారునిగాంచి తన యాశ్రమమునకుం గొనిపోయి శైల్యోపచారంబులొనర్చిన నాయజ్ఞదత్తుండులేది యాబుషికి నమస్కరించి తాననుభవించుచున్న కష్టములంగూర్చి తెలిపి “మహాత్మా! ఈజీవమునెడ నాకిసుమంతయు ననురక్తి లేదు. నాకు మోక్షసూర్యముచుపదేశించి నన్ను ధన్యంజేయు”మనివలికిన నాబుషీశ్వరుడు దయార్ద్రహృదయుండై యిట్లుచెప్పఁగడంగెను.

“రాజకుమారా ! మోక్షసాధమునకుఁ బ్రధమసోపానము సత్సంగత్యము. వినలేదా?

శ్లో॥ సత్సంగత్వే నిత్సంగత్వం, నిత్సంగత్వే నిర్మోహత్వం
నిర్మోహత్వే నిశ్చలతత్వం, నిశ్చలతత్వే జీవన్ముక్తిః॥

ఉత్పత్తి మార్గము

యను నట్లు దుస్సాగత్యము విసర్జించి సత్సహవాసమున
 కలయును. సత్సాగత్యకారణము సర్వసంగ పరిత్యాగబుద్ధి జనించును.
 సత్సాగత్యము గల పురుషుడు భ్రాంతిరహితుడై నిర్మలది త్తముతో
 వరమాత్ముని భజించు కుతూహలం బొదవును. ఆదియే జీవన్ముక్తి
 హేతుభూతంబగును. సజ్జనులతోడి మైత్రివలన చంద్రిదర్శనమున
 తాప ముత్పరించినట్లు, పాపములు వటావంచలగును. సత్సాగత్య
 మొనరించువా డింద్రియనిగ్రహము, శాంతహృదయము, సగ్యవాగ్మీ
 రతి కలిగియుండవలెను.

మఱియు నాత్మతత్వము తెలియుటకై పురుషునకు జ్ఞానమవ
 సరము లింగదేహములేక స్థూలదేహ మంతకాలముండునో యంత
 వఱకును జీవునకు విచారమపారమై యుండును గాన జ్ఞానజ్యోతే కర్మ
 బంధము సడలించుకొని, స్థూలదేహ విసర్జన మొనరించునవలెను.

సత్యమే జ్ఞానమై, జ్ఞానమే వరబ్రహ్మస్వరూప నిర్ణయ సాధన
 మై వెలయుచున్నది. ఈనిర్ణయము తెలిసికొన్నవారు గంగా యము
 నా గోదావారాద్రాది నదులందుఁ గ్రుంకులిడ నక్కఱనే లేదు. సహ
 వాసము చేసినంతమాత్రమున నాపురుషులు దుర్గుణములు గాని,
 సద్గుణములు గాని యతినులభముగా నలవడును. దొంగసహవాసము
 చేసినవానికి చౌర్యము చేయవలయునను బుద్ధియే జనించును.
 భగవద్భక్తుడగు వాని సాగత్యమొనరించువానికిఁ గూడ భక్తి
 యలవడితీరును. శరీర మశాశ్విత మని గ్రహించవలెను. బుద్బుద
 ప్రియమని గ్రహించి, “ప్రియితతికంఠః బసిడితీసి” యను నార్యో
 క్తి ననుసరించి, ధనముమీఁద వ్రతీహానవునకును నాశ స్వభావి
 కము కాఁబట్టి యాదురాశను భోనాడుటయు, కాంతమీఁది మమకా

కము అనగా కామాతురత నణచుకొనుటయు ధనేషణ, దారేషణ, పుత్రేషణ యచ ధనాపేక్ష, దారాపేక్ష, పుత్రాపేక్షలను సంపూర్ణముగా మఱచి తీరవలయుచు ఈలోకము ధనము, భార్య, మున్నగు నైహికసుఖములన్నియు నసశ్యమే. ఒక్క వరబ్రహ్మమే నిజము ఆ నిజము నతని గత్యమున గాని యన్య సాధనంబుల వలన లభ్యము కానేరదు. సకలము, సమస్తము దైవాధీనంబని వలికిన పరాశర మహామునికి యజ్ఞ దత్తుడు నమస్కృతులొనర్చి. “మహాత్మా! తమ శుశ్రూషచేయుచు నిండేయుదు”నని వలికి, మూడువత్సరములైన పిదప, లోకసంచార కొత్తూహలము జనింప, నాఋషీశ్వరుని నెలపు గై కొని, పోయిపోయి యొక నగరముండేరెను.

ఆనగరములోని వ్రతీయింటి తలుపును బంధింపబడి యుండెను. ఎవరి నన్నమడిగినను తలుపులు తీయఁబడక యుండెను. రాత్రీయయ్యెను. గృహద్వారము లన్నియుఁ దెఱువఁబడెను. ఎల్లరు తమతమ కార్యములఁ జేసికొనుచుండిరి.

యజ్ఞ దత్తుఁ డొక బాహ్యుణ గృహము సమీపించి, “అయ్యా! కొంచెనున్నముఁ బెట్టెదరా? యని యడుగ, నాతఁడా యజ్ఞ దత్తునకు భోజనంబిడి “అయ్యా! ఈయూరిచరిత్రము కరము విదితమైనది. ఈదేశపు మహారాజు నిరతాన్నదానముసేయుచున్నాఁడు. ఆతని కొక మునీంద్రుని కరుణవలన నిరువురు పుత్రికలు జన్మించిరి. ఆపుత్రికలకు హరిహరప్రసాదశాస్త్రి యను వండితుఁడు విద్యాభ్యాసము చేయుచుచున్నాఁడు. ఆతనికి యొక్క సుగుణముమాత్రము తక్కుయితరగుణములన్నియు దుర్గుణములే యైయున్నవి. ఈతఁడు సర్వమును దన యధీనమనియే తలంచుచుండువాఁడు” అనగా యజ్ఞ

తత్తుడు మరునాటి వగటివేళ నిద్రించి, మరునాటి రాత్రి యజ్ఞదత్తుడు రాజుగారి యింటికిగను. అచ్చట పెక్కుమంది భోజనము చేయుచుండిరి. ఈతడుకూడ భోజనమున కాహ్వానింపఁబడెను. భోజనమునకుఁ గూర్చున్నంతనే రాజు “అంతయు నాయధీనము కాదా?” యని ఒక్కొక్కరినీ యడుగుచుండెను. ఈతనికిడ కరుదెంచి రాజటులే యడగ, నితఁడు “మహారాజా! అంతయు మనుజాధీనంబులు తగదు. అంతయు దైవాధీనం”బనుండవగా నారాజేంద్రుఁడాగ్రహవేళ వరవశుఁడై “ఓరీ దురాత్మ! కలుషాధమ! నాయొంటికి భోజనమున కరుదెంచి, నాకు వ్యతిరేకముగ నంతయు దైవాధీనంబని పలికిన నీవంటక వేయించికలు కావలయు” నని మంత్రించిలిచి, “వీనికేమి శిక్షవిధింత” మన నెల్లరు నైక్యకంఠముతో “మహాప్రభూ! వీనికి మరణశిక్ష విధించుటయే మే”లనిరి. భోజనము చేయుచున్న వారిలోఁ గొందఱుమాలిము “ప్రభువరంసమా! ఈతని వదనము రాజలక్షణ శోభితంబై యున్నది. ఈతఁడన్న యొక్క వాక్యమునకే తామంతగా యాగ్రహముండెంచి శిరచ్ఛేదనశిక్ష విధించుట పాడికాదు. వీని నెందైనఁ బిప్పివేయు.” డని యనగా, నారాజు వారిమాటలను గూర్చి కొంతోకలదవారిలోచించి “సరే భటులారా! వీనినొక నొకలోనుంచి, సముద్రమున వదలివేయుం డందాహరము లేక శుష్కించి మరణించుటయే, వీనికిఁ దగిన గొప్పశిక్ష యని యెను.

భటులారానిం గొనిపోయి యొకచిన్న నావయందుంచి మఱొక నావపై సముద్రమధ్యమునఱకు యజ్ఞదత్తునటవిడిచి తిరిగివెడలిపోయిరి. యజ్ఞదత్తుఁ డాచిన్ననావలో నంతయు దైవాధీనంబని వరుండియుండెను. ఆసాగరగభీరతరంగాఘాతమున నావ యటునిటుఘాటుచు పోవుచుండెను. పదునైదుదినములవఱకు నాతఁ డాహరము లేక కాలి

యెటువీచిన గొట్టుబోవుచు తుదకుఁ గలింగవట్టణముంజేరెను. ఒకబాలరి చేతులనుబట్టుటకువచ్చి యానావనుజూచి సమీపించి తీరమునఁ బరుండఁజేసెను. ఇంతలో నాకలింగవట్టణాధీశ్వరుండైన జయసేనమహారాజు సవరివారముగ స్నానమున కరుదెంచి యీబాలరింజూచి ఏమదియని ప్రిశ్నింప నాతడు నాకలో గొట్టుకొనివచ్చినవృత్తాంతము నెరింగించెను. రాజువెంటనే తనయాస్థానవైద్యునిబిలిపించి చికిత్సచేయించి పాలుత్రావింపగా నీరసస్థితిలోనున్న యాతనికి దెలివికలిగెను. ఆజయసేనమహారాజేతనింజూచి “ఓయీ! నీవెవర?”నని ప్రిశ్నింప నాతడు “దైవాధీనం”బనెను. “అయ్యా! నీదేయూరని ప్రశ్నింప నాతడుమరల దైవాధీనంబనెను.

ఈవిధముగా ఏప్రశ్నయడిగినను, సంతయు దైవాధీనంబను నారాజకుమారుం జూచి, జయసేనమహారాజు కోర్కొన్మత్తచిత్తుడై “నేను శ్రీమదడి యీ జీవచ్ఛవమువలెనున్న వాని కుపచారముల సలుప నితండెందుల కి “ట్లంతయు దైవాధీనం” బనుచున్నాడేమి పాప మీతని వధింపు” డన నటనున్న వారు “రాజా! వీనిని మీరే బ్రతికించితిరి. ఇక్కడు చంపఁ బూనుట ధర్మయుక్తముకాదు. కావున రక్షించుటయే కర్తవ్యము. ఈతడనేక కష్టముల ననుభవించియుండును. అందు వలన నీరీతిగా వైరాగ్యము పూనియుండు” నని తోచుచున్నది. స్త్రీల ప్రేమానురాగములకు వశుడుకాని వారెవరునుండరు. గాన ఏవిధముగనైన ప్రయత్నించి, యీతనిచే మాట్లాడించి, యీతని చరిత్ర మెఱుంగుట ముఖ్యమని తలంచి యారాజేంద్రుడు తన దేశమున నీతనిచే మాట్లాడించిన వారి కయిదువేల రూప్యములు బహుమానము. అయిదు మాసముల వ్యవధిచేయజాలనివారి కురిశిక్ష” యని ప్రకటించెను. ఉరిశిక్షకు భయపడి, ఎవరును సాహసించరైరి.

ఈబహుమానము నాకలింగపట్టణములో సౌందర్యమునకును గడును దనమునకును దన కెవ్వరు నీడుజోడు రారని తలంచుచున్న హేమా వతియును నేత్య ఆశించి రాజదర్బారున కరిగి, యజ్ఞదత్తును దన గృహంబునకు, దీసికొనిపోయెను.

అనుదినము నామె యాయజ్ఞదత్తునికి వడసేసేతంబగు భోజనంబిడుచు యాతనిని సంభోగసాగరతరంగముల నోలలాడించుచు మాట్లాడింప వివిధములఁబ్రయత్నించెనుగాని లాభముకలుగదయ్యె. ఆమె తా నెందులకు గొఱివితో దలగోకికొన్నట్లు రాజసభలో బంతుముపట్టి తినియుని విచారింపగడంగెను. ఆమెయిక యాతని నేవిధమున బ్రయత్నించియు మాట్లాడించుట విఫలమని గ్రహించి యర్థరాత్రింబున నాతనిని దనసౌధమునుండి తోసివేయఁదలంచెను. ఆతడుతనకు జెప్పకుండ యర్థరాత్రింబున నెచటికోయరిగెనని రాజుతో జెప్పఁదలచి యామె యానాటియర్థరాత్రిమున యజ్ఞదత్తుని గ్రిందబడదోసెను.

ఆమార్గమున నపుడొక రాజులపెండ్లివారు తరలివెళ్ళుచుండిరి. ఈతఁడు తిన్నగా పాలకిలోబడి యందున్న పెండ్లికుమారు నవ్వలకు దోసివెన నాతడు కల్లకిననుసరించివచ్చుచున్న యేనుగులపాదముల క్రిందబడి నలిగిచనిపోయెను. వివాహమంటపమున యజ్ఞదత్తు డాఘూర్జదేశరాజనందినియగు రాజనందినికఃశమునకు మంగళసూత్రముగట్టి నపిదప వారందఱును దమరాజుకుమారును కాడనిగ్రహించి విన్నదనముజెంది విచారభరితాంతఃకరణలై తమదేశంబున కరిగిరి. చేయునది లేక యజ్ఞదత్తునే యల్లునిగా నాఘూర్జదేశపురాజు గ్రహించెను గాని యిచ్చోటకూడ యజ్ఞదత్తుకు సరిగా మాటడక ఎవ్వరేమడిగినను "నంతయు దైవాధీన"మని సమాధానము జెప్పుచుండెను. రాజుండులకు భేదమొది యజ్ఞదత్తుని సంభాషించఁజేయుటకు బ్రత్యేకముగ గొందఱని నియమించెను.

ఇటు నిట్లుండ నట కలింగవట్నుమునందలి జయసేన మహారాజు కుమార్తె లిరువురకును, మంత్రి కుమార్తెకును వివాహముచేయు వయస్సు పోషించుటచే వారిరువురకును జదువునింక మాన్పించ నించి, రాజు గురుదక్షిణగా బంగారువశ్యైరమున రెండువేల రూపాయలనుంచి యిచ్చిరమ్మనివంపిన, వారటులే గురువుగారి గృహంబు నకు బయలుదేరిరి. మంత్రికుమార్తెకూడ వారి ననుసరించెను.

గురువు హరిహరప్రసాదశాస్త్రి గురుదక్షిణ స్వీకరింపక “రాజకుమార్తెలారా! నాకు గురుదక్షిణవలదు. మీజనకుని యను గ్రహకారణమున ధనవిషయమున నాకెట్టిలోపమును లేదు. మీము వ్యవస్థాపించిన రమించి యానందము పొందుటయే నాయుద్దేశమున, హరిహరప్రసాద “గురువర్యా! తాము పెద్దలు. వివేకవంతులు నయ్యు నిట్లుపలుకఁ జెల్లదు. తండ్రియు, గురువును సమానమని శాస్త్రంబులు ఘోషించుచుండ, తామిట్లు వచించుట న్యాయమా? అదియునుంగాక మాకు కొలది దినములలోనే వివాహము కాఁబోవు చున్న”దని నుడివిన నాపండితుండొగ్రహించగొండై “కన్నయలారా! నాకోర్కె తెలిపితిని. సంతసమున సంగీకరించితిరా మీకు సకల శుభములు నొనగూడును. లేదేని మీరు నాశాపమున కుటియగుదు రనుట కింతయు సందియములే”దని వలుక, నాకన్నయలు చేయు నది లేక “గురువర్యా! ఈదక్షిణమును స్వీకరింపుడు. మాకు శాపములిడవలదు. మీవాంఛను దగిన యదను లభించినపుడు తీర్చెద” యని పలికి వెడలిపోయిరి.

ఇట్లుండగా, సో నగరమున కొక గారడీవాఁడు వచ్చెను. ఇతని యింద్రజాలవిద్య త్రిదర్శిగణనమునకు రాజుగా రాజ్యపొంది.

ఆపదర్శనమైన మఱువాఁడ రాజకుమార్తెల స్వయంవరమహోత్సవ మగునని చాటింకబడెను. ఎల్లదేశముల నేలు మహిళతులును నరు దెంచిరి. ఘూర్జరదేశమునుండి యజ్ఞదత్తుఁడుకూడ ననుచరసహితుఁడై కళింగవట్నమున కరిగెను. సేనానాయకులు, సామంతులు, బంధు మిత్రులు నెల్లరు నింద్రజాలవిద్యాప్రదర్శనము విలోకింప నేతెంచి, తమతమ యాసనములం దుబవిష్టులైరి. అదియే తమ గురువుగారి కోరిక దీర్చుటకుం దగిన యదనని గ్రహించి, రాజకుమార్తెలు, మంత్రి కుమార్తెయు, వండితునెవరును గుర్తింపకుండ నేదో యొక మాటువేషము ధరించిర" మ్మని, వరిచారికచే గబురంపించెను.

ఆవార్తనాలకించి, హరిహరప్రసాదశాస్త్రి యొక రాజకుమారునివలె నలంకృతుఁడై యరుదెంచుచుండుట గాంచిన మంత్రి "అయ్యా! మన నగరములోని పెద్దలలోఁ జాలమంది యొకనురాలేదు. ఇందులకు హేతువెఱుంగరాదు. కావున నీవా భటులతో నేగి, వారిం దోడ్కొని రమ్మనెను. చేయునది లేక యావండితుం డందు లకు సమ్మతించి వెడలెను.

ఇట నారాజకుమార్తెలు తమలోదాము గంటకొక్కరితవంతు న మూడుమందిరములలో నాతనిపొందు నభిలషింపనిశ్చయించుకొనిరి. యజ్ఞదత్తుడు రాజుగారిమేడ యందచందముల గమనింపనెంచి సౌధము ను బరీక్షించుచు నుద్వానవనములో బ్రవేశించెను. వెన్నెలహాయిగ గోయుచుండెను. యజ్ఞదత్తు డుద్వానవనసౌధమున బ్రవేశించెను. మొదటమందిరములో నాతడు ప్రవేశించి మల్లెపూలతోనిండిన హంస తూలికాతల్పముపై కేయనించియుండగా రాజకుమార్తెవచ్చి ఆసౌధ మునందలిదీపములు వెల్గుచున్నచో నెవరికైన యరుమాన మొదవునని

దీవమువార్పివైచి ఆరాజకుమారులపక్క బవ్వలించి సుఖసాగరతరంగమాతల దేలియాడెను. ఆమెవెవలిపోవుచు “గురువర్యా! మీకోరిక నెఱవేరినదిగదా సంతోషమేనా?” యని పల్కించు నాతడు ఎప్పటియట్లు దైవాధీనమని పృథ్వీతరమిచ్చెను. కంఠస్వరమునుబట్టియు సంతయు దైవాధీనంబును పృథ్వీతరమునుబట్టియు తాను భోగించిన యాతడు గురుడుకాడనిగ్రహించి దీవమువెలిగించి యారాజకుమారుని వదనముం దిలకించి సంతోషసంభ్రమభయాశ్చర్యంబు లొకేమారు తన్ను ముప్పిరిగొన “అయ్యా! నీవెట్లీమందిరమునఁ బ్రవేశించితి” వని పల్కించి యాతడు మఱలసంతయు దైవాధీనంబున తన తెలివి తక్కువకు మిక్కిలిగ నిందించుకొనుచు “అయ్యా! ఇతనైన మీరీ మందిరమునువీడి చనవలసిన”దన యజ్ఞదత్తుం డట్లేయని యామందిరమునువిడిచి మఱొకమందిరముంజొచ్చిన నారెండవ రాకుమారైవచ్చి తనయక్కవలెనే దీవమార్పి భోగక్రీడలం దేలినపిదప నీతండు గురువుగాక యశ్యుండని గ్రహించి విషాదవేదనావిదళితమానసయై యాతని నవ్వలకుఁబొమ్మని ప్రార్థించు నాయజ్ఞదత్తుండు మఱొకమందిరముం బ్రవేశించెను. మంత్రీకుమారైకుగూడ నిటులేజరిగెను. ఆనాడు మంత్రీ నిర్బంధమువలన నన్ని వసులనుజేయుదున్న కుండితునకు రాజకుమారైలమందిరములకు రావలనుపడదయ్యెను.

ఉదయమున నామువ్వురును రాత్రివేళఁ దమకు జరిగిన కరాభవములం గూర్చి యుగ్గడించుకొని తమతోఁ బ్రథమసంగమమున ర్పిన యాతనినే దమ భర్తగా స్వీకరించినచోఁ బాతివృత్తభంగ దోషము కలుగదని తలంచిరి.

స్వయంవర మండపమున రాజులెల్లరుం జక్కగా ముస్తాబై కూర్చుండియుండిరి. అత్యంత మనోహరముగ నలంకరించుకొని, సౌం

దర్శనీధితుల నల్వంకలఁ బర్వశేయుచు రాజహంసలవలెను మువ్వకును నడుదెంచిరి. ఆస్వయంవర చిత్రమేమన మువ్వకు నొకరిశేవరితుమని తలదంపులతోఁ జెప్పియుండిరి ఆమువ్వకును రాత్రి తమతో సంభోగార్ణవ తరంగఢోలికల నూగులాడిన యజ్ఞదత్తునారాజసమూహమున గుర్తించి పుష్పదమము నారని కంఠమునందుంచిరి. వివాహము జెబ్బదియోగుంబుల జరిగెను. గాని యిచ్చోట కూడ నారఁడు “అంతయు దైవాధీనం” బను మాట మాననందున రాజు కోపించి, “ఇరువది నాల్గు గంటలకాలముతో” నారఁడు మాట్లాడనిచో మిమ్ము వధితునని కుమార్తెల నుద్దేశించి కలుక వారు పఠినుద్దేశించి “తాము మాట్లాడనిచో మేము నదియందుకు కుదు” మన, నారఁడు ప్రమాదము వాటిల్లునని యెంచి, “సతీ మణులారా! నావ్రతము వీడితి”నని పలికి వారికానందము కలిగించెను.

ఘూర్జర దేశమునకును కలింగపట్నమునకును గూడ యజ్ఞదత్తుడు రాజై ప్రజానురంజకముగ రాజ్యము పాలించుచు నలువురు సతులతోను సుఖించె” నని కృష్ణుండు పలికెను.

ఇరువురును నిద్రావివశులైరి.

తొమ్మిదవ కథ సమాప్తము.

వ ది య వ క థ.

శ్రీకృష్ణుండు పార్థుని గాంచి, “బావా! నేడు నీకు సుగుణ వర్మమహారాజు కథం చెలిపెద నాకర్ణింపు” మని, యిట్లు చెప్పగడంగెను.

సు గు ణ వ ర్మ మ హా రా జు క థ.

తొల్లి మాహిష్మతీదేశమును విజయసింహమహారాజు పరిపాలించుచుండెను. ఆతఁడు చిరకాలము సంతానహీనుడై యుండెను. విజయసింహమహారాజు కాళికాదేవిని గుఱించి, భయంకరము నుగ్రమునగు తపస్సుచేసెను. ఆమె యాతని తపశ్శక్తికి సంతసించి, యొక కుమారుడు జన్మించునట్లు వరమిచ్చెను. విజయసింహుని సతి విజయ సేన గర్భవతియై, నవమాసములు గడచిన పిమ్మట కోటిసూర్య ప్రభాభాసమానుండగు నొక పుత్రునింగనియె. ఆకుమారునకా దంపతులు సుగుణవర్మయని నామకరణమొనర్చి, యనేకుల కన్న వత్త్రదాసము లొసంగిరి.

శుక్ల పక్షపాకరునివలె నాబాలుఁడు దినదినాభివృద్ధి నొందుచు, సకలవిద్యలు నేర్చికొనుచు నెల్లరికి ముద్దులమూటవలె గనుల కుడువొనర్చుచుండెను. ఆబాలుఁడు ఏడువత్సరముల ప్రియము గలవాఁడయి నప్పుడు విజయసింహుడు తన మిత్రుడగు వై శాలీ

దేశాధీశుడగు ప్రజామిత్ర మహారాజ నొకప్పు డాహ్వానించెను. ప్రజామిత్ర మహారాజ సహరివారముగ నేగుచెంది, విజయసింహ మహారాజ వలన గౌరవింపబడెను. ప్రజామిత్రమహారాజ సద్గురు నిధియైన సుగుణవర్మనాలోకించి యానందపాండభిత హృదయావని మంత్రై తన కుమార్తె యిందు లేఖ నిచ్చి పరిణయము గావించునని, యక్కటికేమియుఁ బలుకక కొన్ని దినములు గడచిన పిమ్మట తన దేశ మునకుఁ బోయి. యటనుండి విజయసింహమహారాజునకు యిట్లు లేఖ వ్రాసెను.

వైశాలి.

విభవ సం॥ కృష్ణ కు గ.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ మాహివృత్ దేశాధివాసులు,

సదయహృదయులు, మిత్రశ్రేష్ఠులు నగు శ్రీ విజయసింహ మహారాజుగారికి వైశాలీ దేశాధీశ్వరుఁడు ప్రజమిత్రుం డనేక సమ స్పృతు లొనర్చి వ్రాయునది—

“రాజేంద్రా! నీతో మొన్న మీనగరమునకు వచ్చినపుడే ఖుచ్చటింకఁ దలఁచియు, నంతగా సమంసము కాదను నభిప్రాయ ముతోఁ దటస్థముగ నూరకొంటిని. నీకుమారుండగు సుగుణవర్మకు నాముద్దులపట్టి యగు యిందులేఖ నొసంగి వివాహము చేయఁదలంచి యుంటి నిందులకు నీవభ్యంతరముఁజెప్పక సమ్మతించు”వని యాశించు దున్నాను. మన స్నేహము యీ భాంధవ్యపాశమున ముడింత దృఢ ము కాగలదు జబాబు వ్రాయుఁ గోరెదను.”

భవస్మిత్రుఁడు,

ప్రజామిత్రుఁడు,

విజయసింహుఁ డా లేఖను చదువుకొని కరమానందభరితాత్ముఁ డై తనకుమారుఁడును నాతనిపుత్రికయు వివాహముచిరవయస్కులైన పుడు తప్పకవివాహముచేయుదునని లేఖవ్రాసెను. కొలదిమాసములు గడచినపిదప విజయసింహమహారాజు వ్యాధిపీడితుడై మరణించెను. ఆరాజు తన యవసానదశలో మంత్రియగు విశారదుంబిలిది “అమా త్యవశేణ్మా! నాకుమారుని నీకుమారునివలెనే ప్రేమతోబెంచి యుక్త ప్రాయుఁడైనపిదప రాజ్యమునకు బట్టాభిషిక్తుండేయు బాధ్యతనీది” యని చేతితోతేయివేయించుకొని యసువులనీడెను.

మొదట విశారదుఁడు రాజకుమారునియెడ నభిమానముగ కొన్నాళ్లుమెలగెను. పిదప నాతనికారాజ్యమును దానే వరిపాలించి తన కుమారుఁడుగు దుష్టకీర్తికి వైశాలీదేశాధీశుండగు ప్రజామిత్రుని తనయను వివాహముచేయదలంచి రాజాంతఃపురముననుండునొకదాది తో“నీకు ధనమిచ్చెద రాణికిని యువరాజునకును విషప్రయోగ మొన రింపు”మని కొంతధనమిచ్చిన నామె యాధనముస్వీకరించి రాణియొద్ద కరుదెంచి మంత్రి దురూహను దెలిపెను.

మంత్రి యిట్లాకసిక్తముగ చుట్టిబుఁడై కుతంత్రములబన్నచుండుట కెంతయు దుఃఖించి రాణి దైవముపై భారభిడి వలయునంత ధనకనకవస్త్రాభరణములఁగొని వారణాసికింబోయివత్తునంతవఱకు జాగ రూకుండవై రాజ్యపాలనము జేయుచుండుమని మంత్రితోవచించి తిన్న గా వైశాలీదేశమున కరిగెను.

ఆనగరమున నామెయొక సుందరభవనమున నివసించుసాగెను. వైశాలీనగరేశ్వరుండగు ప్రజామిత్రమహారాజుతనయ యగు నిందు లేఖకుం జదువుచున్న కృష్ణరాయశాస్త్రికడనే యీతడును విద్యా

భ్యాసముజేయనాగెను. ఇందులేఖసాదర్యమును వీక్షించి సుగుణవర్మ ముగ్ధుడయ్యెను. ఇందులేఖ సుగుణవర్మ లిరువురును ఒకరివైనాక రను రాగముగలిగి కలిసిమెలిసియుండిరి. వారిహృదయములందలి స్నేహ భావములు క్రమక్రమముగా ననురాగస్వరూపమునుదాల్చుచుండెను. ఆరుసంవత్సరము లిట్లుగడచినవి. ఇందులేఖ నవయావనారంభావస్థలో నున్నది. ఒకనాడామెకు బాఠము రాలేదు. ఆమె రాజకుమారుని జూచి “స్నేహితుడా! నాకు బాఠమురాలేదు. కొంచెముబోధించి గురువుగారివలన జీవాట్లులేకుండజేయు”మనికోర నారాజనందనుడు “బాలికామణి! నీకు బాఠముజెప్పిన వాకేమియిచ్చెదవు?”అనియడుగ ఇందులేఖ “నీవేమడిగిన యిదియిచ్చెద”ననెను. సుగుణవర్మ యామె కు బాఠము చక్కగా బోధించెను.

మఱికొన్నిదినములు గడచెను. మాహిష్మతీదేశపుమంత్రి విశ్వ రదుండు విజయసింహమహారాజు చనిపోయెననియు దానురాజకుమారుండగు సుగుణవర్మచు దీసికొనివచ్చుచున్నా’ననియుత్తరమువ్రాసెను. ప్రజామిత్రమహారాజు తనకుమార్తెతో నీషమముజెప్పి గురుదక్షిణగా ధనమిమ్మని వంపెను.

ఇందు లేఖ యాధనముం దీసికొని, గురువుగారి గృహమునకుఁ బోయి, తానింక పాఠశాలకు వచ్చుటలే”దని పలికి, యారాజనందనునితోఁ జెప్పగా నాతఁడశుప్తాంత లోచనుడై “రాజపుత్రీ! ఇందు లేఖ! నేను నీకానాడు పాఠము జెప్పినపుడేది కోరిన నది యిచ్చెద నంటివి జ్ఞాపకమున్నదా” యని యడుగ, నామె “ఏమికావలయు” నని ప్రశ్నించెను. సుగుణవర్మ! “సుగుణముల దొంటి! నేను నిన్నమనసార జేమించియుంటిని. నేనును రాజపుత్రుండనే నీవేనాకుఁ గావలయు” నని పలుక, ఆమె “అయ్యో! రాజకుమారా! నిన్నుకూడ

నేను ప్రేమితుకపాలము. కాని మాతలిదండ్రుల న్యాయమునకు నన్ను తప్పకుండా పెద్దదేయ నిశ్చయించియున్నాడు. ఇప్పుడు కర్తవ్యము మని యడుగ నారంభంబు “ప్రేయసీ! మన మీదేశమును రహస్యముగ విడిచి, కొన్నాళ్ళు దేశసంచార మొనరించి, వివాహసంతరము తిరిగి వత్తము. అప్పటికి నేను నారాజ్యమును దిరిగి సాపాదించుకొందు” నని యెను. ఆమె యానని మాటలకు సంతసింది, తానారాత్రియే సర్వాభరణములను వెలునియకొని, పరిచారిక సాహాయ్యముం గొని, నగరము యొక్క పడమటి ద్వారముకడ కరుదొంచెద నచట రెండు వాయములతో “వేదియుండు” మని వలుక, వారఁడల్లెయు, యింటికి బోయి తల్లితో దేశసంచార మొనరించి, సైన్యముం గూర్చుకొని తన రాజ్యము నెట్లయిన దిరిగి సాపాదించు” నని వలికి, యారేయి కరవాలమును, గొంత ధనమును, వస్త్రాభరణములను దీసికొని, వత్సమదిశ నున్న ద్వారముకడ వేదియుండెను.

ఇందులేఖ యింటికి బోయి, యీ వృత్తాంతమును దన పరిచారికకుఁ దెలిపెను. ఆపరిచారిక “అమ్మా మన రాచకులమునకు నీచేయఁ బోవు కార్యమెంత యుపయోగము నాపాదించును. నామాట విని, యీవ్రాయత్నమును మానుము” అనెను. అయిదులేఖ “చెల్లీ! నన్ను వివాహముఁ జేసికొనుటకై మాహివృత్తినుండి యరుదొంచు నారంభంబు కురూపియో, గుడ్డియో తెలియదు. నేను ప్రేమించిన రాజపుత్రుఁడు నవమోహనాకారుఁడు, నేనాతనిం దక్క యన్యులఁ బరిణయముకాఁ జాల” నని, వదించి తన నగల నన్నింటి నొక మాటగా గట్టి, యాపరిచారికతో సర్గరాత్రియనఁ బ్రేమదిశ నున్న ద్వారముకడ కరిగి, సుగణవర్జు గలిసికొని, అశ్వము నెక్కి, పరిచారికను నీడొలిపెను. అయిదులేఖను బోయియులఁజేరి వ్రాయాణముచేసి,

చాల దూరమరిగి, యొక రమ్యాద్యానవనముం జూచెను. ఆయన వనంబున నొక నుదరసౌధముండెను. ఆసుందరభవనమునకు ముందు గనున్న సరోవరమునఁ గాళ్ళు కడిగికొని, వారామందిరము నిర్జనమై యుండటం గమనించి, యందుఁ బ్రవేశించి, విశ్రాంతిచెందిరి.

ఇంతలో నొకవృద్ధాంగన యరుదెంచి “అమ్మా! ఎన్నాళ్ళకు గనబడితి?”వని తనయాశ్చర్యము వెల్లడించెను. ఇందులేఖ యాహుతుల నాలకించి “అమ్మా! నీవెవరు? నన్నుచూచి భ్రమపడుచున్నట్లు తోచుచున్నది” అనగా ఆమెనలిది “అమ్మాయి! నేను హేమావతియను కన్యకు బెదినాను. ఆమె యెవనినో ప్రేమించి నాధనము తీసికొని వెడలిపోయినది. మీయిరువురుఁడవచ్చి నామందిరములో నివసించుడు. నాకు జాలధనమున్నది.” అని వారిని దనసౌధములోనికిఁ దీసికొనివెళ్ళెను.

వారామసౌధమున సత్యంతునందవరవశులై కాలముగడపుచుండిరి. ఒకనాటిరాత్రి వారిరువురు సరససల్లాపముగ్నులైయుండగా నామె “నాథా! నిన్న మనముకూర్చుండిన మంటపమునొద్ద రత్నహారము మఱచిపెట్టితి”మన నాతడు నేపోయి దానిందెచ్చెద”నని యుదయమున యదృశకు ఇందులేఖను వప్పుజెప్పి తానశ్వాసాధుడైపోయి యా హారమునుగొనివచ్చుచుండగా నాహారములో రహస్యముగానున్న యొకసన్ననిపామా నుగుణవర్మకంఠముపై గాటువైచెను. ఆగాటుచే నాతడు స్మృతితప్పి గూయశ్వముపై నల్లెనడియుండెను. ఆయశ్వము తనయజమాని స్మృతితప్పియున్నాడని గ్రహించి నిజసౌధమును గుఱుతిరిగఁజాలక మఱొక సౌధముచెంతకరిగి నిలువబడెను. ఆసౌధమున లతాంగియను వేశ్య నివసించుచుండెను. ఆవేశ్య యానుగుణవర్మసౌందర్యము నాలోకించి వినికాహితచిత్తయై యాతనిలోనికిఁ గొనిపోయె.

సకలోపచారముల నొనరించెను. వైద్యుఁడగుదొచి యొక మూలిక నాఘ్రాశంకఁజేయ నాతడు స్మృతినిగోల్పెనను. ఆవేశ్యను విడిచి పోయినచో గృతఘ్నుడని నిందించు కేమోయని సుగుణవర్మ యిచ్చట నేయుండెను. లతాంగిరత్ని శ్రీహరి తనకుయార్తె యారాజుతోడిసుఖమునే గోరుచు ధనార్జనమేమియు జేయకపోవుటయేగాక క్రియవివరము సాపాదించియుండిన ధనమునుకూడ ఖర్చుపెట్టుచుంటుకు గిరిసి “అమ్మా! ఓకిది తగ దాతనినింక పొ”మ్మనుమనియెను. ఆమె “ఆతనినేబ్రేమించితిని, ఆతనికొకట నేవార్జించినధనము నేవ్యయకరమిచ్చువాను నీవేమి చెప్పినను యీవిషయమున నీమాటనినదానంగా”ననియెను.

ఆవేశ్యమాత యాతనిపై గోపించి యొక మూలికత్తియను రానింది మంత్రింపబడిన యాజలము నారాజపుత్రినిపై జలికెను. మెటనే ఆతడు చిలుకరూపముధరించెను. ఆరాజనందకుండగు సుగుణవర్మ చిలుకరూపమున నచటకుండక తిన్నగా ఎగురుచుబోయి రాజాంతఃపురమున రాజపుత్రినిహరించుచున్న స్థలమునవ్రాలెను. ఎంతో ముచ్చటగాయున్న యాచిలుకనుజూచి ఆరాజపుత్రి మెల్లగవ్రయత్నించి పట్టుకొని మేరునిమర తెక్కలలోనున్న మైసపుచే జేయబడిన వెంట్రుక యూపిపోయెను. ఆముత్తరక్షణముననే సుగుణవర్మ చిలుక రూపమునువిడిచి నిజరూపముచు ధరించెను. రాజపుత్రియగు జయకుమారి యామైసపువెంట్రుకనుదాచి యాసుగుణవర్మసౌందర్య స్వరూపమునకు ముగ్ధయై పగటివేళల నావెంట్రుకసాహాయ్యమున నాతని చిలుకగా మార్పుచు రాత్రింబ దాతనితో భోగజలధితరంగముల నోలలాడుచుండెను.

ఈరీతిగా మూడు మానములు గడచెను. జయకుమారి గర్భ వతియాయెను. ఈసంగతి రాజునకుఁ దెలిసిపోయెను. ఆతఁడు తన కుమార్తె రహస్య వ్రేవర్తనముఁ దెలియఁజేసఁ దెలికత్తెకు బహు మాన మిచ్చెద" ననెను. ఒక తెలికత్తె యామె శయ్యాగృహము వ్రేక్క పొంచియుండి, జయకుమారి, చిలుకను పురుషునిగా మార్చి, యాతనితో భోగించుట కనులార జూచి, యవ్వీషయము రాజునకుఁ దెలిపెను.

రాజు తన కుమార్తె యంతఃపురములోని చిలుకను దెప్పించి, ఎగిరిపోవునట్లు విడిచిపెట్టెను. సుగుణవర్ణ చిలుకరూపమున ఎగిరి పోయెను. జయకుమారి యాచిలుక లేనిదే తానాహారము స్వీకరించుట లేదనియు, నా చిలుక రాజపుత్రుఁడనియు, నాతని దప్ప తదన్యలఁ బెండ్లిచేసికొనుట లేదనియుఁ దెలుప నారాజు డెందంబున కొందలమంది, మంత్రీవేత్తల కివ్వీషయముం దెలిపెను. ఒకమంత్రీ శాస్త్రపారంగతుఁడు వరకాయప్రవేశ విద్య నెఱిగిన వాడగుటచే డేగరూపము ధరించి, యా చిలుకను వెంబడించెను.

సుగుణవర్ణునిన్నగా ఎగురుచు బోయి గర్గమహాముని యాశ్రమం జేరి, యాఋషితపః ప్రభావమున నిజరూపము ధరించి, యా మైనపు వెండుకను జాగ్రతపరచుకొని, యా ఋషి పాఠములకుఁ బ్రతిమిల్లి యిట్లనెను—

“స్వామీ! నే నిన్నికష్టముల ననుభవించుటకు యితగా దుఃఖము బొందుటకు హేతువు నెలనిచ్చి, నాయారాటముం బాపరేయన, నాతఁడు “వత్సా! నీకు దుఃఖము యొక్క స్వభావమును, తదితర వేదాంత విషయములను బోధింతు” నని యిట్లు చెప్పుచున్నాఁడు.

గర్భముని యుపకేళము.

రాకుమారా! కృపంచములోనుండు కృతిశిలిని దుఃఖము స్వాభావికమేయగునా? అయ్యది ఆగంతుకమాయచు సంజేహము జనించుచుండును. వేవచ్చెట్టునకు చేదు వీధియుగా కృత్రిమిద్ధమో ఆత్మకు దుఃఖము స్వాభావికమైనచో నశించజాలదు. గాన ఆగంతుకమే యని చెప్పనొప్పును. శరీర కరిగ్రహణాబున్న కృతిచోటను దుఃఖము కలదు. వివేకి నవివేకినిగూడ విచారముకలదాయను సందియమునపుటకు అవకాశమున్నది. వివేకిదుఃఖము అంతఃకరణావిషమనితలచివిరక్తి భావముతో జూచును. అవివేకి తన కాదుఃఖము కష్టసంజనితమని తలంచి సుఖముకలిగినపుడని సౌఖ్యదినములనియు నశుభములొదనినపు డయ్యవి అసౌఖ్యదినములనియు దలంచి కరితాపముజెందుచుండును. మఱియు నాత్మారామబ్రహ్మమనే మాయయనిచెప్పుచుండురు ఈయాత్మరామబ్రహ్మము దేవనూనపులును వశుపత్యుడిజంతుజాలమును సృష్టించి తాను భగవంతుడనుపేరుతో ననేక చిత్రములను జేయుచుండును. కరిపూర్ణమునకు జైతన్యములేకుండును. దీనినే యెఱుకయందురు దీని స్వభావము వర్ణింప నాదిశేషునికైన నలవిగాదు. శరీరము నవరంధ్రమయము నాసారంభములో నెఱ్ఱగానుండునది సూర్యవాడి తెల్లని వర్ణముగలది చంద్రవాడి. ఇడాపింగళానాడులుకల నుషుమ్నవాడి అగ్రభాగము. వత్సా! నీకొఱకై కాశ్మీరసృపాలుని పుత్రిక కృత్రిమిద్ధమన్నదని దివ్యదృష్టివలన నెఱింగితి నీవచ్చటికిబోయి యామెను బరిణయంబై సకలశుభంబులను పొందు” మని సంతనే ఆనుగుణవర్మ కాశ్మీరనగరరాజు నాస్థానంబున నిలిచెను. ఆతనింజూచి యారాజు నీవెవరవని కృత్రిమిద్ధమన్న నాయువకుడు తన్ను రాకుమారి యగు జయకుమారి ప్రేమించినదనిచెప్పుగా నారా జానందభరితాం

కరణుడై యాతనికిని దళ కుమార్తె కును బెడ్డి చేసెను. సుగుణ వర్మ య తట నిందులేఖ సౌధమునకరుడెంచి, యామె దుఃఖమును బోసెడిది, యామెతో లతాంగి యింటికిపోయి ఆమెనుగూడ తనతో దోడ్కొని బైశాలిదేశమున కరిగెను.

ఇందులేఖ తనతల్లిని దర్శింపబోగా నామె “ఓసి దురాత్ము రాలా! కులమున కవయళము ఘటించితివని, నీతండ్రి యాగ్రహ వేశ వరవశుడై మండిపడుచున్నాఁ” డని యామెవలన జరిగిన వృ త్తాంతముం దెలిసికొని, తన భర్తతో జెప్ప, నాతఁడా యుదంత మును కొలువులో నెల్లరికెఱిగించి, యల్లుడగు సుగుణవర్మను, నాతని తల్లిని రావించి యుదితరీతిని సత్కరించి, మహావైభవముగ వివాహమహోత్సవముండేసి, దుర్భుద్ధితో రాజ్యము నవహరించిన విశారదుని శిక్షించి, యారాజ్యమునకు మరల సుగుణవర్మను పట్టాభిషిక్తుండేయవలెనను నూహతో నాతనికి వివాహమున కాహ్వానించెను.

విశారదుడు సమరివారముగ నచటికరుడెంచి తనపుత్రినిజూపి యారితడే నాపుత్రుడగు సుగుణవర్మయని పలుకునంతలో సుగుణ వర్మ కృత్యక్షమై యాతనికి వెఱపుగల్గించెను. ఆమెంతయు నాతని కు హరుడును కారాగృహమున దోయిబడిరి. సుగుణవర్మ మగల మాహిష్మతీదేశమునకు రాజయ్యెను.

ఈకథవిని అర్జునుఁడు నిద్రాపరవశుడయ్యెను.

వదియవకథ సమాప్తము.

క ద కొం డ వ క థ.

శ్రీకృష్ణార్జునులు చల్లని మంద మారుతము కొఱకై విహరిం, చుచు, సరససల్లాపముల నాడుచుండఁగా శ్రీకృష్ణుండు “బావా! నేడు గూడ నాకొక పుణ్యచారిత్రముం జెప్పి కృతార్థుం జేయవే” యనెను, యదుకులభూషణుడంత నిట్లు చెప్పఁ దొడంగెను.

జ య దే వ మ హా రా జు క థ .

పూర్వ మొకనొకప్పుడు కోసలదేశమును జయించుచుండెను మహారాజు పరిపాలించుచుండెను. ఆతఁడు సకల సద్గుణ సంశోభితుఁడు, భక్తిపరుఁడు, ప్రజానురాగము గలవాఁడనై యుండెను. ఆతనికి రాజ్యాంగ విశ్వాసుండగు మంత్రి సుశర్మయను నాతఁడుండెను. అమాత్య వరేణ్యుడగు సుశర్మ కిరువురు పుత్రులుగలరు. వారిరువురు సౌందర్య వంతులు, బుద్ధిమంతులు, వీరులునై యలరారుచుండిరి. కొంతకాలము నకామంత్రి చనిపోయెను. ఆ యిరువురు కుమారులకును జయచంద్ర మహారాజు కబురఁపి “మంత్రినందనలారా! మీతండ్రి మరణము నకు మీరెంతయుఁ గుండుచున్నారని గ్రహించితిని. మీరు దుఃఖముఁ బనిలేదు. మీయిరువురును గూడ నాకు తేపటినండి మంతులై గౌరవము పొందగలరు.” అనియెను.

వారిలో మొదటివానిపేరు వసంతసింహుడు. రెండవవానిపేరు జయదేవుడు.

ఇరువురును దమతమ కార్యములఁ జక్కగా జేయుచు రాజున కాహ్లాదమునగూర్చుచుండిరి. జయచంద్రుడు తాను వేటకుఁబోవు వస్తువొకప్పుడు వసంతసింహుని మఱొకప్పుడు జయదేవునితనతో దీసి కొని వెళ్ళుచుండెడివాడు. ఒకనా డాయన్నదమ్ములిరువురును రాత్రి వేళ భోజనానంతరము కూర్చుండి సరససల్లాపముల నాడుకొనుచుండిరి. అప్పుడు జయదేవు నుద్దేశించి వసంతసింహుఁ డిట్లనెను.

“తమ్ముడా! మనతండ్రిగతించినను రాజేంద్రుని యాదరమున నుఖించుచున్నాము. మన మిరువురమును నొకకుటు బమునందు జన్మించిన యిరువురు బాలికల నొకేషిషఘన బెండ్లిచేసికొనవలయును. నీ వందుల కంగీకరింతువా?”

“అన్నా! నీమాట శ్రమరాదువాడఁగ”నని జయదేవుడు పలికెను. జయదేవు “డన్నా! నువ సతులిగువురు నొకేకర్యాయము గల్గింపగుచుదు. నీకుమగళిశువుజన్మించి నాకు యాడుపిల్లపుట్టినచో నాకుమార్తె కీవరణముగ మూడువేలగుట్టములనీచువలె”నని పలికి నంతనే మావస తసింహుడు కోపగించి “నీకెంత దురాశయున్న”దని యవ్వలకుఁబోయెను.

మఱునాటి యుదయమున వసంతసింహుడు రాజుగారితో వేట కుబోయెను. జయదేవుడు తనకును తన సోదరునికును సఖిప్రియభేద ము కలిగినందున నీక నాయుట నుండనొల్లక ధనవస్త్రాభరణముల గోస యశ్వారూఢుడైచ నెను. అతడు తిన్నగాపోయి యనేకారణ్య ములనుగడచి భుశుండమహర్షి యాశ్రమమునకుపోయెను. అఱుషీశ్వ రుని కౌతఁడు ప్రణమిల్లి “మహాత్మా! నాకు మోక్షసన్యాసనిధానము నేలంగింది నన్నుంగృతార్థుడేయిరే”యని ప్రార్థించ నాతడు డిట్లనియె.

“వత్సా! ఇష్టమున్నవస్తువును విడిచిపెట్టుటయే సన్యాసమనబడును. యజ్ఞము, దానము, తపము, కర్మములను విడువక ఆచరించుచు వాని సీక్ష్వరార్పణము జేయుటయే మోక్షసన్యాసమని పేర్కొనబడుచున్నది. యజ్ఞదానతపంబుల మానక యాచరించువాడు భగవంతుని యనుగ్రహమునకు బాతుగ్రడగును. ఈమూర్ఖుని యాచరించుటవలన సతనిపాపములు కటావంచలగుచున్నవి. వీనినాచరించునపుడు నిత్యనైమిత్తికకర్మలను విడిచిపెట్టరాదు. ఈత్యనైమిత్తికకర్మల విసర్జించినవాడు తామసజ్ఞానియనియు శరీరకష్టమునకువెలుగు కర్మత్యాగ మొనరించినవాడు రాజసజ్ఞానియనియు నిత్యకర్మానుష్ఠాన మొనరించువాడు సాత్త్వికజ్ఞానియనియు బ్రహ్మసోర్పులో నెహించి ఈశ్వరార్పితముగ నాచరించువాడు కర్మత్యాగియనియు జెప్పబడును. కర్మఫలత్యాగికి మోక్షము సిద్ధించుటయే గాక జన్మరాహిత్యము కలుగును.

దేహాంశాశేదీయ పంచప్రాణముల వ్యాపారమునునైయున్నది. మరణజడాచరించు సత్కర్మయోగను, దుష్కర్మయోగను, పెదేహాంశరాదులు కారణమగును. కర్మయొక్క స్వరూపమును దెలిసికొనుటయే జ్ఞానమనబడును. తాను చేయుబోవు కర్మనెఱుంగుట జ్ఞేయబడును. దీని నెఱుంగువాడు జ్ఞాతయనబడును. ఈమూర్ఖుని వేదవేదాంగకోవిదులు కర్మయొక్క విధితీయమని పేర్కొందురు. పరబ్రహ్మను భావజ్ఞానముచే విలోకించువాడు సాత్త్వికజ్ఞానియనియు, భేదభావముచే వీక్షించుచు భిన్నరూప విలసితునిగా నెది భ్రావించువాడు రాజసజ్ఞానియనియు, జెప్పబడును. సర్వము కరమై కర్మరస కర్పించి, విపీలికలనుండి కరంధామునివలన నొక్కడేయని యెందినవాడే మోక్షసన్యాసి యనబడును. అంతరిందియి, బాహ్యోందియి, నిగ్రహములు, తపస్సు, కరిశుద్ధత, ఓర్పు, శాస్త్ర

పరిజ్ఞానము, అనుభవజ్ఞానము యివి యన్నియు భూసురకర్మలు. తైర్యము, దానము, శౌర్యము, తేజము యివి క్షత్రియోదితము లగు కర్మలు వ్యవసాయవాణిజ్యములు వైశ్యునకును, పై మూడు కులములవారికి భక్తితో శుశ్రూషలొనరించుట శూద్రునకును విహితకర్మలు. రాగద్వేషముల వర్జించి, నిర్జనప్రదేశమున, నల్ప హారము మాత్రమే స్వీకరించుచు, ధ్యానయోగము బూని, కామ కోపమమగరాహంకారులనీకి, శాంతియుగముగు హృదయముతో బరబ్రహ్మ స్వరూపము నెఱు గుటకుఁ బ్రయత్నించుటయే మోక్ష సన్న్యాసమనఁబడునని భుశుండ మహర్షికి జయదేవుఁడు నమస్కరించి, “స్వామీ! ధన్యఁడనైతి” నని కలికి, యచ్చోటువాని, తిన్నగా మగధదేశమునకుఁ బోయెను.

మగధదేశశాసనమునకు వీరకేతుమహారాజు కుఁజరమునెక్కి పరివారసమేతముగ నరుగుచుండెను. ఆమహారాజునుగాంచి యందఱు ను వంగివంగి నమస్కృతుల నొనర్చుచుండిరి. నుండరుండగు జయదేవుడొక ప్రక్కదూరముగా నిలువబడి యాపైభవమును కనలొరఁగాంచి యానందించుచుండెను. మహారాజుగు వీరకేతువును దూరముగనిలువ బడియున్న జయదేవుని సౌందర్యమాకర్షించెను. మహారాజు జయదేవుని పిలిచి “ఓయీ! నీదేయూరిని ప్రశ్నింప నలఁడు “మహాప్రభూ! నేను కోసలదేశమునుండి యరుదెంచినాను. నన్ను నా సోదరుఁ డవ మాన మొనరించినందున ప్రభువందమునెడ విరక్తి జనించి యిటులేతైచి నాడ నిక నేనాదేశమునకెన్నడును పో”న నెను.

అరాజేంద్రుఁడు “ఓ మమా యికుఁడా! నిర్మలానురాగమునకు నిశ్చలదీవితమునకు నివిశ్వమున తావులేదు. వత్సా! నాగృహమున కరుదెంచి సుఖదీపనమును గడపుమనెను.

జయదేవుడు వీరకేతుమహారాజు ననుసరించి యాతని ముదిరమున కరిగెను.

జయదేవుడు వీరకేతు మహారాజున కతిథియయ్యెను. ఆమహారాజునకు చిత్రాంగియను కుమార్తెయుండెను. ఆమె జయదేవు నాలోకించి, పరిణయ విహ్వలయయ్యెను. పృథమసూరిత్యముననే వారి చిత్రములు భక్తి భావభరితము లయ్యెను. ఇరువురును బద్ధానురాగులైరి. ఇది వీరకేతు మహారాజు గమించి, యొకనాడతనిం బిలిచి “వత్సా! నీవివర్తనము నాకల్యంతమోద మొదవించినది. నాకు మూర్తయగు చిత్రాంగి వివాహయోగ్యయైయున్నది ఆమెను దమ కుమారులకిచ్చి పరిణయ మొనర్చుమని యనేకులు ప్రాయశ్చరున్నారు. నిన్ను చూచినపుడే నాకు నీయెడ నభిమానము కలిగినది. నీకు నాతనయనిచ్చి, పెద్దిచ్చేయుదు” నని వలికెను. జయదేవుని వదనము హర్షోత్ఫుల్లమైనది. శుభదినంబున చిత్రాంగి జయదేవులకు వివాహమైనది జయదేవుడు మగధదేశమునకు బట్టాభిషిక్తుడయ్యెను. రాజేంద్రుడు “వత్సా! నీవిపుడు నీకు కోసలమున విరక్తి కలిగిన హేతువును దెలుపవలయు”నన, నాతడు తనయన్నకును దనకును జరిగిన వివాదవృత్తాంతమును చెలిపెను. ఆరాజు పుంగవుడు సత్వము “అను! మీ వివాదము చాల విచిత్రముగ నున్న”దనియెను.

జయదేవుని కిచ్చట వివాహము జరిగిననాడే యాతని సోదరుడగు వసంతసింహునకుఁగూడ వివాహముజరిగెను. కోసలేశ్వరుండగు జయచంద్ర మహారాజుతో వేటనుండి తిరిగివచ్చి తన కలుకులకు గుడ్డుడై జయదేవుడిట నీడి చననని గ్రహించి, యపరిమితవిచార భరితాంతరంగుడై, తానే యాతని సన్వేషింప మగధదేశమున కరిగి యొక రాజసూదనిని బరిణయమాడి, కోసలకుఁబోయెను.

వనంశసింహ జయదేవునియొక్క భార్యలు నొకప్పుడే గర్భవతులైరి వనంశసింహుని భార్య రత్నాంగి యొకపుత్రికిను, జయదేవుఁ డొక కుమారుని గనిరి. ఇరువురకు శుక పక్షసుధా శులభా లె తినడివాభిర్బుద్ధి నొందుచుడిరి. జయదేవుఁడు తన కుమారుఁకువీర పీఠముఁడనియు, వనంశసింహుఁడు తన పుత్రికికు లలిత మనియుఁ బేర్లుపెట్టిరి. జయదేవుఁడు తన కుమారునకు రాజ్యపాలన విధునిచ్చిం టిని చెలిపెను. ఆతఁడు వ్యాధిపీడితుఁడయ్యెను. ఆతఁడు తన యవ సానదశలో, కుమారుడగు వీరసింహుని బిలిచి, “కుమారా! నేనిక మరణింపనున్నాను. నాయీ తుదివాక్యముల నధికమగు శ్రద్ధతో నాలింపుము.

“జీవునకు జరనమరణములు సహజములు. జీవిత మెట్లుల శాశ్వతమైనదో యటులే యీగోపంచమున నశాశ్వతము. నాయ న్న వనంశసింహుఁడు కోసలదేశమునకు మంత్రిగానున్నాఁడు. నీవెపు డైన నాతని యింటికిఁ బోయిరమ్మ. ఈవ్రాతపత్రికను జదువుకొను ము. నాచరిత్రమంతయు బోధపడగల” డని చెప్పి యనువులఁ బాసెను.

జయదేవుని మరణాంతరము మఱల వీరకేతువే మధరాజ్య పరిపాలన భారము వహించియుండెను. ఆతఁడు తన మందిరమునుండి రెండుతూసములవరకును యీవలికి రాకపోవుటచే వీరకేతువు కోప ఘూర్ణిత నేత్రుడై “వీరసింహుని కరచరణముల బంధించి తీసికొని రం”డని భటులకాజ్ఞాపించెను.

ఈవిషయమొక భటుఁడువిని ముందు పరుగెత్తుకొనివచ్చి వీర సింహునితో జెప్పి “ప్రభూ! మిమ్ము బంధించుటకు భటులువచ్చుచు

వాడు. త్వరతో మేలైన వెలిపాం” అనియెను. అవీరిని చూడఁజూచు
గొంతభవము దీసికొని వెలిపాము దేవాలయముం జేరునప్పటికి
దిశలెల్ల సందఱార బంధుగములాయెను. వీరిని చూచు నిరాశుడై
యాదేవాలయ సోపానముపై నిస్పృహుడై వశియుడగు ఇంతలో
వాహరార్థ మరుదొందిన యొకరక్కసును ఆదేవాలయమున కడు
దొంది, యచటనున్న వీరసింహుని సౌందర్యమును దదేశ దృష్టితో
వాలోకించి, “ఈతఁడు గంధర్వుడై యుండు”నని నింగికెగిరిపోయె
ను. ఆకనమున వారక్కసుని కొక దేవతకనిపించెను. ఆదేవత నుద్దే
శించి యారాక్షసుఁడు “ఓభేచరాంగనీ! నీవొకవరి యాదేవాలయ
సోపానముపై బడియున్న రాకుమారుని సౌందర్యమునుజూచి పోరా
దా” యనగా, వామె యంగీకరించి, క్రిందకు దిగెను.

ఆదేవత యారక్కసుంజూచి “నేనొక యసాధారణ సౌం
దర్యవతిం గనుగొంటిని. చూపింతును ర” మ్మని కోసలదేశమున
కరిగెను.

కోసలదేశమున వసంతసింహునికుమార్తె విజయకుమారిని ఆ
రక్కసుఁడును దేవతయుఁజూచిరి. దేవత “అసురకులోత్తంసమా! ఏ
మైననుపరియే ఈమెసౌందర్యము ఆరాకొమరుని యందమునుమించు
ననెను. “కాదాతఁడే యందగా” అని యాతండువలకు వామె “మన
మిరువురమును నీవిషయమై జగదయాడుటెందులకు? ఈయిరువురికిని
బెండ్లి చేసి యానందింతు”మనెను.

ఆయిరువురును నరేయని భేచరగమనమున మరల మగధకరు
దొంది దేవాలయసోపానముపైబడి నిద్రాముద్రితుడైన వీరసింహుని
కోసలకు దోడ్పొనిపోయిరి. అంతకుముందే యచటనొక చిత్రము

మహారాజు కథ.

ఇరిగెను. కోసలరాజేంద్రు డెట్లో వసంతసింహునకు అపూర్వసౌందర్యముతో నొప్పారుచున్న పుత్రిక కలదనియెఱింగి యామెను ననకుమారునకు పెండ్లి చేయుమని కబురంపెను. వసంతసింహుడు తనపుత్రికను దన మేనల్లున కీయఁదలంచికొనితెల్ప నాతఁడు రోషకషాయిత నేత్తుడై “నీకుమార్తెను బలాత్కారముగ నొకవృద్ధుడు కురూపియు వగువానికిచ్చి పెండ్లి చేయుదునని వంఠగించి బ్రాహ్మణుల గ్రామించి యారాత్రికే వివాహపర్యవ్తము లొనర్చబూనెను.

మహారాజు నాజ్ఞను వసంతసింహుడు వ్రతిఘటించజాలకపోయెను. ఆరాత్రి వంఠెందు గంటలకు ముహూర్త మేర్పడుటబడెను. ఇట్టిసమయమున రాక్షసుడును దేవతయు వీరసింహుని దీసికొనివచ్చి కోసలదేశమున నొకవ్రతమునదింపిరి. వీరసింహునకు మెలకువకలిగెను. ఆతడులేది నాశ్చర్యముగ జ్ఞుప్రకటించి దేవాలయము తనప్రక్కలేకుండుటయు నాతడేదో కొత్తనగరముననుండుటయు జూచి భయకంపితుడై ఏక వసాగెను. ఇంతలో నారక్కసుడును దేవతయు నాతనికి బ్రత్యక్షమై “రాజకుమారా! ఎందులకుభయపడెదవు? ఆపోగుంపులో గలిసిపోము. నీవాకగృహమున కేగుదువు. ఆగృహమున నొక సుందరాంగి యొకవికృతాకారునికిచ్చి పెండ్లి చేయబడుచుండును. ఈధనముందీసికొని యావివాహమును జూడవచ్చినవారి కెల్లరకు దీనింబంచిపెట్టుము.” అని కొంతధనమిచ్చెను.

వీరసింహుడంత నాజననమూహముతోగలిసి వసంతసింహుని గృహమున కరిగెను. వసంతసింహుడు కుమార్తె విజయకుమారి విషణ్ణవదనయైయుండెను. వీరసింహుడచోట వ్రతివానికిని ధనమును వందిపెట్టుచు వారినందఱిని యాకర్షించెను. వ్రతివారును విజయకుమారి యావృద్ధునకు నికటాంగునకు పెండ్లి చేయబడక యానిధినింజూసకు

బెండ్లి చేయబడినచో నెంతయో బాగుండునని తలచిరి. వివాహము జరిగెను. అందఱును అచటినుండి వెనలిపోయిరి. శయ్యాగృహమునకు తధువువంపబడియెను. వరుడు వీరసింహుని సమీపి చి “ఇంకను ఎండులకిచ్చటనున్నావు పొమ్మావలి” కనియెను. వీరి సహుడు బిక్కముగమువైచికొని ద్వారముగడ కరుదొచ్చెను. రాక్షసుడట బ్రహ్మత్యమై “పిటికివందవలె వెనుదిరిగినప్పుడుంటివా? ఆవరుని నేనేడ్చింతు నీవా శయ్యాగారమున గూర్చుండి యామెను గాంధర్వవిధింబెడ్డియాడి ను ఖసాగరతరంగముల నోలలాడు” మనియెను. వీరసింహుడు శయ్యాగారమున బ్రవేశించి హంసహాలికాతల్పము నధిష్ఠించెను.

వరుడు కిటికీతలుపులు బంధించుటకై చావడిలోనికి రాగా రక్కసుడు మ్యాపు మ్యాపు మని భయంకరముగా నటచెడు. మఱల దున్నపోతురూపము ధరించి వాడియొకొమ్ములతో నాకురూపిని గుమ్మి “ఒరీదుగ్ధతీ! నాప్రియసఖి పెండ్లియాడెదవటరా?” యని యడుగ నావరు “డయ్యబాబో! నీభార్యనాకు వలదోయి” యని కుయ్యిడును తలుపుఁదెలుచుకొని పాటిపోయెను. విజయకుమారి విచారధరితాంతరంగమై శయ్యాగృహము బ్రవేశించి యాకురూపికిబకులుగా నవలావణ్యతరుణ్యసంశోభితుడగు రాజసూనుండుండుటకు విస్మయపరీతచేతనమై “ఒమోహనమూర్తి! నీవెవర?” వని ప్రశ్నింప నాతడు కాంతా! నేను నీమనోవల్లభుడను. ఇంతకుమున్నట, జరిగిన దంతయు కవటనాటకము. మహారాజాడించిన కవటనాటకమని నీవు ను గ్రహించియేయుండువు.”

ఆమె యాశ్చర్యానంద వివశయై ‘నాకిదియంతయు మహాద్భుతముగ గన్పట్టుచున్నది.” అనియెను. ఇరువురును నాటిరాత్రి నానంద జలధీతరంగముల నోలలాడుచుండిరి. తేల్లవారుచున్నదనగా రాక్షసుఁ

డును దేవతయుగలిసి ఏరసింహుని దీసికొనిపోయి విదర్భదేశమున రాజు
 విధిలో నొకచో బరుండజేసి పెడలిపోయిరి. సూర్యోదయమైనను యా
 తఁడు బాటమీద నిద్రాముద్రుడు డైయుండెను. ఆతనిచుట్టు నెందఱో
 సమూహముగా గూడియుండిరి. సూర్యకిరణములు ముఖముపై సోకు
 లచే ఏరసింహునకు నిద్రాభంగమై తనచుట్టును నున్నవనుల నుద్దే
 శించి “అయ్యా! నేనిపుడు ఎచ్చటనున్నా”నని పశ్చిమంగా నాతడు
 “అయ్యా! తమదేదేశమోగాని తామిపుడు విదర్భదేశమునందున్నారని
 గ్రహింతురుగాక”యనెను.

నేను నిన్నటిదినము కుగటివేళ మగధలోనుంటిని. రాత్రికోస
 లదేశమున నొకసుందరీమణితో గడపితిని. నేటియదయమున నిచట
 నుంటి”ననెను. అందఱును “తామింకను స్వప్నావస్థలోనుంటిరేమో”
 యనిరి “నేను వివాహముజేసికొనిన కన్యయే”దని ఏరసింహుఁడటు
 నటుకలయఁజూచెను. అందఱు సీతఁడు పిచ్చివాడని వెట్టివాడని కేలి
 సేయసాగిరి. ఏరసింహుడు తిన్నగా యొక విజనప్రదేశమున కరిగి గడ
 చిన చిత్రిములకు విభ్రమఁబడెదంచు కర్తవ్యము నాలోచించుచు మ
 ధ్యాన్నమువలకునుండెను. మధ్యాహ్నసమయమున నాతడు తున్న
 పాసనాపీడితుఁడైయుండుటచే నొకపిండిపంటలవాని గృహమున కరిగె
 ను. ఆతఁడు ఏరసింహు వాడరిచి “నాయనా. నికివి శుభదినములు
 కావు. కొన్నిదినములవఱకు నాకడనేయుండుము. నీకేమిలోకమును
 కలుగకుండజేయుదు”ననియెను. ఆఏరసింహుడట్లయని యాదుకాణ
 ముపానికడనుండ నిశ్చయించుకొనెను.

అట విజయకుమారి వేకువనేలేచి, తననాథుఁడు లేకుండు
 టకు విచారమొంది, యెట్లైన నేగియుండునని తలచి మిన్నకుం
 డెను. వసంతసింహుని హృదయము పరాభవానలదండవ్యాచార

మగుచుండెను. ఆతఁడు తన కుమార్తె యెంతగా విచారించియుండు నో యని తలపోసెను. ఆతఁడు తనకుమార్తె మండిరమును సమీపించి, యామె వదనము నవలోకించెను. ఆమె వదనము చింతా శ్రాంతమై యుండుటకు మూడు నానందవికసితమై యుండెను. ఆతఁడు తన తనూజను సమీపించి, “అమ్మా! గడచినరాత్రి నిన్నా విశ్వతరూపుని పాజ్ఞేసి, కడుపున చిచ్చువెట్టుకొంటి”ననెను. ఆమె “తఁడ్రి! అదియెంతయు రాజుగారాడించిన కటటనాటకమట గాదా? రాత్రి నేనా విల్వాగుని మఱి చూడనేలేదు. ఆతఁడెందరిగనో తెలియదు. ఒక సుందరాకారుడగు యువకుఁడే నన్ను వరిణయ ముడినాడు” అనెను.

ఆమె కలుకులాతని కత్యాశ్చర్యము కొలిపెను “అమ్మా! సీవు చెప్పినది నిజమగునా?” యని ప్రశ్నింక, నావిజయకుమారి బిరబిర తన గదిలోని కదిలి యొక తలపాగను దెచ్చిచూపెను. వసంతసింహుఁడా తలపాగను బరిశీలించి “ఇది మగధదేశపు నేత. ఆహ! ఎంతసుందరముగ నున్న”దని, యాతలపాగను విప్పి చూడగా గందొక వ్రాత ప్రతి కనబడియెను. ఆవ్రాతప్రతిని వసంతసింహుఁడు చదివెను. అందు జయదేవుఁడు తాను మగధరాజ్యమున వివాహముఁజేసికొనిన తేదీయు, నాతని కుమారుఁడు వీరసింహుఁడనియు మొదలుగాగల యంశములెన్నో వ్రాయఁబడియుండెను.

ఆవ్రాతప్రతింజూచి వసంతసింహుఁడు నందమును కట్టజాలక యూర్ధ్వమైతియ్యెను. విజయకుమారియు నామెతల్లియు నాతనికి శ్రేయోవచారము లొనర్పిరి. వసంతసింహుఁడు స్మృతినిగోల్కొని వారింజూచి “విజయకుమారా! నాసోదరుని కుమారుఁడగు వీరసింహుఁడే నిన్ను పెండ్లియాడినాడు. నాసోదరుఁడగు జయదేవుఁడో నివిజయ

మనసు గుఱించియే జగదమువచ్చినది. తుదకు నామెనల్లుడే నిన్ను పరిణయముగుట యానందదాయకము. ఆతడేడి?"యనెను. ఎప్పుటి కోవెల్చియుండుననియుఁ గతిపయవినములలో దప్పకతిరిగివచ్చుననియు సమాధానపడి వసంతసింహుడు వెంటనే యవ్వవయమును జయచం, ద్రీమహారాజు కెఱింగించెను.

విజయకుమారి గర్భవతియై లోకోత్తరసౌందర్యవిభాసితుడగు నొకపుత్రునిగాంచెను. ఆతనికి జయసింహుడని నామకరణముజేయ బడెను. జయసి హుడు శుక్లవక్షసుధాశుబింబము కగిది వినవిన వ్రేవర్ణమానుడగుచుండెను. ఒకవాడతడు బాలరణో నాటలాడు కొనిచూడగా నొకబాలుడు నీతండ్రియెవరని జయసింహుని వ్రేల్చిం చెను. ఆతడు "వసంతసింహు"డనెను. ఆబాలుడు మఱల "వసంత సింహుడు నీతాత నీతండ్రి రాక్షసు"డనెను. జయసింహుడు విచారాంబుధినిర్భగుండై రోదించుచు దల్లికడకరుదెంచి, "అమ్మా! నాతం డ్రి ఎవరోచెప్పము. నన్ను నాన్నేహితు లందఱు కేలిసేయుచున్నా" రనెను

ఆమె యీవిషయమును దండ్రికెఱింగించెను. ఆతడు కుమార్తె దుఃఖమున కుపశమనము గలిగింపనంది, మహారాజుతోఁ జెప్పి పరివార సమేతముగ నల్లుని యన్వేషింప బయలుదేరి మగధ జేకమీను జేరెను. మగధలో నాతడు వీరకేతు మహారాజు నంతః పురమునకుఁ జని, తన సోదరు డగు జయదేవుని సతీమణి చిత్రాంగి నింజాది, పుత్రీవియోగదుఃఖమునఁ బొగులుచున్న యామె నూట దింది, తన కుమార్తె విజయకుమారుని బెండ్లియాడిన వీరసింహు డనై న వెదకి రఘ్నిచెదననియు, నంతవఱకుఁ దన కోడలగు విజయ కుమారుని, మనుమడగు జయసి హుని జూచుచు నూటలుఁ బొండ్ల

నగు సనియు, నామె తనతోఁ గోసలదేశమున కరుదెంచి కొన్నా
భూమి యుక్తమనియు వదించ, నామె యందు కంగీకరించి,
వీరకేతు మహారాజుతోఁ జెప్పి వయనమయ్యెను.

వసంతసింహుఁడు కొలఁదిదినములు పర్యాణముచేసి, మార్గ
మధ్యమున నున్న విదర్భదేశమున ముఖ్యపట్టణమగు కుండిననగర
మున నాగి, యారాజుచే యాహ్వానింపఁబడి గౌరవింపఁబడెను.
విదర్భ సరేంద్రుఁడు వీరకొక ప్రత్యేకమందిరము నేర్పఱచెను.
ఆనాటి సాయంత్రము నాకరగు వీరమల్లు జయసింహుని యంగడి
వీధి చూపించుటకుఁ దీసికొని వెళ్ళెను. ఆబాలుని సాందర్యాది
శయమును కనుగొని యెల్లరు వర్ణనాతీతమగు యానందము ననుభ
వించి, “ఆహా! ఆబాలుని గన్న తలిదండ్రులు నిక్కముగా ధన్యు”
లని తలంచుచుండిరి.

వీరసింహుఁడు తన్నాదరించిన మిత్రులయంగడి యజమాని
మరణించుటచే తానే భక్త్యముల దయారుచేయుచు వానిని విక్ర
యించుచు గాలముగడపుచుండెను. ఆతఁడు వలువర్యాయములు తన
దురదృష్టమును నిందించుకొనుచుండెను. ఆతఁడు తయారుచేసిన మిత్ర
యు యత్యధిక రుచికరముగ నుండుటచే నానగరములోని వారెల్లరు
నామిత్రులు కొనుచుండిరి. మార్గమున బోవుచున్న జయసింహుఁడు
వీరసింహుని వాక్కిందించెను. వీరసింహుఁ జాబాలునిబిలిచి తనయంగడిలో
నికి గొంపోయి వీరమల్లుని బ్రతిమాలి రుచ్యములగు మిత్రులని దది
తంభక్త్యములను భుజింపజేసి యాకుమారుని బుజ్జగించి యాతఁడొక
రాజకుమారుడని తెలిసికొనెను.

మూడవనాఁడు మఱల జయసింహుఁడు పురమున విహరింప
ఁజూచునీరి వీరసింహుని యంగడికరుదెంచి యాతనికొంతైన భక్త్యము

అగడుపారమెసలి బసకు వెడలిపోయిరి. బసకుపోయినంతనే చిత్రాంగి రానుడయ్యారచేసిన మితాయిని బెట్టబోవ జయసింహుడు “వలచు, నేనిప్పుడే బజారున నొక యంగడిలోడిని వచ్చిత”న నెను.

“అగర్భశ్రీమంతుడవై మహారాజ మనుమడవైయుండి సామాన్యునివలె నొకయంగడిలో మితాయివినూతల యవ్రహ్మకలి గించు”నని యామె కోవగించెను. “సరే ఒకలడ్డునిమ్మని జయసింహు డుతిని “అరెడుచేసిన మితాయికున్నరుది దీనికిలేదమ్మా”యని పలి కెను. ఆమె “నాకుమారుడగు వీరసింహుడుతక్క- లేదన్న్యలేరును జేయజాల”రనిపలికి వీరమల్లునిబంపి మఱియొకయుండరు దెప్పించి భు జించి “అయ్యో!”యనుచు మూర్ఛితయమ్యెను.

వసంతసింహుఁ డీసమాచారము నాలకించి యాయంగడివాని కపాయము కలుగకుండ నాతనిని బంధించి తీసికొనిరండని కబురువంపి “వదినా! నీకుమారుడు వచ్చినంతనే యాతనితో మాటాడరాదు. నేచెప్పినపదపనే మాట్లాడనగు”నని పలికెను.

అట్లులు వీరసింహుని యంగడికరుడెంచి యాయంగడిని చెల్లాచెదరుగావించి యాతనిని బంధించి వసంతసింహుని బంధకడు గొం పోయిరి. వసంతసింహుడు వీరసింహునిగాంచి “ఓ యీ! నీవేనాయామి తాయిదయారుచేసినది?”యని ప్రశ్నించెను.

“అవును నేనే.”

“ఆమితాయి బాగుగాలేనందున నీకు మరణశిక్ష విధించితి. వంతవలకు నీవు బంది”నని వసంతసింహుడుపలికి వెడలిపోయెను. విజయకుమారి తనపతి నానవాలవట్టెను. చిత్రాంగికూడ తన తన

యుని గుఱుకొనెను. ఇరువురకు నామీసి హునిలిలిది కరీర భణ మొనరించుకొనవలయునను కోరిక విశేషముగా బీసించుచున్నను వసంతసి హుని యాజ్ఞకు భిన్నముగా ప్రవర్తించుకొని యుకారకుండిరి. వీరసి హుడు ఖేదీగానుండెను. ఆనాడే వసంతసి హుడు విదర్భరాజుతో జెప్పి కోసలకు బయలుదేరెను.

కతివయదినములు కయన మొనరించి, వారు కోసలను కేరిరి. వసంతసింహుడు విజయకుమారిని లిలిది “అమ్మాయీ! నీవివాహమునాటి రాత్రి శయ్యాగార మెట్టులలంకరింపబడెనో యట్లే యలంకరింపుము” అనెను.

శయ్యాగారముట్లే యలంకరింప బడియెను. వీరసింహుడు మందిరములోనికి గొంపోబడెను. ఆరేడా శయ్యాగారమును బరీక్షించెను. పూర్వపు సంగతులన్నియు జ్ఞప్తికి వచ్చెను. ఆరేడు లావాశయ్యాగృహమును మునుపొకవరి చూచినట్లే యుండెను. ఆరేడా యాగారములోని గదిలో బ్రవేశించెను. అచ్చట విజయకుమారి హంపతూలికా తల్పముపై శయనించియుండెను. ఆమెను చూచి, వీరసింహుడు ప్రేయసీ! యనెను. ఆమె ప్రాణేశ్వరాయనెను. వీరసింహుడు “అహ! నిన్నుచూచి, ఎన్ని సంవత్సరములైన” దని, తన యాశ్చర్యమును వెల్లడించెను. వారిరువురును సంత నెక్కువో జరిగిన విషయముల నన్నిటిని చెప్పుకొనిరి. ఆరేడు తన కుమారుని జూచి, నిరతిశయానందము నొందెను. ఆనాటి రాత్రి యారేడు సరిగ్ విద్రోహనే లేచు. ఆరేడు విభ్రాంతచిత్తుడై యుండెను.

ఉదయము కాగానే యారేడు తలుపు తెఱచునప్పటికి వసంతసింహుడు కనిపించెను. వీరసింహుడు కారనింగాది “నీవేకాగా

వాడు మరణశిక్ష విధించిన?" అని అడుగుతాడు. వీరసింహుడు తనకు రాక్షసు, ఇట్లు విజయకుమారిని పెండ్లి చేసికొనుటలో సహాయము చేసినో తెలిపెను. వసంతసింహుడు తానాతనిని బ్రాధించినటుల కవటనాట కము ప్రదర్శించి నందులకు కోపింపవలదని బ్రతిమాలెను. వీరసింహుడు తన జననియగు చిత్రాంగితో దానొనరించిన కార్యముల వన్నిటిని బూసగుచ్చివట్లు చెప్పగా, వామె విని యాశ్చర్యమున జూచెను.

వీరసింహుడు తనతల్లిని, సతిని దోడ్కొని మగధరాజ్యమున కరిగెను. వీరకేతు మహారాజునికే బట్టాభిషేక మహోత్సవ మున రించెను. అతడు ప్రజానురంజకముగ రాజ్యపరిపాలనము చేయు దొడగెను.

ఇట్లు చెప్పగా నర్జునుడు "కృష్ణా! మహదానందదాయకమగు కథ చెప్పితివి. అర్థరాత్రిము మించినదింక నిద్రొంతమని యట్లే యాయసుకతిన్నెపై మేనువాల్చిరి. నిద్రాదేవత వారిని దన మృగుకరములతో జోగొల్పెను.

పదకొండవకథ సమాప్తము.

తండ్రిండు వ క థ.

సోపివల్లభుడగు వాసుదేవుడును, ఫల్గునుండును, సరసనల్లా
 వసులాడుకొనుచు యమువానైకతస్థుల నొందారుల భుజములపై
 జేతులువైచుకొని విహరించుచు నదీతరంగములనుండి యల్లనల్లనజను
 దొచు పిల్లగాలులుసోకి మనమును రంజింపజేయుతటి నేదేని పుణ్య
 చారిత్రముంచెప్పి నన్ను ధన్యునిజేయవే"యన నాతడు "పార్థా!
 నేడు నీకు తుదికథను చెల్పుచున్నానని యుల్లుచెప్పగడగెను,

విజయపాలమహారాజు కథ.

పూర్వము మాల్యవంతమనునగరమున విజయపాలుడను రాజు
 కుమారుడుండెను. ఆతని తండ్రియగు జ్ఞానపాలమహారాజు తనరాజ్య
 ముపై శత్రువులు దండెత్తివచ్చినందున వారితో సంగ్రామమునరించి
 యారణమునం దసువులఁ గోల్పోయెను. ఆతనితల్లి దేవాంబ యగ్ని
 ప్రవేశమునరించెను. ఆరాజేంద్రునింట పరిచారికగానున్న లక్ష్మణాం
 బయను నామె విజయపాలునిబెంచి పెద్దవానిగజేసెను. ఆతఁడుబాల్య
 మునుండియు సాహసకార్యచరణము నాసక్తిగలిగియుండెను. ఆతడు
 వడునెనిమిదివత్సరములప్రాయముప్రాప్తించునరకి బలవంతుడును ధై
 ర్యశాలియు నయ్యెను. దాది యీతనిని శత్రువులు చంపకుండ రహ
 స్యముగ చాలధనమును, ఆభరణములను దెచ్చియుంచెను. ఆతఁడు
 వందొమ్మిదిసంవత్సరముల వయస్సుగలిగియున్నప్పుడు తనయొద్దనున్న
 ధనము నాతనికిచ్చి మరణించెను.

అంతటనుండి విజయపాలుఁడా ధనము ననవత్తరముగా వెచ్చించుచు, స్నేహితులకు ధనము నొసంగుచు కాలము గడపెను. అతని కడనున్న ధనమంతయు వ్యయమడిపివప, నతఁడు జరిగినదానికిఁ బశ్చాత్తాపమునొంది, తనయొద్ద మిగిలియున్న యాభరణముల విక్రయించి, వాణిజ్యమొనర్పనెంచెను అతఁడు కొదఱు వర్తకులతోఁ గలిసి సామగ్రింగొని సముద్రయానముఁ జేయ బోయెను. అతఁడు పోనెంచిన సారాష్ట్రదేశమున కోడపై వదయూచవేల మైశ్వదూరము వయన మొనర్పవలసియుండెను. అవిజయపాలుఁడు సముద్రపుగాలి కలవడక పోవుటచే నాతఁడు ప్రథమమున వ్యాధిపీడితుం డయ్యెను. కొలది దినముల కాలఁదారోగ్య వంతుఁడాయెను. అది మొదలుగ నాతని కెన్నఁడును జబ్బుచేయకలేను.

విజయపాలు డు తక్కుంగలవారును చాలదినములు ప్రయాణ మొనరించి, యకేక నగరములను సందర్శించి, ఆయానగరములవారికి దమ సామగ్రిని విక్రయించి, వారివద్ద తమదేశమున లభి పని సామగ్రింగొనుచు, తువకొక దీవిని సమీపించిరి. అదీవిమంతయుఁ బచ్చని పచ్చికతో నిండిన విశాల మైదానమువలె గన్పట్టుచుండెను.

వర్తకులలో గొందఱి కాదీవిని యందలి విచిత్రములగుమొక్కలను జూచుటకై కుతూహలముదయించెను. ఓడయొక్క యధికారి లంగరువేయించి సాకనాపగా నందఱురుదిగి యాదీవిలోనికిఁబోయిరి. విజయపాలుడు తానొంటరిగ జాలదూరమరిగి యొకచో గూర్చుండెను. ఇంతలో నాదీవికంటిచెను. అవణిజలంత నయ్యది దీవికాదనియు తిమింగిలముయొక్కపై భాగమనియు గ్రహించి భయకంపితగాత్మతైరయమున నోడనెక్కి బయలుదేరిరి. అలోచనామగ్నుడైయున్న విజయపాలుఁ డిది గమనించితేను మఱియొకసారి యాదీవికంటించి

నట్లు కాగా నాథుడొక్కఁడై తన చూచునదికి ఓడ చాల దూరమేగియుండెను. అతడు వర్జనాతీరమును భీతికిలోనయ్యెను.

ఆ తిమింగిలమిత్రులలో మునిగిపోయెను. విజయపాలుఁడు తైర్యము వహించి యెట్టులో ఈమఱొకఁడు నొకదిన మాయలలపైగడ పెను. ఎట్టెట్టో ఆ యలల యాభ్యుత్థమున నాతఁడు తీరమునుజేరెను. తీరమును జేరిన విజయపాలుఁడు తొలినాఁడు భోజనము భేక్షుండట చే నీరసముగనుండి జీవచ్ఛవమువలెబడియుండెను. అతనిపై బాలభాషిని యరుణకిరణములు పసరింపగానే యొకవిధమును వాచకము కలిగెను.

విజయపాలుఁడు బయలుదేటి, కొంతదూర మేగగా నొక చూతవృక్షము కనబడెను. అవృక్షశాఖలపై మిగలముగ్గియున్న ఫలములు కమ్మనివాసనల సల్లెనల నగజమ్ముచుండెను. ఆమామిడి మండ్రును గొన్నిటిని దిని యాతఁడు తన యాకటిమంటను జల్లార్చుకొనియెను. అతఁడు మఱికొంత దవ్వేగ నొక సుందరశ్వేతాశ్వము కనబడెను. అతఁడా హయమును సమీపించెను. ఒకఁడరుదెంచి, విజయపాలుని “మీరెవ?”రని వత్సించెను. అతఁడు తన వృత్తాంతము చెప్పెను.

ఆహయమును దెచ్చిన పురుషుఁడు తాను విరావతీదేశపురాజు కొలువులో నుంటినినియు, బ్రతివత్సరమును తమ రాజనకుఁ జేరిన యశ్వముల నటకుఁ దీసికొని వచ్చుచుందుమనియు సముద్రమునుండి యొక యుత్తమాశ్వమీవలికివచ్చి, యాయాఁడుగుట్టముతోఁ గూడి నెక్కుననియు, తదగుంతరమా హయము మాయశ్వమును విధింప

సేంచుననియు నంత మేము చప్పటలు జటిచి, సంతంభముఁ జేయగా నయ్యది పాటిపోవుననియు నుడివెను.

ఆతఁడు చెప్పినట్లే సముద్రమునుండి యొకగుఱ్ఱ మివలికేతెంచి. యాయశ్వముతోఁ బొర్లి దానిని చంపఁబోగా, వారు తఱిమిరి. ఆతఁడు విజయపాలునిఁ దనతోఁ దీసికొని యొక సారంగమార్గమున గొంతదూరముఁ దీసికొనిపోయి, తినుబండారముల నిచ్చి, తమనగరములోనికి దీసికొనిపోయి. అదియొక ద్వీపము, ఆకల్యాణి ద్వీపమున నెన్నో పెంగల ముత్యములు లభించుచుండును.

ఆవర్తకస్థలమున నతఁడొకనాడు సముద్రతీరమునకుబోయెను. ఆయోడలోని సామగ్రిలన్నియు గ్రిందికి దింకబడెను. విజయపాలుని సామగ్రికూడ నటనుండెను. ఆతఁ డాయోడయధికారిని దనతోడి వర్తకులనుగలిసికొని తానా తిమింగిలమునుండి మునిగిపోయినదాది గ నప్పటివఱకును జరిగిన చిత్రములఁజెప్పి తన సామగ్రినిదీసికొని యా“కల్యాణి”లోని వర్తకులకు విక్రియించి కొన్నిటి నాద్వీపమునెల్ల రాజునకు బహుమానముగ నొసంగెను. విజయపాలుడు మఱల నాయోడనెక్కి మాల్యవంతనగరముంచేరెను. ఆతఁడు తానార్జించిన విత్తముతో నొకదివ్యమగు హర్ష్యము నిర్మించెను. ఒకరాజపుత్రిని వివాహముజేసికొని యందు నిరతికయానందభరితహృదంతరుఁడై కాలముగడపసాగెను.

కొలదిమాసములు గడచిన విజయపాలుడు మఱల బయలుదేరినెంచెను. ఆతఁడు కొంతమంది వర్తకులతోగలిసి మఱల యోడ దాడ బయలుదేరిెను. ఈప్రయాణసందర్భమున వారు సందర్శించిన క్షత్రియనగరములోనుగూడ నవరిమితమగు లాభముకలిగెను.

ఇట్లుండగా వారొకనాడు వారింద్రాదీవి యను నొకదీవివేరిరి. వర్తకులందఱును యోడనుగట్టివైది యాదీవిలోనికదిరిరి. విజయపాలుడు తక్కుంగల వారికంటె న్నొకింత దవ్వేగి యొకమహాన్నతపృథ్వాచ్యు నాసీనుడై యాశారముంభుజించి నిద్రించెను. ఆతఁడు గాఢ నిద్రావరవశుడైయుండెను. ఆతఁడు చాలసేపునిద్రించి మేల్కొని తీరమున కరుగుసరికోడ దృష్టిపథమునుండి చాటిపోయెను. విజయపాలుడు చింతాంబుధిమునింగెను. ఆతనిహృదయమున నపుడెన్నో విచారభావము లుదయించెను. ఆతనిస్థితకడుగడు దుష్కరముగనుండెను. నిర్మానుష్యమగు నాదీవియొ దాతని కేతెలుపును గాన్నింపలేదు. ఆతఁడు బిగ్గరగా రోధించెను. ఆతని రోదన మరణ్యరోదనమాయెను. ఆతఁడు చాలదూరముపోయి తెల్లని తాతినొకదానిని జూచెను. ఆతఁడాశిలపై నువవిష్టుండై తన మార్గాయాసము నళనయించుకొనుచుండెను. సూర్యభగవానుం డవరాంబుధింగుంకించెను. ఇంతలో నావృద్ధేశమంతయు గాఢాంధకారబాధురంబాయెను. ఇట్లాకస్మికముగ నిచ్చోటల్ల తమోమయంబగుట కేమిహేతువోయని విజయపాలుఁడు యోచించెను. గొప్పవక్షియొకటి గగనమండలమునుండి క్రిందికిదిగుచుండెను. విజయపాలుం డంత దాను గూర్చుండిన శిల యావక్షియొక్కగుడ్డని గ్రహించి యొకపక్కకు దొలగియుండెను.

ఆవక్షిలో నెచ్చటికి బోయినను సరియేయని విజయపాలుఁడు తన యుత్తరీయమును వృక్షశాఖనలెనున్న యావక్షి పాదమునకుఁ గట్టుకొనెను. ఆవిహంగము తన గుడ్డను పొదిగి యొకసంబున కెగిరి బోయెను. విజయపాలుఁడుకూడ నావక్షిలో నెగిరిపోయెను. ఆతని కనులు గిరిగిరి తిరుగుచుండెను. ఆవక్షియొక వర్షతాగ్రముంజేరెను. అనర్వతముపై నావక్షివాగిలగనే విజయపాలుఁడు తన యుత్తరీయ

మును విక్రమింపెను. ఆపక్షి యంతనొక కూర్మసర్పమును నోటఁ గొనుకొని వెడలిపోయెను.

విజయపాలుండా పర్యతాగ్రీభాగమున నట నుండకే కాని యాతని కెట్టిలాభమును గలుగలేదు. ఆపర్యత మేటవాలుగనుండెను. కానిపక్షి- నెన్నో పర్యతములుండెను. ఆతఁడు మెల్లగా నాపర్యత ముల మధ్యనున్న లోయనుడేరెను. ఆలోయలో నెన్నోవిధములగు వజ్రములు, కెంపులు, వైడూర్యములు ధగధగాయమానముగఁ బ్రకాశించుచుండెను. చండకరుని కిరణకాంతి యుదా రత్నములు తళ తళమని మెరయుచుండెను. ఆతనికెంతో విస్మయం బొడవెను. ఆతని హృదయ మునందసాగరతరంగముల నోలలాడెను.

ఆసంతోషమెల్ల క్షణకాలముననే యంతరించెను. ఆతని కొకింత దూరమున కూర్మసర్పము లెన్నోయుండెను. ఆతఁడా వజ్రములఁ బరిశీలించుచు కాలముఁ గడపెను. రాత్రీయయ్యెను.

విజయపాలుఁ డొకగృహలో బ్రవేశించి యారాత్రీగడపెను. ఆతనికి నిదురకలుగనేలేదు. ఆతనిపక్షి- నొకమాంసఖండమువడెను. ఎన్నోమాంసఖండము లాలోయలోబడెను. వక్షులన్నియు నామాంస ఖండముల గొనుకొని పోయెను. అది వజ్రములలోయ. వర్తకు లాలోయలో మాంసఖండముల విసరుదురు. వజ్రము లామాంసఖండముల కంటుకొనును. అవి యాఖండములను దమవృక్షములలోని కులాయంబులకుఁగొనిపోయినపు డావణిజు లావక్షుల జెడరగొట్టి యావజ్రముల నేరుకొనిపోవుచుండురు.

విజయపాలుడు తన వస్త్రములో నెన్నోవజ్రములమూటఁగట్టుకొని మెల్లగా యాపర్యతాగ్రముండేరి యటనున్న వర్తకులనుగలిసి

కొనెను. ఆరేడు వారి కొక్కకవజ్రమునొసంగి వారితో 'జలంధర' మను నగరమున కరిగి యట దనవజ్రములలోఁ బెక్కింటి వపారలాభమునకు విక్రయించి తురకు మూవ్యవృత్తవగరముజేరి స్వల్పముగ గాలముగడవసాగెను.

మూడుమాసములు గడచెను. ఆతనికింటియొద్ద నేవనియులేక నిరుత్సాహముగ నుండుటచే నేమియు దోచకుండెను. విజయపాలుఁడు మఱల గొందఱు వర్తకులతోగలిసి వర్తకముచేయు దలంపుతో రక రకముల సామగ్రితో నోడనెక్కి బయలుదేఱెను. వారు వివిధనగరముల దర్శించుచు తమసామగ్రిని లాభమునకు విక్రయించుకొనుచు బ్రయాణము చేయుచుండగా 'మిహిర'యను దీవిని సమీపించిరి.

ఆదీవిలో దిగుటకు ఓడయధికారి కిష్టము లేకున్నను, తుపానగుటచే విధిలేక దిగవలసి వచ్చెను. ఆదీవి సమీపించినంతనే యాట వికు లెండతో యాదీవికేతెంచిరి. వారి కరములం దీఁటెలుండెను. వాదంఱు నరుదెంచి, వీరిని వధింతునుని బెదరించి, తమ దీవిలోనికిఁ గొంపోయిరి. వారందఱు నొకభవనములోఁ బ్రవేశపెట్టఁబడిరి. ఆభవనావరణమున షనోహరవర్ణ విరాజితములగు ఫలవృక్షములుండెను. విజయపాలామలా భవనాభ్యంతరమునఁ జొచ్చిరి. అచ్చట యొక మంటవమును దానిపై నన్నియో దుర్గంధము వ్యాపింపఁజేయు ఎఱుకలు నస్థివంజరము లుండెను. మఱొకవంక రుధిరముతోనిండిన సాత్రీలుండెను. మఱొకచోట మర్త్యములు గుట్టలుగుట్టలుగఁ బడియుండెను. వారందఱు తమగతియేషగునో యని భీతిలుచుండెరి. అందఱును నవ్రిమేయవ్రీభావ భావనాతీతుండగు కరమాత్ముని క్ష్యానింపఁ గడంగిరి. అందఱును శిలావిగ్రహముల మాడ్కి యట్టె నిశ్చేష్టులై యుండిరి.

అహస్కరుడు వచ్చిచూచలము మాటు కరిగెను. శకుంత
సంతానములు కిలకిలారావముల జేయుచుండెను. అటవికులు వృశ్య
ముసేయుచు నానందముగ పాలము గడపుచుండిరి. మంటపము వెనుక
నున్న తలుపు దెఱచుకొని యొక రాక్షసుడరుదెంచెను. విజయ
పాలుడును తక్కుంగలవారిలో నారక్షసునిగాది, భయకంపితులై ని
తరేడు తాడిచెట్టును మించిన పొడవుకలిగియుండెను. శరీరము నిం
డుగ తోమయులుండెను. ఆతని పాలభాగమున నొక నేత్రముండెను.
నాలుగు దీర్ఘములగు దంతములుండెను. ఆతడు కసాయివాడెట్లు
గొఱ్ఱకు బైకెత్తునో యటులే విజయపాలుని బైకెత్తెను. ఆతడు
మాంసహీనుడై యుండటచే రక్కసుల డసంతృప్తి పూర్వకముగ
పెదవివీరిది, అందఱిలోను ఓడయధికారియే బలముగానున్నందున
వాతనింజంపి, యామాంసమును బచనముచేయించి, భుజించి మంట
పముపై నిద్రించెను. వేకువనే లేచి, యారక్కసుడు వెడలి
పోయెను.

విజయపాలుడు స్వప్రాణరక్షణార్థ మనేకోపాయముల సరయు
చుండిరి. వారి విలాపములు వృషభము విందారకములుగ నుండెను.
ఆభవనమెల్ల వారి రోదనధ్వనులచే బ్రతిధ్వనించుచుండెను. వారా
దీవిలో నెచటనైన దాగొనుట కనువైన వృద్ధేశముండునేమోయని
యన్వేషించి, నిష్ఫల మనోరథులై మరల భవనముం జొచ్చిరి.
ఏకాక్షియుగు వారాక్షసుడు మఱల సరుదెంచి, వారిలో నొకని
భక్షించి, నిద్రించెను. వృత్త్యాషమున మేల్కొంచి, యాతడు వెడలి
పోయెను.

అందఱును దలకొక యుపాయముం జెప్పచుండిరి. ఒకడు
వజ్రద్రోమున మునిగి మరణింప మునియెను. విజయపాలుడు నాభవన

ముననున్న యొక మేకు నెర్రగాకాల్చి, సాయంకాలమున నారక్క
నుఁ జేతెంచినపుడు నిద్రించుచుండగా వాని కన్నులందా మేకు
నుంచి, యంధునిగ నొనరించిరి. ఆతఁడు భయంకరముగ పెనుబాబ్బ
లిడుచు, దీర్ఘములగు తన కరములసాది, వారిని బట్టుకొని వధింప
గాంధ్రుగొంధ్రుమని సింహమువలె గర్జించుచుండెను,

విజయపాలుడు వారినందఱిని దీసికొని సముద్రమునకుఁబోయి
యారాత్రినచటనే బరుండిరి. ఉదయమున నారక్కనుఁ దిరువుడు
మిత్రులను వెంటనిడుకొని తీరమున కరుదెంచెను. అచటనున్న కలవ
దూలములను నావలుగా నుపయోగింపఁబెంచి సముద్రముననుంచిరి.
ఎందఱో యాటవికులారక్కనుని యనుసరించియుండిరి. విజయపాలుఁ
డును మిగిలినవారును నాకలవదూలములనెక్కి సముద్రమున దోసి
వేసిరి. వారిపై రక్కసులు రాళ్లురువ్వసాగిరి. ఒకవెద్దతాయి తగిలి
విజయపాలుఁ డారోహించిన నాకలోని చివరభాగము విఠిగిపోయెను.

సముద్రతరంగములమధ్య నిటునటు నూగుచు నాచిన్న నావలు
రెండుదినములకొకదీవినిజేరెను. అందఱు నాదీవిలోనికి బోయిరి. ఆ
దీవియందనేక ఫలవృక్షములుండెను. వారందఱు వాఘరాఫలముల
నారగించిరి. ఇంతలో నెచటనుండియో నొకభయంకరమగు భుజంగ
మరుదెంచి విజయపాలునితోనున్న వారిలో నొకనింగఱచెను. ఆయ
త్తరక్షణముననే యాతఁడు 'హ' యని కెవ్వున కేకవైచి మరణించె
ను. ఆసర్పమెటకో పాటిపోయెను. విజయపాలుడును మఱియిద్వరును
మాత్రమే యుండిరి. ఆమువ్వురును నొకవృక్షముపై గూర్చుండిరి.
ఇంతలో రాత్రీయయ్యెను. సాముమఱల నరుదెంచి నామిత్రునొకనిం
గఱచెను. ఆతఁడు క్రిందపడి మరణించెను. మఱుచటియుదయమున
సర్పము మఱల నరుదెంచి యాతనింగఱచెను. విజయపాలుఁడు తెల్ల

వాలునంతదకు ప్రాణములరచేరబట్టుకొని యుండెను. ఆతఁడు యమున సముద్రోరమునకుఁ బరుగెత్తుకొనిపోయెను. దూరమున నొకయోడ దృగ్గోచరమయ్యెను. ఆతఁడు బిగ్గరగా కేకలిడుచు జేబురుమాలును విసరెను. ఆపడయధికారి యవిచూచి కరుణాయుతచిత్తమై యొకచిన్ననావ నాతని రక్షణార్థమంపెను. విజయపాలుండా యోడనేక బయలుదేతెను. ఆయోడలోనివారు ధూళిదూసరితవస్త్రములు దాల్చియున్న విజయపాలునికి నూత్నవస్త్రముల నొసంగెను.

ఆయోడ కొన్ని దినంబులకు సాలదీప్తిమయుండెను. పడయధికారి విజయపాలునిం బిలిచి “సోదరా! పాపమొక వర్తకుండు, విజయపాలుండను వాఁడొక డీదీవియందు నిద్రాముద్రితమై యుండఁగా మేము మఱచి పోయి వెడలిపోయితిమి. ఆతని సామగ్రి నీ దీవిలోని వారికి విక్రియించి, యిటులభిండు రక్తచందనము” గొనుమన, విజయపాలుండు తాను ద్వితీయ నాకాయాన మొనరించినదా యోడయేయని గ్రహించి, “ఓమిత్రుడా! ఆవిజయపాలుండను నేనే”యనెను. అధికారి యాతనిం గుఱుతించి, యానం దాతిరేకంబునఁ బరీరంభణ మొనరించుకొని యాతని సామగ్రి నాతని కొసంగెను. తన సామగ్రిని జాగరూకతతో భద్రరక్షచింపందులకు విజయపాలుండాతని కనేక కృతజ్ఞతాపూర్వక వందనముల సమర్పించెను. పిమ్మట వారందఱు ననేక నగరముల సందర్శించుచు మాల్యవత నగరమును జేరి, బీదలకు నన్న వస్త్రదానములఁ జేసి, సౌఖ్యజీవనము గడపసాగెను.

ఆఱుమాసములు గడచెను. విజయపాలుండు తాను గత శ్రమములము లందనుభవించిన కష్టముల నన్నింటిని మఱచెను. నూతనములగు వింతలం గొనుఁగోనవలయునని మఱల వణిజులతోఁ గలసి బయలుదే

దేతను. కొంత దూరము చనినంతనే తుపాను ఆరంభమై, వ్రాయాణము దుస్సాధ్యంబయ్యెను. ఓడ మునిగిపోయెను. చాలమంది ప్రయాణికులు తమ ప్రాణములఁ గోల్పోయిరి. ఆ ఓడ యొక్క తెఱచాన తెగిపోయెను. విజయపాలుఁడును మఱికొందఱును నొక చిన్న నావ నెక్కి సాయంతనమగునందాక పయన మొందించి, యొక దీవిని జేరిరి. ఆ దీవిలోనికిఁబోగా వారికిఁ గొన్ని గృహములు గోవరించెను. ఆదీవిలోని యాటవిరుల్లు విజయపాలుని దక్కుంగల వారిని యొక మూలిక నాఘ్రాణించు మనిరి. అందఱు నాఘ్రాణించి, చైతన్యము గోల్పోయిరి. ఒక్క విజయపాలుఁడు రోగార్తునివలె నటించుచు వారిచే హింసించు బడక యా దీవిలో స్వేచ్ఛగాఁ దిరుగు చుండెను. ఆయాట విరులు విజయపాలుని దక్వ మిగత యెదుగురిని వధించి, వారిని భక్షించిరి.

విజయపాలుఁ డొకనాఁడటలై న యాదీవినుండి పాటిపోవఁ గృతనిశ్చయుండై యుదయమున నందఱును వేటకుంబోయి యున్న తఱివి తిన్నగా బయలుదేటి, యటఁ గావలికాయుచున్నవాడు వలదని వారింప, నాతనిని శిక్షించి నెదలిపోయెను. విజయపాలుఁ డవ్విధమున నేడు దినములు నడచి ఎనిమిదవనాఁడు సముద్రతీరమును సమీపించెను. అచ్చట కొందఱు మిరియముల నేలుచుండిరి. వారికి విజయ పాలుఁడు తనయుడంతమును సాంతముగ నెఱింగించెను. వారు విజయ పాలునియెడ దయగలవారై, యాతనిని దమరాజుకడకుఁ గొని పోయిరి. ఆరాజు సరళచిత్తుడు. విజయపాలు నాతఁడు మిక్కిలి యభిమానానురాగములతోఁ జూచుచుండెను. రాజుగారి యనుగ్రహంబు వకుఁ బాత్రుండై న విజయపాలుండు సగరములోని యుదటిచేరను గౌరవింపఁబడసాగెను.

కొలది దినములిట్లు గడచెను. ఆరాజు విజయపాలుని యొక నాడు పిలిచి, “మిత్రమా! నీవు స్నేహపాత్రుడవు. నీకొక యువ కారముంజేసి, మన స్నేహపాత్రమును మఱిత దృఢమునర్పణలయు నని, నేనాశించుచున్నాను. మనోహరమూర్తి యగు నాబంధుగు రాలి నీవు వివాహముఁ జేసికొని వాటికొన్ని మాసములిటఁ గడపు టయే నాయభిలాషంబని తెలుప, నాతండు రాజుగారి కోరిక నిరాక రింపజాలక యందులకుసమ్మతించెను.

విమల కమనీయవదనారవిందయగు నొకకన్య విజయపాలుని కిచ్చి పెండ్లిచేయఁబడెను.

ఇరువురు న సందముగ గొన్నాళ్ళుగడపిరి. విజయపాలుఁడు రహస్యముగానైన నాదేశమును వీడిపోవలయునని యొచెను. ఇట్లుండగా నాతని పొరుగింటిచానిసతి మరణించెను. ఆరోదనధ్వని నాల కింది విజయపాలుం డాతని నూటించి “మిత్రుడా! ఈవిచార మువ శమించినపిదప వాటలఁ బెండ్లిచేసికొనవచ్చునుగదా”యనగా నాతండు “అయ్యా! ఈదేశాచారము మీకుఁ దెలియదు. భార్యమరణించినచో ఖర్తయు కలి మరణించినచో సతియుగూడ సహగమనము జేయుట వాడుకయైయున్న”దనగా విజయపాలుడు నిశ్చేష్టుడై “అహ! ఎంత కూరిమగు నాచార”మని ముక్కుపై వ్రేలిడుకొనెను. విజయపాలుఁ డట నేమిజరుగునోయని కూర్చుండెను. ఇంతలో నాతనిబంధుగులు, మిత్రులు నరుదొంది వాద్యవిశేషములతో నాసతివతుల నొకవర్షతా గ్గిముసకుఁ గొంపోయి యటనున్న సారంగద్వారము నతిసతి మృత కాయమును జాటవిడిచిరి. తదనంతరము ఆతని నొకపెట్టెలోనుంచి తల పూరితమగు నొకఘటంబును నేడుదినములకు సరిగడు నాజూత

మును నుంచి యాసారంగమున జారవిడిచి యాసారంగద్వారమువై నొక పెనుశిలనుంచి వెడలిపోయిరి. ఆవిషాదదృశ్యమునుగాంచి కన్నీరు విడిచినదొక్క విజయపాలుడే. విజయపాలుడొడేకపురాజును సమీపించి తా నుదయమునగాంచిన దృశ్యము విషయమెఱిగించి “అయ్యా! విదేశవాసులకుగూడ నీయాచార మనువర్తించునా?” యని పిల్చిన నారాజేంద్రుడు “విదేశవాసులైనను యీదేశపుయాచార మనుకరించు”ననియెను.

విజయపాలుని భార్య వ్యాధిగ్రస్త యయ్యెను. ఆతఁడు చాల భయపడెను. ఆతని భయమునకుఁ దగినట్లే యాతని సతి కొన్నిదినములు రోగముచే బాధపడి మరణించెను. విజయపాలుని విచారమునకుఁ బారము లేకుండెను పెద్దమనుష్యు లందఱు నరుదెంచి యాతని సతి మృతకళేబరము నలంకరించి, యాపర్యతాగ్రహనకుఁ గొనిపోయిరి. ఆసారంగములో నీమెయును చివర విజయపాలుండును విడువబడిరి. విజయపాలుని స్వాదయము అవాచ్యమగు దుఃఖమునకు లోనయ్యెను. ఆతఁడు తన యాచారముతో నాలుగు దినములు గడపెను. ఆచార మింక లేకుండుటచే నాతఁడు మఱల సారంగ ద్వారముకడ వేదియుండెను. ఒక పురుషుని మృతకళేబరమును, ఒక స్త్రీయు విడువబడిరి. విజయపాలుండొ స్త్రీయొక్క యాచారములోఁ గొంత భక్తిచింది, యా సారంగములో నేమియున్నదో పూర్తిగాఁ బరీక్షించ నిశ్చయించుకొని బయలుదేఱెను.

సారంగములో మృతకళేబరముల దుర్గంధము సాశికాపుటరిటుల భేదించుచుండెను. ఎట్లో యాయంధకారబంధురమైయున్న యా సారంగమున జాలమారమరిగెను. ఆతని కర్ణపుటముల నముద్రితరంగ

మీల ఘోష విసంబంధముడను ఆతడు తిన్నగా పోవగా నాకసము వందలి సత్త్రములు మిలమిల మెరయుచుండెను. ఆసారంగమునుండి, యవ్వలికేగుట కొక పెద్ద రంధ్రముండెను ఆరంధ్రమునుండియూ తడు దాటి సముద్రతీరమును సమీపించెను. సముద్రమునకును వగరమునకును మధ్య నాసారంగంబేర్పడి యున్నదని యాతడు గ్రహించెను. సముద్రతీరము నుండి వగరములోని కరుగుటకు వేటొక మార్గము లేకుండెను. విజయపాలుఁడా రాత్రియంతయు నిద్రింపక గడపెను. అరుణోదయమయ్యెను ఒకయోష యాతనికి దృగ్గోచర మయ్యెను. విజయపాలుఁడు తన యుత్తరీమమును విసిరి, తీరమునకు రావలసినదని యాయోషలోని వారికి సంజ్ఞ యొనర్చెను. ఆసంజ్ఞ నోడలోనివారు గమనించి, కనికరించి యొక నావను బాపిరి. విజయ పాలుఁడా నావనెక్కి యోడనుజేరెను. విజయపాలుఁడా సారంగము లోని యాభరణముల నన్నింటిని దీసి వేదియుండెను. విజయపాలుఁడు వారితో కాలదీరి, గంటలదీవి మొదలగు దీవులను సందర్శించి, మా ల్యవంశముఁ జేరి, యిక నెన్నడును నోడప్రయాణము జేయనని యొట్టుపెట్టుకొనెను.

విజయపాలుఁడట్లు నిశ్చయించు కొననేగాని, యింటికడ నుండుటచే నేమియుఁ దోచదాయెను. ఆతడు మఱుఁ బ్రయాణము చేయ నెంచెను. ఇదివఱకువలె నాతఁ డితరుల యోషభోజయము చేజక తన స్వాపయోగమునకై యొక యోడను గొనెను. అనేకమంది వర్తకులు విజయపాలుని యోడ నారోపించిరి. వాయుసమాధుఁ డనుకూలుండై యుండుటచే విజయపాలాదుల ప్రయాణము కరమను కూలమై యుండెను. వారుడఱుఁ గొన్ని దినములు పరువ మొనరించి నిర్మాచు వ్యయము నొక దీవి జేరిరి.

ఆ దీవిలోనికీబోగా వారి కొక పెద్దగుడ్డు కనిపించెను. అయ్యది తానిదివలకొక పర్యాయముఁ జూచినటువంటిదే యని, యాతఁడు వారికిఁ దెల్పెను. వారా గుడ్డుని భక్షింపసెంది రాళ్ళతో నద్దానిం బ్రద్దలుకొట్టిఁ బోయిరి. విజయపాలుఁడు వలదని యాపణిజలను వారిందినను వారు విసననుక ఆతఁ డూరకుండెను. ఇంతలో నాకపముకుండి రెండు పెద్ద మేనుముల క్రిందకు దిగుచు న్నుట్లు లోచెను. విజయపాలుఁడు వానిని చూచి, ఆహా! మోసము వాటిల్లినది. ఆకట్టులు రెండును క్రిందకు దిగుచున్న" వనియెను. అందఱు నోడనెక్కిరి.

ఓడ బయలు దేఱెను. వట్టులు రెండు గుడ్డు బ్రద్దలై పోయి యుండుట చూచి మఱల నిగి కెగిరి పోయెను. అని పెద్ద పెద్ద తాళ్ళను దీసికొని వచ్చి యా యోడవై గిరవాటు వేయగా ఓడ తుత్తునియలై పోయెను. అందఱుకు దమకు లభించిన కొయ్య ముక్కలను బట్టుకొని, ప్రాణముల రక్షించు కొనుచుండిరి. విజయ పాలుం డొక యోడచక్కను బట్టుకొనియెను. ఆతఁ డొక దినమట్లు తరంగముల మధ్య నూగులాడుచు, నొక దీవిం బ్రవేశించెను. ఆ దీవి యత్యంత రమణీయముగా నుండెను. దానిలోని కారఁ డరుగ నొక ఋష్యాశ్రమము గోచరించెను. ఆతఁడా ఋషి పాదముల కొఱిగి, "ఆయ్యా! నా ప్రయాణము లన్నింటియందును కష్టములే సంభవించు చున్నవి. వాయాత్మ వరిణతినందు సాధనమును, నాకెట్టి కష్టములును రాకుండు నుపాయమును నెఱిగింపు" మని ప్రార్థించిన, నాజ్ఞానశిల మహర్షి యిట్లు చెప్పసాగెను.

"వత్సా! తృప్తయను నది యంతములేనిది. ఈ యాశమాన థుఁడు సంసారశాశములందుఁ దగుల్కొని యాత్మంత కాలమును

విజయపాలకుల రాజ కథ.

నీకును, నీకు దీవులకు వరిపాలించు రాజ మహాకవి దీనిని గోరు
 చుడును. ఈ మైహిక సాఖ్యమును త్యజించిన గాని, మానవుని
 యాత్మ పరివర్ణము నొందను. ఈ సారమే కల్లు. అట్లు కల్లయని
 తెలిసినవాడే నిజమగు సన్యాసియై మోక్షగామియగుచున్నాడు.
 ఈ సారము కేవలము సత్వముని గ్రహించినవాడే ముక్తిలోకము
 వరకుగ నర్హుండుగుచున్నాడు. తలిదండ్రులు తమ బిడ్డల యాట
 పాటలు నిజమని తలంతురా? బిడ్డలు పూపాదరిండ్లు కట్టకొని, బా
 మ్మలకు బెండ్లిండుచేయుదురది తలిదండ్రులు సత్వమని తలంతురా?
 అట్లే సన్యాసులు దాంపత్య మసత్వమని నుడువుదురు. చిత్తనము
 కలన నెట్లు చెట్టు ఏర్పాటగునో శరీరమునకును, చెలివికిని నట్టిసం
 బంధమే కలదు. బ్రహ్మమున కిట్టి మార్పులు లేవు అది ఎప్పుడు
 నొకేరీతినుండును. మఱియు మన జీవితము, మన పునర్జన్మకూడ
 నీటిపై బుడగవంటిదే. ఇదే కొన్ని దినములవఱకు గనిపించి, పిదప
 శూన్యమగుచున్నది. పుట్టుటకు ముందును, మరణించిన వెనుకను
 మనము లేనేలేము. దీనినే శూన్యమని, మాయయని, తెలివియని,
 ఎఱుకయుయని, స్వప్నమని తెలుపుదురు. బ్రహ్మమునకు నిరాకార
 మని, బట్టబయలను, పరమపదమని పర్యాయపదములుకూడ గలవు.
 ఈమాయచేష్టలు లేనివాడే నిజదేవుండనబడును.

విజయపాలుండు చిత్తమును శాంతియుతముగ నొనరించుకొని,
 యాదీవిలోనికి మఱికొంతదూరమరుగ రమ్యమగు నుద్యానవనము
 కనంబడెను. ఆయుద్యానవన మధ్యస్థంబగు కాసారతీరంబున విజయ
 పాలున కొక శతవృద్ధుడు గోచరించెను. ఆతడు విజయపాలునిం
 చిరిది “నాయనా! నడవలేకు. నన్నాతీరమునకుఁ గొంపా”మృనెను.
 ఏదో పెద్దవాడుకదామని విజయపాలుఁ డందుల కంగీకరించెను.

ఆతఁడా వృద్ధుని సమీపింపఁగ నే యతఁడు కొట్టుచు, బాధింపఁగి నందున విజయపాలుఁడు కోకపరీతఁడై, యటనుండి విజయపాలుఁడు కీఘ్రిమనమున దీరమునకుఁబోయెను. ఆతని యద్వైతమునకు నచట నొక యోడయుండెను. ఆతఁడు తన వృత్తాంతము నా యోడవారి తెలిసింప వారితనిం దీసికొని వెళ్ళుట కంగీకరించెను. వారు “మహే ద్ర” దీవింజేరిరి లచ్చట కొబ్బరకాయలు విశేషముగ దొరుకును. విజయపాలుఁడు మిగిలిన వర్తకులండఱితోను బోయి, యాదీవిలోని చెట్లపైనున్న కోతులపై రాళ్ళు రువ్వసాగెను. ఆకోతులు వారిపైఁ గొబ్బరకాయలు విసరసాగెను. ఆకాయల నేరికొని వారు మరల నోడనెక్కిరి. అచట దొరకు ముత్యములను విజయపాలుఁడు భద్రపరచెను.

కొలఁది దినములు పయన మొనరించి, విజయపాలుఁడు మాల్య వంతముం జేరెను. తాను దెచ్చిన ముత్యముల నాతఁడు విక్రియించి, యాలాభములోఁ గొంత బీడల యన్నవస్త్రదానములకు వ్యయ పరచెను.

విజయపాలుం ఘోరక సంతప్తరము వలకును మఱల నిలువ వీడలేదు. ఆతనికి సముద్రయాన మొనర్చి, ధనార్జన మొనరించుటయు, వింతలం గాండుటకుఁ గూడ కుతూహలముండెను. ఆతఁడును, వెక్కుమంది వణిజులును గలిసి యొక యోడ నెక్కి బయలు దేటిరి. వారు చాలదినములు పయన మొనరించి, ఒకనాఁడు సముద్రమధ్యమున మార్గముఁ దప్పితిమని గ్రహించిరి. కాని మఱల వారికి సరియైన మార్గము కనబడినందున నానందముతో మఱల బయనము సాగించిరి. ఓడ యధికారి యింతలో గుండెలు బాదుకొనుచు వచ్చి “అయ్యో

లారా! ఓడ మహాపాయకరమైన స్థితిలోనున్నది. ఈవ్రాహ్మణేగమున నోడ తిన్నగా యొకపర్వతమునకుఁ గొట్టుకొని తుత్తునియ్యలై పోగలదు. అన్యోపాయములే” దనెను. అందఱును దమ ప్రాణములపై నాసపీడి పరమాత్ముని దలంచుచు కూర్చుండిరి. ఓడ యావ్రాహ్మణమున శరవే గముగఁ బోయి, పర్వతమునకుఁ దగిలి భగ్నమయ్యెను. విజయసాలుఁడు, ఓడ యధికారి మఱికొందఱు మాల్యేమీ సజీవులై యుండిరి. వారివద్ద గొంత యాహారసామగ్రికూడ నుండెను. ఓడ యధికారి, వారి నుద్దేశించి “మిత్రులారా! మన కింక మరణము లేద్యము. ఇచ్చట తాళాభంగమైన వారెవరును సజీవులై యుండలేదు. మన మింక నిచటినుండి పోవువారితే” దనియెను.

విజయసాలాదులు కన్ను లశ్రుప్రాంతములుకాఁగా, నొకరి నొకరాలింగన మొనరించుకొని విలపించిరి. వారివద్దనున్న యాహార సామగ్రితోఁ గొన్నిదినములు గడపిరి. ఆపర్వతము భగద్ధగాయమాన ముగ బ్రకాశించు వజ్రములతోను రత్నములతోను నిండియుండెను. కాని యేమిలాభము?

ఒక్కొక్కఁడే క్రమముగా నాకటిబాధకుఁ దాళఁజాలక మరణింపసాగెను. ఇతరులకు దెలియకుండ విజయసాలుఁడు తనకడర హస్యముగ మఱికొంత యాహారము దాచుకొని యుండుటచే వారందఱి కంటె రొడుదినములు విశేషముగ జీవించెను. తుద కీతని యాహారపదార్థములుకూడ నైపోయెను. విజయసాలుఁడు మరణమునకు సంసిద్ధుఁ డయ్యెను. ఆతఁ డొక గోతని ద్రవ్యముకొనెను. ఆతఁడు మిక్కిలి నీర్వస్థితియందుఁ బడియుండగ, భగవంతుఁడు “ఓయీ! నీకాయ ద్ధాయమున్నపుడు జీవించుటకు ప్రియత్నింపక, నిస్సృహుడవై యేల

బాధపడెను" వని హెచ్చరించి నటులయ్యెను. విజయపాలుడు తన మాతృకుడు తనయెడ కృపాయత్తచిత్తుడై యున్నందులకు మనంబున భవ్యవాదము లర్పించి, లేని శక్తిం దెచ్చుకొని, మొదట యావర్వత మునందలి నాణులను, వజ్రములను, రత్నములను యేటి, యొకమూట గా కట్టెను ఓడ భగ్నమైనపు డాతఁడొక చిన్న నావనెక్కి తీరమును జేర్చియుండెను.

ఆతఁ డిప్పుడా నావనెక్కి, యామహాన్నత వర్వతశ్రేణి నంటి యున్న గుహను జొచ్చెను. నిబిడాంధకారబాధురముగు నాగుఁడు యందు విజయపాలుని కేరియుఁ గాన్పించలేదు. ఆతఁడు చాలతడ వట్లు పయన మొనరించెను. నావ యావృవాహవేగమున నరుగుచుండగా విజయపాలుడు నిద్రాముద్రితుడయ్యెను. ఆతఁడె తనేవట్లు నిద్రపోయెనోగాని లేచినపిదప కోయవారిమగ్య ముండెను. ఆతండది స్వప్నమో, సత్యమో గ్రహించజాలకుండెను. ఆతఁడు వారి నుద్దేశించి "ఆర్తత్రాణపరాయణుడగు వరాత్పరుఁడు మిమ్ము రక్షించును మీకు శుభము కలుగఁజేయును." అనెను. ఆకోయవారిలో నొకండు విజయపాలు నుద్దేశించి, "సోదరా! భయపడకుము. నీనగలమూట యిదిగో" యని, యాయూటనిచ్చి, "నీనేకవృవాహవేగమునఁ బోవు చుండగా మూలో నొకడాలోకించి, నీవసాయస్థితి యందుంటివని గ్రహించి, యానావను దరించేర్చెను.

విజయపాలుడు తనకాఁకలిబాధ మిక్కుటముగా నొరిచి టచే తనకుఁ గొన్ని ఫలముల నొసంగుమని కోరెను. వారిచ్చిన ఫలముల భుజించి విజయపాలుడు తన యుదంతమును బూర్తిగ వారికెట్రిగించెను. పారు విజయపాలుని నొక యొక్కముపై నెక్కించి, తన రాజ్యము గొంపోయిరి. ఆనరేయిగకు విజయపాలుడు

తన పుత్రులమును బూర్తిగ నెరింగింప, నాత డాశ్చర్యాన్విత స్వాంతఃకై విజయపాలుని చరిత్రమును సువర్ణాక్షరములతో నొక శిలపైఁ జెక్కించెను. విజయపాలుని దనకుఁ గొన్నాశ్శిధియై యుండవలెనని యారాజేంద్రుఁడు కోరెను. ఆతనికగు వ్యయమంతయు నా మహిపాలుండే భరించుచుండెను. విజయపాలుడు తనకడ రత్నముల లోఁ గొన్నింటి నాతనికి కానుకగా నీయఁబోవ నాతడు తన సగరము సంతియున్న పర్వతములోని లోయను, యందు దేవీకృమానముగా పెంగొందు వజ్రములను జూపి చెను. ఆవజ్రములలోఁ గొన్నింటిని రాజునచుమతిమీద విజయపాలుఁడు తీసికొనెను.

విజయపాలుఁడు తన దేశమునకుఁ బోవలయునని రాజును సెల విచ్చునెను. అనర్థములగు రత్నములను బహుమానముగా నొసంగి, యారాజు మాల్వవంశము సప్తదేలుచుండిన జయపాలునకు గానుకగా నిచ్చుని కొన్ని బహుమానములను నొక యుత్తరమును నిచ్చెను. ఆరాజుచే నియమింపఁబడిన యొక యోడమీఁద నాతఁడు పర్యాయముచేసి మాల్వవంశసగరముండేరి, నిజకృపాంబున కరిగి సున్నాతుండై మంచినస్త్రుముల ధరించి, జయపాలమహారాజును వీక్షింపఁబోయెను. ఆమహారాజు విజయపాలుఁడొసంగిన లేఖను ముందుఁ జదువుకొనెను. అందిటులండెను.

“శతసేనాసౌరత్న విరాజమాన్ దివ్యపార్శ్వది సౌధుఁడును, శతకుంజరములు కలవాడును సింధూరదేశమున కధికరియునగు మానసింహమహారాజు శ్రీ శ్రీ శ్రీ మాల్వవంశ దేశాధిపుండగు జయపాల మహారాజుగారికి వ్రాయునది.

“మిత్రమా! ఈబహుమానములు మిక్కిలి విలువగలవియు సంత గోప్పనియు గాక పోయినను మన మైతికిఁ దిన్నాముగానుక

మనః. ఇంతటినుండి మీరును మేమును సోదభావముతో మెలగుటకై కోరుచున్నాము."

అని యుండెను. ఆరాకేందుగిం డంతట వాబహుమానములఁ బరీక్షించెను. మొదటి బహుమానము నల్పంకలను ముత్యము లమర్చ బడిన యొక రత్నము. ఆరత్న ముత్యస్ఫురణకాంతులను వెలిజన్పించుండెను. రెండవ బహుమాన మొక రత్నరేఖ. అయ్యది సువర్ణ నిర్మితమై రత్నఖచితమైయుండెను. అయ్యది సర్పాకారముతో నొప్పుచుండెను. దానిని ధరించిన వారికెల్ల కార్యములందును శుభమొనవును. తృతీయబహుమానము జువ్వదేక రంభయనం దగిన సుందరీయణి.

జయపాలనరేంద్రుఁడా బహుకృతుల నన్నింటినిగాంచి, యానంద భరితాత్ముండయ్యెను. ఆరాజు తనకుమార్తెయగు లావణ్యవ్రీధను విలిచి యాకాంతను దన చెలిమికత్తెగా భావింపుమని చెప్పెను. లావణ్యవ్రీధ యాదగా విజయపాలుఁడా మానసింహమహారాజు రాజ్యములోని వింతల నన్నింటిని దెలిపెను. నవయావనవతియు నవి వాహితయు నగు లావణ్యవ్రీధ విజయపాలుని సౌందర్యవిలాసముల నాలొకించి పరవశయయ్యెను. ఆమె యాలని వచోమధురామృతమును గ్రోలెను. మధురభవము లామె చిత్తమున నుద్బుతమైను. జయపాలుఁడు విజయపాలుని బహుకరించి వీడ్పొలిపెను. అతఁడు రాజకుమారి లావణ్యమును యాపురేఖావిలాసములను దలఁచుకొనుచు, నానంద ముయభావనా క్రంపంచమున స్వేచ్ఛావిహార మొనరించుచు నింటికేఁబోయెను. రాజకుమారి లావణ్యవ్రీధ హృదయము మార్తీయు శ్రీమానల తప్తము కాసాగెను.

ఇట్లుండగా నొకనాఁడు జయపాలుఁడు విజయపాలునకుఁ గలుగఁజేసి "విజయపాలా! నీవు మెట్లనే సింధూరదేశమున కరిగి, మహా

రాజా మానసింహునకు నే నొసంగు బహుమతము నొసంగి రావలయు" ననెను.

విజయచాలుని శిరముపైఁ బెనుగు కడినట్లయ్యెను. గడచిన యాఱు ప్రయాణములందును దాననుభవించిన కష్టము లొక్కసారిగా వారని హృదయఫలకమునఁ బ్రతిఫలించెను. అతఁడు గల్గదస్వరమున “ప్రభూ! గడచిన యాఱు ప్రయాణములందును నేననుభవించిన కష్టములు శరీరమును క్రింగఁ దీసివది. మమింపవలయు” ననెను. ఆ రాజేంద్రుఁడు, విజయచాలా! ఏమైనను నీకిది తప్పదు. ఆఱు ప్రయాణములందును కష్టము లనుభవించిన మాట వాస్తవమైనను, ననేక రాజ్యములను గ్రయమునకుఁ దీసికొఁజూలు నంతటి ధనము వాఙ్చించి వాపు సాహసుడవగు రాజపుత్రుఁడవు” అనియెను.

మహారాజుమాట కాదనజాలక, విజయచాలుఁడు సమ్మతించెను. విలువగల రత్నహారములను నొకలేఖయు నిచ్చుటయేగాక విజయచాలుని ప్రయాణమునకుఁ బ్రత్యేకముగ నొకయోడను నియమించెను. అతఁడు మహారాజు సెలవుకొని వచ్చుచుండగా నుద్యానవనమునఁ బూలుకోముచున్న లావణ్యప్రథ విజయచాలునిజూచి పరుగున వచ్చెను. అతఁడామెపై ప్రణయవిహ్వలములగు దృష్టులఁ బడపెను. ఆమెకా విజయచాలునితో సంభాషింపఁ గోర్కెయున్నను సిగ్గుపెంపున మాటాడజాలదయ్యెను. అతఁడామె నట్లే కదిబదిగఁ జూచుచు వెడలిపోయెను. మదనుడామెను దన పుష్పశరములచే మిక్కిలి గాసిఁ జెందించెను.

విజయచాలుఁ డోడినట్టి కొలఁదిదినములు ప్రయాణమొనరించి సింధూరదేశముం చేరెను. విజయచాలుఁడు మహారాజగు మాన

సింహుని సందర్శించెను. ఆరాజు "విజయపాలు! నీరాజు నాకర్హ్యధికారమొదల బాసఁగూర్చినది. నీసాజన్యము, సాహాయ్యము నెంతయుఁ బ్రకటింపఁ దగిన"వనియెను. ఆతఁడు తెచ్చిన లేఖను జదివి, యాబహుమానము స్వీకరించి, యానందభరితాత్ముఁడై విజయపాలుని కనేకవస్తువస్తువులను ప్రసంగి పంపింపఁ జేసెను.

విజయపాలుఁడు తిరిగి వచ్చుచుండఁగా, దొంగలొకఁడొకఁడై వరుడై, యాతనిని, కరివారమును గూడ దూరముననున్న మంగళవతియును దీనికిఁ గొంపోయిరి. ఆచోరుల నాయకుఁడు విజయపాలుని దనయునుచునుగ నిమిమించి, యొకనాఁడు సాంద్రాటనికఁ గొనిపోయి, యేనుగును వధిపుముని విల్లముల నిచ్చెను. ఒకయేనుగును వధించినంతనే యాదొంగలనాయకుండగుచుండెను, యాసామజము యొక్క దంతములఁ దీసికొని, భద్రముచేయుచుండెను. విజయపాలుఁడవిధమున రెండు మాసములు కుంజరములఁ జంపసాగెను.

విజయపాలుఁడొక వృక్షముపైఁ గూర్చుండఁట విలోకించినయేనుగులన్నియు నొకనాఁడతఁడు తన వృక్షముచుట్టును నిలువఁబడెను. ఆతఁడవి తన్ను వధించునేమోయని భీతిఁజెందెను. ఒక రంతావళము రయమునం జనుచుండెను, గూతండున్న మహిజమును దనలొండము సాహాయ్యమున నూడఁబెట్టి, శీఘ్రగమనమున బోయిపోయి యొకచోటసింది, యావనాభ్యంతరమున కరిగెను. ఆతఁడవి తన్ను నిలిపినచోట నెన్నోదంతములు గుట్టలుగుట్టలుగా పడియుండుట కనుగొని, యాదేనుగుల బుద్ధికుశలతకెంతయు నబ్బురమందెను. ఆతఁడు తన్ను కృమముగాచంపి, దంతములను కైకొనుచుండుట గమనించిన యాగజములు దంతములున్నవృక్షము నాతనికిఁ జూపెను. విజయపాలుఁడు తిన్నగా చోరనాయకుని గృహమునకుఁ బోయెను.

అదొంగలనాయకుఁ డాతనిఁగాంచి “ఎచ్చటికిఁగితివి? నీకొఱకై య
కణ్యమంతయు నశ్వేషించి విఫల మనోంధుండనై యాకడులచే జంఠ
బడితివని తలంచి మిక్కిలి విచారించి యురికిరదెంచితి” ననెను.

విజయపాలుఁడు తాను గాంచిన దంతయు నాదొంగల నాయ
కుని తెలిపించెను. ఆనాయకుఁడును నాతఁడును పనుదినము వాగుట్ట
కరిగి, యచ్చటనున్న దురములన్నింటిని దెచ్చికొనిరి. ఆచోరుఁడు
విజయపాలుని సాహసమునకు మెచ్చి, “అయ్యా! నీవు లేనిచో నీదంత
ములు లభించియే యుండవు. నీవు స్వేచ్ఛగా నీదంతములలో నగముఁ
గొని పొమ్ము. నీకుఁ గొంత ధనము నిచ్చెద” నని పలికెను.

ఒకనాఁడా ద్వీపమునకు ఓడవచ్చెను. విజయపాలుఁడు దంత
ములఁగొని, యనేక నగరములు సందర్శించి, వానిలోఁ జాలవఱకు
భిక్కియించి కోటి రూకల నార్జించి, మూల్యవంత నగరముం జేరెను.
మహారాజునకు రెండు దంతముల నాతఁడు కానుకగా నొసంగెను.
ఆతఁడు సింధూరదేశమున కరిగియున్నతఱి జయపాలుఁడు వ్యాధిగ్రస్తఁ
డగుట తటస్థించెను. ఆతఁడు తాను మరణితునేమోయని భీతిఁజెంది
కుమార్తెయగు లావణ్యచౌధకు వివాహము చేయఁదలంచి వివిధదేశా
ధీశుల చిత్రిపకములను చెప్పించి చూపెను. విజయపాలు నామె మన
సార ప్రేమించియుండటచే నారాజపుత్రులలో నెవ్వరును “దనకు
నచ్చలే” దని నిష్కర్షగాఁ జెప్పెను. ఆమె యెవరిని వదిలదియన్నదో,
కఠిం గొనుమని జయపాలమహారాజు చెలిగత్తెల కాజ్ఞాపించెను.
ప్రేమానలతప్తయై యుచుదినము విజయపాలు డెప్పు డరుదెంచునా
తన కన్నుల కారము కాన్పించి యెక్కువ మునువొసరించునాయని
యామె తపించిపోవుచుండెను. చిరకాలమునకు రాకపోవుటచే నాత
నికేమైన యాకడ సుఖమిచ్చెనేమోయని తలంచి కంటికి మంటికి నేక
భారగా నేప్పుచుండెను. డోలాందోళితచిత్తయైయున్న యామెను చె

లికత్తెలు వివిధములనడిగి విజయపాలుని శ్రీమూదియున్నదని తెలిసికొని యవ్వీడ మును మహారాజున కెఱిగించిరి.

మహారాజు మిక్కిలి సంతోషించెను. ఆతఁడు విజయపాలుని తిరిపించి “విజయపాలా! ఈరాజ్యమునీయది నాతండ్రి నాజనకునిలో భిన్నాభిప్రాయము కలిగిన కారణమున కైరమూని నిజస్నేహముతో కంఠేత్తివచ్చి యుద్ధమునకు దలపడెను. నేనుకూడ అసంగ్రామములో బాల్సొనియుంటిని. నాజనకుడు మహావీరునివలె బోరాడె. రణమున నిహతుఁడయ్యెను. నీకొఱకు మేము వెదకి యొకదాదివలన నెటకో గొంపోబడితివని తెలిసికొని యూరకుంటిమి. నాకుమార్తె లావణ్య ప్రభను నారాజ్యమును నీకిచ్చుచున్నాను” అనికలికి పెంటనే వివాహ మహోత్సవమును జాటించెను.

విజయపాలుని యానందమున కవధిలేదు. లావణ్యప్రభావిజయ పాలుర వివాహమహోత్సవము మహావైభవముగ జరిగెను. మాల్య వంతదేశమునకు విజయపాలుడు రాజయ్యెను. ఆతఁడు ప్రజానరంజకముగా రాజ్యము పాలించుచు కాలము గడపసాగెను. ఆతని ఆఱు ప్రయాణములలోని విశేషములును సువర్ణాక్షరములలో బాలతాత్తిపై చెక్కింపబడెను.”

ఇట్లుచెప్పగావినిపార్థుడు “బావా! కృష్ణా! తెల్లవాఱినదిరమ్ము పోయి యమునానదీజలంబుల స్నానము చేసివత్తము. ఎంతదీర్ఘమగు కథచెప్పి నాకానందము కల్గించితివి. ఈకంఠేందుకథలనువిని నిగూఢ వేదాంతరహస్యముల నెఱిగి కృతార్థుఁడనైతి” ననియెను.

వదనూడవనాఁడు కృష్ణార్జును లిరువురును స్నానాద్యనుష్ఠానంబుల నెఱవేర్చుకొని, భోజన మొనరించి, లాంబూల చర్వణము గావించి, మృగయావినోదార్థమై ఖాడవవసంబున కలిగి, యావనము వందలి సింహశార్దూలాది వన్యమృగంబులం దునుమాడుచు, మహా

వీర వృక్షములకు, నవసారథ సమచితములకు పుష్పలతలకు శస్త్రానుచు, వ్రకృతిరామణీయకరకు సంతసించుచుండ వచ్చి జేవుఁ జేరెంచి, “మహానుభావులారా! నామనవి నొకొర యాలకింప వలయును. పూర్వము శ్వేతపాలుండను మహారాజు యాగమొసరించిన పోదశ్యమున ఘృతధారయధికమగుట శరీర నాకస్మిమాండ్యమును వ్యాధి కలిగి దానివలన విశేషముగా బాధపడుచు విరిచికడ కరిగి యీ బాధ నివారణ బగు నుపాయం బెఱింగింపు” మని వేడుకొనగా, నావీరమహుడు దయార్ద్రహృదయుండై “వైశ్యావరా! ఇరనారాయణాశ్రయం దుదయించిన కృష్ణార్జును లిరువురును నొకప్పుడు ఖాండవ వనంబునకు విహరింప నరుదెంతురు. వారిని ప్రార్థింపుము. నీయార్థి బారు తక్కు అన్యలు వారింపజాల”రనియెను. మహాత్ములారా! మీ యిరువురు నరుదెంచి, యావనంబు దహించినచో, నా వ్యాధి నిర్మూలమగు” నన, పార్థుండు “వైశ్యావరా! నే నొకడనే సాయుధుడనై యున్నాడను. వాసుదేవుడు నిరాయధుడు ఆతడు సాయుధుడు కానియెడల ; నేనొక్కరుడ నాకార్యమునకుఁ బూనుకోగల శ్రేయశాలిని కాను” అనెను.

అగ్నివహాత్ముడు “పావనులారా! వరుణునిండలంది మీకొకట యీగంధర్వజవహయములను అక్షణబాణతూణీరములను సంపాదించి యుంచితి”నని చక్రమును గదయు కృష్ణునకును బాణతూణీరముల నర్జునునకును నొసంగెను.

వారంత “వైశ్యావరా! ఇక నీవా వనంబున కచ్చి తగుల్కలపుము. ఎవరడ్డువచ్చినను మేము శిక్షించి యోడింతు”మనెను. అనలదేవుడు విజృంభించి యాయరణ్యంబున కచ్చిరగుల్కలిపెను. అనిమిషుల యనలవ్రభావమునైవజాలక జేవేంద్రునికడకరిగి మొల పెట్టుకొనిరి. శచీషనోనాథు డాగ్రహనలబ్ధులల పెడలగ్రుక్కుచు

కోకోన్యత్తుడై యుటచేచెను. ఇందువలన కృష్ణార్జునులకు భయము కర జరిగియు ముప్పుతిలైను. ఇందుకు ప్రయోగించిన వివిధ నారాచక్షుల సావానుడేవపార్థులు మార్గమధ్యముననే సంహరించుచుండిరి. వారిని జయించుట సాధ్యమని గ్రహించి సురగణ వరివృత్తుడై స్వర్గోకసాధుండగు నమరేచుడేరుదెంచి కృష్ణార్జునలవలన గౌరవించబడి వారి కాగ్నేయవారుణాది మహాబ్రహ్మసంకలితములగు బాణముల నొసంగె నఖ్యమునరించుకొని తనలోకంబునకుజనె.

అనలదేవుడు తన రోగమంతరించినందులకు వారి కనేక కృతజ్ఞతాపూర్వకాభివందనము లర్పించి దీనించి తిరోహితుండయ్యె కృష్ణుడు “శార్దూ! మనకొకటై నీయన్నలు వేదియుదురింక బోవలయు” ననెను.

ఇరువురును నింద్రోవ్రీధమునకరిగిరి. ధర్మరాజు కృష్ణుని మఱి కొన్నా శృతిధిగానుండగోరెను. వాసుదేవుడు మఱికొన్ని దినములందే యుండి యనంతరము ద్వారకకరిగి బలరామసాత్యకులకును దేవకీవసుదేవులకును యింద్రోవ్రీధవిశేషములదెలిపి సుఖముగా కాలముగడప సాగెను.

చండ్రోడురాజులకథ లను వచనకావ్యము

సమాప్తము.

14252